

Sećanja

Krešo Z. Vajdić

Sadržaj:

FAMILIJA	3	BIHAĆ	70
PRADEDA I PRABABA PO OCU	4	ODLAZAK IZ VOJNE SLUŽBE	73
PRADEDA I PRABABA PO MAJCI	4	CENTROPROJEKT	75
DEDA I BABA PO OCU	4	CENTROPROJEKT (CP)	76
DEDA I BABA PO MAJCI.....	5	MIKICA	80
RODBINA PO OCU (STRIČEVI, TETKE I		MIRJANA (MIKICA) RAKIĆ	
NJIHOVA DECA)	6	(25.10.1940-15.09.2013.).....	81
RODBINA PO MAJCI (TETKE, UJAK I		SLOBODAN TANJA UNUCI	84
NJIHOVA DECA)	9	SIN SLOBODAN I NJEGOVA PORODICA	
OTAC.....	14		85
MAJKA.....	21	ZIMOVANJA	91
SESTRA	24	PODELA NADLEŽNOSTI RODITELJA ..	92
ZET	27	ODEĆA	92
DUBRAVA, RAT i 1. RAZRED	30	RAČUNARI.....	92
DUBRAVA	31	SREDNJA ŠKOLA	93
PRVE BATINE.....	33	VOJSKA	94
BITKA U DUBRAVI	33	FAKULTET I ŽENIDBA	95
PRVO BOMBARDOVANJE	34	TANJA I UNUCI	98
DRUGO BOMBARDOVANJE	35	ŠTA JE ISPRIČAO SLOBA O TANJI I SEBI	
PRVA POZORIŠNA PREDSTAVA.....	35		98
UPADI BANDE	35	ENGLESKI	100
SELIDBA	36	DALJI ŽIVOT.....	100
BEŽANIJA I ZBEGOVI	36	GRAĐANSKI RAT I BOMBARDOVANJE	101
OSLOBOĐENJE BEOGRADA	38	GRAĐANSKI RAT I NATO	
ZAGREB POSLE OSLOBOĐENJA.....	38	BOMBARDOVANJE	102
ZEMUN DO KRAJA SREDNJE ŠKOLE	40	ŽIVOT U PENZIJI	106
DOLAZAK U ZEMUN	41	PENZIONERSKI ŽIVOT I DALJI RAD U	
ZEMUN IZ TOG VREMENA.....	41	STRUCI	107
OSNOVNA ŠKOLA (1946. 2. razred) .	44	MILICA.....	108
PRVO LETOVANJE SA ŠKOLOM	45	REFERENCE.....	109
GIMNAZIJA	46	PUTNI TUNELI	110
ZGODE I NEZGODE ZA VREME		RASVETA ULICA	111
ŽIVLJENJA NA KALVARIJI.....	47	ZNAČAJNIJI OBJEKTI	111
SREDNJA ŠKOLA 1. Razred 1958/59.	52	Javne parking garaže idejni i glavni	
FAKULTET VENČANJE VOJSKA I PRVI		projekti:	111
POSAD	58	Tehničke kontrole (revizije	
FAKULTET 1. Septembar 1959/60....	59	projekata)	111
RADNA AKCIJA	62	NADZOR NA IZGRADNJI.....	111
PARE I MIKICA.....	63	ZNAČAJNIJI INDUSTRIJSKI OBJEKTI .	112
ŽENIDBA (REGISTRACIJA)	64	STRUČNO USAVRŠAVANJE	112
ZAPOSLENJE I VOJSKA.....	65		
BIHAĆ - AERODROM.....	69		

FAMILIJA

PRADEDA I PRABABA PO OCU

Juraj Vajdić (Jura) i Dara Fistrić, rođeni sredinom 19. veka. Živeli su u Brezakovom vrhu (Brezakovecu) u župi Sela Zagorska. Tamo su verovatno i rođeni. Bili su poljoprivrednici. Verovatno su pored mog dede Antona izrodili još puno dece, jer u siromašnom Zagorju, zatucanom katoličkom verom, u to vreme rađalo se puno dece.

Moj otac Zvonko, dedu i babu nikada nije video, niti je ikada bio u Brezakovom vrhu, a pošto mu je otac umro dok je bio mali, ništa o dedi i babi nije znao, tada više ne znam ni ja.

PRADEDA I PRABABA PO MAJCI

Gil i Barbara?. Bili su austrijanci ili nemci koji su imigrirali prema jugu i istoku. Gde i kada su rođeni, ne znam. Verovatno su bili vršnjaci mojih praroditelja po ocu (sredina 19. veka). Gil je bio cimerman (pokrivač krovova). Moju babu Rozaliju rodili su u Kapošvaru. Imali su još jednog sina koji je otišao u Alžir. Živeli su u Vinkovcima. Moja mama (Ruža) i baba (Rozalija) bile su nekoliko puta u poseti u Vinkovcima. Pošto je bila jako mala, mama se sećala samo dede sa dugom belom bradom i brkovima. Baka joj je verovatno mnogo ranije umrla i o njoj ništa nije pričala. Od sestre sam čuo da je njoj naša majka pričala da je stari Gil jedno vreme živio sa njima u Zagrebu i da ga je zet (moj deda) strašno kinjio, pa čak i tukao.

Meni to nikad nije pričala, valjda ju je bilo sramota.

DEDA I BABA PO OCU

Anton J. Vajdić, rođen 13.03.1878. godine u Brezakovom vrhu br. 52, umro 1921. u Varaždinu.

Matilda Franc rođena 10.10.1878. u istoj župi (Sela Zagorska), umrla u Zagrebu 12.03.1951.

Deda je bio železničar (sprovodnik vozova), a radni vek je proveo u Karlovcu (do 1918.), a zadnje tri godine u Varaždinu.

Baba je bila domaćica (rađala je decu, 12 živorođenih i 1 mrtvorodeno). Sva deca rođena su u Karlovcu, izuzev Adele rođene u Varaždinu.

Izrodili su: Dragutina, Mariju, Viktora, Tereziju, Vjekoslavu, Matildu (Tilu), Antona, Zvonimira, Franju (Feri), ~~Isidora, Rudolfa i Adele~~. (Tačkice ispod imena znači da su umrli kao bebe).

Sa tolikom decom, živeli su bedno, pa se deda Anton odlučio da ode u Ameriku na pećalbu. Da bi ga sprečila da je ostavi sa toliko dece, došla je sa svom decom na železničku stanicu Zagreb, gde su ga kolektivnim plaćom i molbama odvratili od puta u Ameriku. Ubrzo posle toga, deda se razboleo i umro od neke bolesti u glavi (verovatno tumora). Da bi prehranila decu, baba se iz Varaždina preselila u Zagreb i bavila se piljarstvom. Kao žena železničara, imala je besplatnu vožnu železnicom, pa je u Zagorju od seljaka kupovala robu, koju je u Zagrebu na pijaci prodavala. Za vreme II svetskog

rata, živela je kod kćerke Tile u Zagrebu. Posle rata živela je, na smenu, kod dece, tako da je jednu godinu provela i kod nas u Zemunu.

Baka je bila priprosta, nije znala da priča priče jer ni njoj niko nije pričao i čitao. Bila je vrlo pobožna i po ceo dan se molila bogu. Imala je brojanicu u ruci, a na noćnom ormariću krst i sliku Majke Božje.

Kada je moj otac, kao partizanski politkomesar, posle dugog ubeđivanja "uspeo je da je ubedi" da nema boga i da baci krst, sliku i brojanice, baka je poremetila umom. Moja mama, koja je bila pametnija, sačuvala je bakine relikvije, a zatim preplašenog oca ubedila da odustane od ćoravog posla i vratila baki njene relikvije. Baka se vrlo brzo posle toga vratila na normalu. Čaletu nije više bilo ni na kraj pameti da joj drži predavanja o bogu.

Za dugih zimskih poslepodneva i večeri sa bakom smo sestra i ja igrali "čoveče ne ljuti se" i "Mikado".

DEDA I BABA PO MAJCI

Đuro Takač rođen ne znam kad u Košicama (sada Slovačka), umro pre kraja i svetskog rata u Zagrebu.

Rozalija Gil rođena 1882. U Kapošvaru (Mađarska), umrla 21.12.1963. u Zagrebu. Zvali smo je omama (nemački ober mama). Bila je domaćica.

Omama je rodila prvo vanbračnu kćerku Ilonku. Prevario je neki oficir.

Sa Đurom je rodila još: Rozaliju (Ružu), Zoltana i Zlatu. Svu decu rodila je u Zagrebu.

Deda je bio kovač. Radio je u kovačnici zagrebačke železničke stanice. Po maminoj priči deda je sebe smatrao gospodinom (bio je nadmen) iako su živeli u iznajmljenim kućicama i sirotinjskim delovima Zagreba, kao što su "Kanal" i "Trnje". Bio je hladan i strog. Deca nisu smela da jedu za istim stolom sa roditeljima. Bio je veliki pristalica mađara (mađaron). Nije dozvoljavao da se u kući govori hrvatski, tako da se u kući govorilo maternjim nemačkim i tatinim mađarskim jezikom. Pošto je bio tiranin, nisu ga voleli. Umro je iznenada. Pri dizanju zaklane svinje na kuke za čerečenje, pozlilo mu je i za par dana je umro. Mama mi je pričala da su se ona, brat i sestre radovali kad im je otac umro.

Posle dedine smrti, da bi prehranila decu i sebe, omama se bavila piljarstvom. Kao žena železničara imala je besplatnu vožnju železnicom, pa je u Zagorju od seljaka kupovala robu koju je kasnije prodavala na pijaci. Što se tiče vere ne znam kako i zašto, pripadala je grko-katoličkoj crkvi (Unijatska crkva). Sećam se da mi je mama pričala da je omama kao samohrana majka dobijala nekakvu pomoć od crkve.

Najteži period života bio joj je posle i svetskog rata, posle raspada Austrougarske i formiranje kraljevine Jugoslavije. Kao mađarsku familiju, susedi hrvati su je napadali verbalno a njihovu decu i fizički, zahtevajući da se isele iz Zagreba. Obzirom da je istovremeno sa Jugoslavijom formirana i Čehoslovačka kojoj su pripadale Košice u kojima je Takač bio rođen, omama je uspela da dobije čehoslovačko državljanstvo i da se spasi progona.

Posle udaje najmlađe kći Zlate prestala je da radi kao piljarica i nastavila da živi kao domaćica kod Zlate i zeta Marjana. Zlata i Marjan su radili sa dvokratnim radnim vremenom; ona kao frizerka a on kao trgovački pomoćnik.

Sa čehoslovačkim državljanstvom omama je dobila i porodičnu penziju. Posle II svetskog rata, zbog Staljinove politike (rezolucija infobiroa) Čehoslovačka, kao ruski satelit, prestala je da joj isplaćuje penziju. Tek 1960. Godine, posle normalizacije odnosa Jugoslavije i Rusije, ponovo je dobila penziju. Bila je jako srećna i ponosna što ona opet ima svoje pare koje su joj simbolizovale nezavisnost od Zlate i Marjana.

Sa omamom sam proveo mnogo više vremena nego sa bakom pa zato imam mnogo više uspomena na nju. Prvo sećanje na nju je iz Dubrave, 1943. Godine, kada je došla da se nađe mami za pomoć, posle rođenja moje sestre Ružice. Jednog lepog sunčanog prepodneva, igrao sam se pred kućom kad je omama izašla sa Ružicom u jastučetu za bebe; pošla je u crkvu da je krsti. Pozvala me da pođem sa njom. Nisam pošao jer mi je crkva bila dosadna a omama nije insistirala da pođem. Prvu posleratnu godinu proveo sam u Zagrebu kod teta Zlate a posle odlaska u Zemun, skoro svaki školski raspust provodio sam kod njih tako da sam mnogo bio sa omamom. Bila je debela sa bolesnim venama na nogama; teško se kretala gegajući se. Imala je jednu teglu sa pijavicama koje je stavljala na noge da joj piju krv i tako se lečila. Pored pijavica, imala je neku crnu mast (Krajačićeva mast) kojom se mazala i koju je gutala. Ta mast je bila univerzalni lek za sve bolesti. Mene je naučila da se sveža rana najbolje dezinfikuje direktnim pišanjem na ranu, ako se nema alkohol pri ruci. Bila je pobožna. Svako veče pre spavanja čitala je bibliju i molila se bogu. Nije bila verski agresivna i nas unuke nije nagovarala ni terala da se molimo bogu. Bila je vredna i uredna. Hrvatski nije najbolje govorila, grešila je u rodu i padežu. Od nje sam naučio jedan arhaičan naziv za čekić, a to je kladivec (kladivo). Sem na groblje i na pijacu nigde dgrugde nije izlazila. U odnosu prema komšijama imala je rezervu. Ni kod koga nije odlazila u stan, a retki su bili oni koje je ona primala. Za vreme lepih popodneva volela je da snese stolicu u dvorište i uz neki ručni rad da popriča s komšijama. Volela je da čita; sećam se da je čitala "Grčku vešticu". Komšije su je smatrale za strogu; imali su respekt prema njoj jer nikom nije ostajala dužna ukoliko je matrala da je ona ili neko njen povređen. Bila je govorljiva i volela je šale, čak i na svoj račun. Moj otac se šalio na njen račun šalom "Moja punica je u dvorištu napravila hladovinu", što je značilo da se na konopcu za sušenje veša suše njene gaće. Na to se ona slatko smejala.

Nikada nigde nije putovala; u Zemun, kod nas, nije bila. Jedino je dva puta bila u Topuskom u banji.

Na njenu sahranu, u Zagreb, je otišla samo mama. Tada smo još bili siromašni. Ja sam bio student, a Ružica se tek zaposlila. Putovanje cele porodice u Zagreb bio je preveliki trošak.

RODBINA PO OCU (STRIČEVI, TETKE I NJIHOVA DECA)

Dragutin, zvani Karlo (Karlovac 19.05.1902. – Zagreb 04.04.1971.)

Bez škole. Alkoholičar od malena. Mali i kržljiv. Kao mali pobegao od kuće; radio kod gazda kao konjušar da bi imao za piće. Radio u zagrebačkog pivovari, kao konjušar i

fizikaner. Kada je bio trezan delovao je uplašeno i bio potpuno mutav. Posle dve čašice rakije dolazio je k sebi i bio govorljiv, tada je govorio isključivo u stihovima i razveseljavao sve oko sebe. Nije imao dece. Oženio se mator sa ženom koja je imala dva sina.

Video sam ga samo jednom na skupu familije kod teta Rezike u Vrapču?

Marija (Karlovac 04.09.1903 – Varaždin 1923.)

Kao devojka umrla od tuberkuloze, Bila velika pomoć majci. Bila je jako dobra i brižna za svoju braću i sestre. Moj tata je jako voleo i mnogo žalio za njom.

Viktor (Karlovac 30.10.1904 – Zagreb 18.02.1987)

Celog života radio kao činovniku u direkciji železnice u Zagrebu. Bio je prilično ozbiljan i dosta rasejan pa su ga zvali "Boltek" po rasejanom profesoru Bolteku iz stripova.

Oženio se Vilmom Zdelar

Kćerka Viktorija zvana Rija (završila gimnaziju).

Sin Miroslav zvani Braco (građevinski tehničar, putar, radio u INI). Oženjen Julijanom, sin Damir, kći Zvezdana.

Terezija, zvana Rezika (Karlovac 30.01.1906-Zagreb ?.12.1986).

Domaćica. Udata za slovenca Jožu Kožara, krojača koji je radio privatno u kući.

Sinovi: Vlado i Boris.

Vlado bio automehničar, odao se alkoholu.

Boris bio u partizanima. Posle rata novinar Borbe sa stanom u Zagrebu, a kasnije u Varaždinu. Oženjen Đurđom koja ima kuću u Varaždinu. Kada je dolazio u Beograd, uvek je spavao kod nas (ukoliko ne bi proveo noć u Skadarliji).

Rezika i Joža imali su kuću u Vrapču (periferija Zagreba u kojoj je duševna bolnica). Kuća je bila kao mali salaš, usamljena, nasred njiva. Kada se Joža prenzionisao, otišli su u Sloveniju u Donju Pirošicu, zadnja pošta Cerklje od Krki.

Moj čale je svakog leta za vreme god. odmora skupljao rodbinu kod Rezike u Vrapču. Da ih on nije skupljao, iako su svi živeli u Zagrebu, oni se godinama ne bi posećivali i viđali. Tu sam prvi i jedini put video strica Karla, stihoklepca i bio oduševljen njegovim govorom.

Vjekoslava, zvana Slava (Karlovac 18.05.1907 – Zagreb 22.02.1957.)

Udata Kolar. Domaćica. Kolar je bio obućar, privatni. Bedno su živeli. Slava je bila težak srčani bolesnik. Imali su jednu ćerku Milicu koja se kao devojka prostituisala. Upecala je jednog šonju, omladinskog rukovodioca, Ivicu Krašovca, kasnijeg sekretara "Automoto saveza Hrvatske), uozbiljila se i rodila lepu devojčicu Olgicu (Gogu). Ivica je Gogi našao bogatog muža Draška Regvorta. Draško je bio moto trkač, a kasnije građevinski preduzimač. U početku karijere, dok je bio siromašniji, pri dolasku u Beograd (u Automoto savez Srbije) Ivica je spavao i hranio se kod nas. Kasnije, kada je postao imućniji, imao dobre dnevnice i bogatog zeta, nije više dolazio kod nas, odsedao je u hotelu. Ivica je bio napadno ljubazan, srdačan, snishodljiv prema ljudima od kojih je

očekivao korist. Bio je nizak, sav zaokrugljen. Spandao se sa svojom sekretaricom, prekinuo seksualne odnose sa Milicom i proglasio svojoj familiji da je impotentan. Imao operaciju na srcu (bajpas) i umro pet godina kasnije. Imao je vikendicu na moru (Selce kraj Crkvenice). Čale je nekoliko leta bivao u toj vikendici.

Matilda, zvana Tila (Karlovac 20.02.1909 – Zagreb 12.03.1981.)

Trgovački pomoćnik, tekstilne robe. Udata za Antona (Tonu) Mužinu. Ne znam šta je Tona bio, samo znam da je za vreme II svetskog rata bio ustaša. Neposredno po oslobođenju Zagreba, Tona se ubio. Bio je alkoholičar.

Tila je ostala sa dva sina: Ratkom i Milanom. Ratko je bio ništarija. Nikad nigde nije radio. Bio je omladinski aktivista a kao stariji, aktivista u mesnoj zajednici. Bio je napadno ljubazan i slatkorečiv. Krao je na sitno gde je stigao. Praznio džepove garderobe kad je bio u posetama kod nas a i kad bi mi bili u poseti kod Tile. Živeo je sa majkom koja ga je izdržavala. Bio je alkoholičar kao i njegov otac Tona. Jedno vreme pelješio je jednu šumadinku iz Arandjelovca kojoj je nekoliko godina obećavao da će se ženiti s njom. Nikad se nije ženio niti imao potomstvo.

Milan je bio lep i naočit, atletski tip. Radio je kao automehaničar kod nekog privatnika, a zatim kao vozač na nekom fakultetu. Oženio se dobrom ženom Zagom i sa njom dobio ćerku _____ vršnjakinju mog Slobe. Visoka je i trenirala je košarku.

Kada sam dolazio u Zagreb, obavezno sam posećivao teta Tilu (na trgu republike) i uvek bi se video sa Ratkom koji je živeo kod nje. Ratko je dolazio i kod nas u Zemun sa "svojom" šumadinkom, kod nas su i noćili. Milana kojeg sam veom simpatisao, viđao sam retko i to samo kada bi se sreli kod teta Tile. Nikad nisam bio u njegovom stanu niti znam gde je stanovao.

Tila je bila, kao i većina tatine familije, vedra i prijatna žena, uvek puna priča i veselih dogodovština. Tek kada je imala oko 50 godina našla je nekog blesavog studenta (Laci). Bila je to čudna ljubav koje je trajala oko dve godine. Sa Lacijem je boravila i kod nas u Zemunu.

Franjo, zvani Feri (Karlovac 24.09.1914 – Zagreb ~ 1984.)

Železničar u Kotoribi, Vinkovcima i Zagrebu. Voleo je da se švaleriše i pije. Bio je prvi momak mamine sestre Zlate. Preko njega su se upoznali moji mama i tata. Iako se nikad nije bavio politikom, za vreme INFORMBIROA, zaglavio je dve godine na Golom otoku, kao navodni simpatizer Staljina. Verovatno je pijan negde nešto odvalio što nije smelo, pa je nastradao.

Posle robije radio je kao trgovački pomoćnik u prodavnici guma "Sava" iz Kranja.

Oženio se slovenkom Mirom koja je s pravom bila jako ljubomorna. Iako je bio švaler, porodica mu je bila iznad svega. Imao je rak želuca koji mu je operacijom odstranjen, uz prognozu da mu je ostalo još 2 meseca života. Jeo je veoma malo, za jedan obrok najviše dva zalogaja. Održala ga je "Graševina" uz koju je proživio još 25 godina. Gde god je on bio, uz njega je bila flaša Graševine.

Imao je dva sina: Željka i Srećka.

Željko se oženio, dobio ćerku, rastao se od žene koja ga je izbacila iz sopstvenog stana (stana Ferike).

Ne znam da li se Srećko ikad oženio.

Kao deca, dolazili su na ferije kod nas u Zemun (na Kalvariju). Užasno su se tukli, nazivali jedan drugog ustašom. Cela Kalvarija je znala za ta dva brata koji su se stalno i strašno svađala i tukla.

Feri je kupio neki manji plac u Traputcima (južno od Zagreba) gde je uz pomoć sinova napravio vikendicu. Kao pensioner, tu je stalno dolazio, obrađivao baštu i na kraju se preselio tamo a Željku ostavio stan u Zagrebu.

RODBINA PO MAJCI (TETKE, UJAK I NJIHOVA DECA)

Ilonka, (Zagreb ... 1905 – Kanada 1985)

Prvo omamino dete, vanbračno. Izgleda da je nasledila osobine svog oca, austrougarskog oficira. Razlikovala se od brata i sestara po svojoj samoživosti i izbegavanju rada. Volela je da se lepo oblači i doteruje, jela delikatesnu hranu; bez mesa nije mogla da živi. Završila frizerski zanat ali je vrlo kratko radila (samo do udaje). Udala se za vrednog mesara, jagodinca, Božu Milojkovića, koji je posle formiranja Jugoslavije u Sušaku kraj Rijeke otvorio mesarsku radnju. Mama Ruža je kao devojka kratko vreme bila kod nje u Sušaku. Tada je naučila malo italijanskih reči. Boža je bio relativno imućan. Ubrzo se razboleo od nekakve bolesti mozga, postao dementan i umro. Sa Božom je rodila sina Branka. Pošto je i njena najmlađa sestra Zlata dobila sina Branka, onda je Ilonkin Branko kao stariji bio "Veliki Branko", a Zlatin kao mlađi bio je "Mali Branko".

Po Božinoj smrti vratila se u Zagreb i udala za jednog zagrebačkog švabu Konrada Röriha. Sa njim je dobila ćerku Hildu. Konrad je za vreme II svetskog rata bio foksdojčer (hitlerovac), pa je pred kraj rata sa Ilonkom i Hildom pobegao u Nemačku. Veliki Branko je u to vreme kao šesnaestogodišnjak bio regrutovan u nekakvu švapsku vojsku (ili domobrane). U Zagrebu je zarobljen od Narodnooslobodilačke vojske. Par dana je bio u logoru, pa je kao dete pušten.

Veliki Branko je živio kod tete Zlate. Završio je zanat i zaposlio se u fabrici akumulatora "SILA" kao vozač kamiona. Imao je osobine svoje majke. Napravio je dete jednoj debeloj malo starijoj devojci koja je imala stan pa je prešao kod nje da živi. Oženio se tom Vilmom a sinu su dali ime Renato. Kao moj stariji brat, Veliki Branko je bio pojam za mene. Kada je Renato imao 8 godina, Branko je sam pobegao u Nemačku. O familiji više nije vodio računa. Vilma se više nije udavala. Stalno se nadala da će se Branko vratiti, ali uzalud. U Nemačkoj se priženio uz neku imućnu stariju švabicu. Ništa više nije radio osim čuvanja pudlice. Jedno vreme se javljao, a onda je prestao.

Renato je postao grafičar i peder. Nije voleo što mu je deda bio srbin i vređao se kada bi mu ja rekao brate srbine. Umro je od side.

Hilda se u Nemačkoj udala za sitnog i mladolikog Pitera i sa njim izrodila petoro dece.

Ilonka je sa Hildom i Piterom došla dva puta u Zagreb. Prvi put 1954. Godine. Tada je vrlo agresivno agitovala za sektu "Jehovini svedoci". Uspela je da omamu i neke njene

susede, preobrati i „Jehovine svedoke“. Tog leta bio sam u Zagrebu pa je pokušala i mene i malog Branka da uključi u kružooke koje je održavala u teta Zlatinom stanu. Nas dvojica smo uvek to uspešno izbegavali bežeći iz stana čim bi saznali da će se „Jehove“ okupiti. Jednom prilikom su nas iznenadili, pa smo iskočili kroz prozor na ulicu. Kada je Ilonka otišla iz Zagreba omama je batalila „Jehovine svedoke“ i vratila se svojoj staroj veri koju je provodila sama u kući. U crkvu nije išla.

Ilonka se sa celom familijom i unucima iselila iz Nemačke u Kanadu, gde je nastavila da propagira Jehovu. Sa Zlatom se dopisivala do svoje smrti. Ilonka i moja mama nisu se baš volele zbog različitih naravi. Konrad, foksdojčer, imao je averziju prema mom ocu (partizanu i komunisti). Nikad nije dolazio u Zagreb.

Zlata (Zagreb 28.01.1914 – Zemun 13.08.1988)

Bila je frizerka celog života. Nije imala svoj salon, uvek je radila za vlasnike salona. Bila je lepa, vedra i vesela. Na njenom licu nikad se nije videlo da ima briga i problema. Bila je dobra frizerka, a zbog svoje vedre naravi i komunikativnosti, privlačila je mušterije. Uvek je imala puno mušterija u salonu a i u stanu (nedeljom). Bila je cenjena od privatnika kod kojih je radila.

Bila je devojkica mog strica Ferija, a udala se za Marjana Rendulića, rođenog u Lici (Rakovica) koji je sa majkom, sestrom i bratom živeo u Kustošiji (deo Zagreba). Marjan je bio trgovački pomoćnik, tekstilac, a radio je i u tekstilnoj fabrici DTR. Govorio je nemački. Gde je to naučio ne znam, verovatno od švaba u Kustošiji.

Stan u kojem je skoro ceo život stanovala, a u kom sada stanuje njen sin Branko, našli su i iznajmili moji roditelji i zajednički živeli sa Zlatom, Marjanom i omamom (Filipovićeva 4).

Zlata nije umela ni volela da štedi. Lako je zarađivala i još lakše trošila. U teško posleratno vreme u kući se uvek dobro jelo, svi su bili dobro odeveni i obučeni. Izdržavala je Velikog Branka, pomagala svom siromašnom bratu Zoltanu a i nama, prve posleratne godine, kada smo se iz Dubrave vratili u Zagreb.

Marjan, kada je prestao da radi dvokratno, ubijao je vreme u birtijama i kuglanama, gde se takođe pilo.

Pio je i u kući, ali pošto su mu Zlata i omama to zamerale, razvio je veliku sposobnost laganja da bi opravdao potrebu za pićem. Uvek je pio zbog zdravlja. Imao je mučnine, uvek pokvaren želudac zbog „loše hrane“ i sl. U foliranju bolesti, bio je nenadmašan.

Sa mojim ocem je voleo da igra šah. Obojica su voleli da se odmeravaju u šahu. Bili su ravnopravni i uvek su se nadmudrivali ko je bolji. Najčešće su to rešavali zadnjom partijom „majstoricom“ kojom bi se presudilo ko je bolji.

Jako je voleo da priča o politici i u krugu familije da kritikuje komunizam i veliča bivšu kraljevinu. Bio je vešt u priči i jako je nervirao mog čaleta. Za vreme školskih raspusta koje sam provodio kod njih, uvek me je dražio poredeći Beograd i Zagreb, uvek na štetu Beograda. Beograd je ružniji, prljaviji, ulice su mu strme i krive, nema industriju, nema izletišta, uvek duva Košava i sve tako. Srbi su nepismeni jer imaju ćirilicu. Za vreme rata kada je postojala „Nezavisna država Hrvatska“ (NDH), Marjan je bio domobran. Uvek se za to domobranstvo pravdao da on to nije bio po svojoj želji, da je bio mobilisan.

Posle smrte moje mame Ruže, teta Zlata je došla u Zemun. Sa Brankom i njegovom ženom Gitom imala je dosta neprijatnosti, a osim toga i Zvonkov stan i penzija bili su veći. Sedam meseci posle mamine smrti su se venčali. Sada živeći u blizini Zlate, shvatio sam da ona nije tako dobra i mila kao što sam mislio. Još za maminog života, jednom sam joj rekao da mi je teta Zlata najdraža i najmilija tetka. Mama me je upozorila da Zlata i nije baš takva i da je se trebam čuvati. Tada u to nisam verovao, ali sam, sada živeći u njenoj blizini, uvideo sam koliko je mama bila u pravu.

Sloba je otišao u vojsku, a Mikica i ja smo došli na ideju da za to vreme naš stan na Novom Beogradu izdamo i da za to vreme živimo sa ćaletom i Zlatom u ćaletovom stanu u ul. Cara Dušana. Uz njihovu saglasnost smo to i uradili. U to vreme, sam dobro zarađivao i neke manje svote smo izdvajali za štednju. Dolare od izdatog stana, držali smo kod prijateljice, komšinice Dušanke, a dinare, uštedene od plata držali smo u našoj (prvoj) sobi u radio aparatu sa gramofonom, ispod poklopca gramofona. To je bilo svakom vrlo pristupačno, ali nam nije padalo na pamet da bi nam teta ili tata bilo šta ukrali. Kada smo posle nekoliko meseci dobili ideju šta ćemo s tim novcem, novaca nije bilo. Prvo smo se Mikica i ja dobro preslišali, a posle sam ja nasamo ispričao tati i pitao ga da li su možda oni pozajmili pare. Tata je rekao da nisu, ali je kasnije o tome razgovarao sa Zlatom. Šta mu je ona rekla, ne znam, ali došao je vrlo uvređen u njeno i svoje ime. Govorio je kako smo mogli tako nešto i da pomislimo a ne i da pitamo, i zašto smo na tako pristupačnom mestu držali novac. Mikica i ja smo zaključili da nema smisla da zbog tih para bude ružnih reči, da treba da zaboravimo te pare i najozbiljnije smo ih zamolili da za izvinjenje što smo i pomislili da su oni te pare pozajmili.

Ćale i ja smo još za maminog života zajednički kupili veliki zamrzivač, koji je stajao u trećoj sobi. Teta je govorila da njima dvoma zamrzivač ne treba pa smo ga Mikica i ja koristili. Međutim, meso je iz zamrzivača nestajalo. Jedne nedelje banuo sam kod njih za vreme ručka; došao sam da uzmem nešto mesa. Moja sestra Ružica bila je kod njih gost na ručku, a za ručak je bila moja kokoška iz zamrzivača. U šali sam rekao da su mogli i mene da pozovu na ručak, kad je već moja kokoška na trpezi. Teta se izvinjavala da nije imala vremena da ode do pijace da kupi kokošku. Uskoro smo od prvih komšija, Nestorovića, u Petrincima (vikend naselje u Starim Banovcima) čuli kako im se Zlata žalila da im u Zemunu iz zamrzivača nestaje meso. Kasnije smo od istih komšija čuli da joj u Zemunu nestaje i posteljina. Još kasnije počeo je da joj nestaje pribor za jelo iz vikendice. Ona nije znala da je sva oprema i pribor u vikendici naš. Nestali pribor smo nalazili ispod brega s kojeg ga je ona bacala. Komšije su počele da zaziru od nas, nisu više navraćali kod nas niti su nas zvali kod sebe. Kada bi se Mikica i ja našli na „ranču“ a njih dvoje došli autobusom, ćale je normalno bivao sa nama, a teta je ceo dan provodila kod komšija Nestorovića kojima je objasnila da im mi ne dozvoljavamo da dolaze na „ranč“. Komšije su nas pitale kako možemo biti takvi pa braniti matorima da dolaze na „ranč“. Na kraju smo od svih zajedničkih poznanika iz Banovaca, Zemuna i Beograda počeli saznati kako matorima nestaju stvari iz stana i vikendice. Mikica i ja smo odlučili da ne želimo zlu krv u porodici, pa smo ćutali i trpeli zlotovora.

Po Slobinom povratku iz armije jednom prilikom smo Sloba i ja došli do tate i Zlate. Tada je Zlata preplavljena mržnjom prema Mirjani, izgubila kompas, i tu pred Slobom počela najružnije da je kleveće. Sloba je s nevericom, jedno vreme slušao, a onda je sa

životinjskim urlikom skočio na nju, zgrabio je za vrat da je udavi. Čale i ja skočili smo na njega i odvojili ga od nje.

Zlata je umrla u bolnici (VMA) od plućne embolije posle operacije tumora na debelom crevu. Dva dana pre smrti bio sam joj u poseti. Izgledala je lepo i veselo.

Sa mojom sestrom Ružicom i zetom Perom bila je sve vreme u najboljim odnosima. Tek posle tatine smrti (7 godina posle Zlatine), sestra je otvorila dušu i ispričala mi stvari koje su zaokružile moje poznavanje moje najmilije tetke i familije uopšte. Ružica je otvorila dušu tek kada se, rezimirujući celoživotno iskustvo, uverila koliko je moja Mikica u međuljudskim odnosima tolerantna i dobronamerna. Ispričala mi je kako je Zlata čaletu krala pare i slala Branku u Zagreb. Kako mu je slala pakete sa hranom koje je formirala i pakovala u stanu komšinice Dese Glišić. Ispričala mi je kako je pomagala Zlati da prenosi posteljinu u stan njene prijateljice iz mladosti (Matilde) koja je stanovala u Molerovoj ulici u Beogradu. Priznala je da je tim prljavim rabotama učestvovala jer nije volela Mikicu i da je na nju bila ljubomorna. Ružica mi je pričala i o tome da se Zlata nadala da će čale umreti pre nje, pa je planirala da tatin stan zameni za stan u Zadru i da taj stan ostavi svom sinu Branku.

Sahranjena je na Bežanijskom groblju u isti grob gde je sahranjena mama. Na sahrani moj Sloba je održao jedan lep i topao govor. Tom prilikom pokazao je da je, kao i njegova majka, plemenit, da su mu osećanja zlobe i osvetoljubivosti strana.

Zlata i Marjan imali su sina Branka, tri godine mlađeg od mene. Rastao je praktično u omamu pošto je Zlata radila dvokratno, a Marjan je posle podnevnog spavanja odlazio u kuglanu. Pored toga što je nasledio Marjanovu prirodu, vaspitavao se na ličnom primeru svog oca. Vešto je koristio neslaganja između omame, Marjana i Zlate da bi uvek bilo po njegovom. Već kao veoma mali je vešto lagao a ubrzo se pokazao kao velika lenština. Ni jedan razred osnovne škole nije završio bez dobrog „podmazivanja“ učitelja. Isto je bilo i u zanatskoj (grafičkoj) školi. Dopuste u vojsci takođe su mu obezbeđivali roditelji „podmazivanjem“ starešine. Zaposlio se u „Vjesniku“ i tu proveo ceo radni vek. Zapravo ceo radni vek je proveo na bolovanjima koja su trajala i po više meseci. Kao i Marjan, bio je genijalac u simuliranju bolesti. A i lekari u doba samoupravljanja bili su široke ruke za davanje bolovanja. „Bolovao je,“ u Ćirinoj birtiji u susednoj ulici (Lašćinska cesta). Dece nije imao, jer mu je žena posle prvog pobačaja ostala sterilna. Branko je bio vrlo muzikalan, imao je snažan glas i lepo je pevao. Za vreme zanatske škole pevao je na igrankama. Tada je počeo da se druži sa rasistički nastrojenim omladincima sa kojima je proganjao afričke studente (zvali su ih nigeri).

Kao već mator čovek, kada je u Hrvatskoj stvoren pokret za otcepljenje od Jugoslavije (HDZ) na čijem čelu je bio ludak i lopov (bivši Titov general) Franjo Tuđman (taj pokret je bio čisto nacistički, posebno antisrpski) Branko mu se, kao veliki Hrvat priključio. Ironija je što su njegova omama i mama sa sestrama i bratom jedva spasili od velikih Hrvata posle I svetskog rata.

Posle lažiranih izbora koje je Tuđman „dobio“, Branko me je odmah nazvao telefonom sa: „Jesi čul, dobili smo generala Tuđmana za predsednika; ja sam u mesnoj zajednici u odboru HDZ-a, dobili smo pištolje i jurimo srbe“. Rekao sam mu: „Jebo te general Tuđman i svi Titovi generali. Kako meni možeš da se hvališ da juriš srbe kad ja živim u

Srbiji i žena mi je srpkinja“ Zatim me je skoro svakodnevno zvao, a ja nisam hteo da mu se javljam. Slobi i Mikici sam rekao da mu svaki put kažu da nisam kući, da sam na putu, sastanku i sl. Posle oko mesec dana uzaludnog zvanja odustao je uz poruku: „Recite Kreši da nema više brata“. Pretpostavljao sam da je dobio partijski zadatak da preko mene formira neku enklavu HDZ-a u Zemunu. Branko je bio dobar primer kako „u sumanutim vremenima govna isplivaju na površinu“. Posle, kako Hrvati kažu „domovinskog rata“ koji su dobili uz veliku američku podršku, kada se situacija malo smirila, Ružica i Pera su otputovali u Liku (Debelo brdo) da vide šta je sa kućom i imanjem. Pri povratku su svratili do Branka i Gite. Branko i Gita su bili uplašeni, držali su se kao „kuvane noge“ tako da su Hinići otišli posle jedne crne kafe. Ove 2009. god. Zvao je Ružicu i između ostalog pitao „zašto Krešo neće da mi se javi“.

Zoltan zvani Zoli (Zagreb 1912- Zagreb1960)

Zoli je bio dimničar. Žena Štefica bila je domaćica. Stanovali su na Bukovcu u iznajmljenoj i drvenoj vikendici nekog bivše bogatog čoveka. Imali su četvoro dece i to:

Rudolf zvani Božo, Zvonko zvani Braco, Višnja i Ružica. Živeli su u bedi jer pored toga što je ujača Zoli imao malu platu, voleo je da pije i najčešće sam ga viđao blago pijanog. Stalno je navraćao do Zlatinog stana i od mame (moje omame) dobijao hranu i nešto novca. Bio je mekan, blag čovek čak i kad je bio pijan.

Kuća u kojoj su živeli bila je preko puta Bukovačke šume (koja je ustvari nastavak Maksimirske šume). Bukovački put je išao grebenom brežuljka. Desno je bila šuma, a levo padina sa voćnjakom. Ispod padine bila je uska livada sa potokom. Od Zlatinog stana u Filipovićevoj ulici do Bukovca, trebalo je hodati oko 30min. Za vreme školskog raspusta koji sam provodio kod teta Zlate, mali Branko i ja smo skoro svaki drugi ili treći dan odlazili na Bukovac. U dolini ispod voćnjaka bilo je puno olova od akumulatora (to su za vreme rata nemci bacali). Skupljali smo to olovo, topili ga i izlivali male aviončiće i municiju za pračke. Za pravljenje municije izlivali smo olovne šipke kvadratnog preseka koje smo pomoću male sekire i čekića sekli na kockice. Pračke smo pravili sa rašljama i bili smo izvredni strelci. Ja sam sa 4m rastojanja pogađao leptira na cvetu. Bukovička šuma sa velikim drvećem i žbunjem između njih, bila je naše carstvo. Otkrivali smo gnezda kosova (nismo ih dirali) i pokušavali pračkama skinuti vevericu sa drveta. Jednom sam jednu vevericu pogodio ali je nisam skinuo sa drveta, sakrila se iza jedne debele grane. Kroz šumu smo odlazili do četvrtog maksimirsko jezera na kojem smo se kupali. Normalno, uvek smo bili nas četvorica: Božo, Zvonko, Branko i ja. Ponekad je sa nama bio i Stanko (Šteficin brat) stariji od nas. Stanko nije imao volje i živaca da sa nama klicima bude duže vreme.

Kada sam završio srednju školu ujača Zoli se obesio. Familija je pričala da je pijan došao kući i zatekao Šteficu sa švalerom u krevetu, posle čega se obesio.

Sve četvoro dece, jedno po jedno, otišli su u Nemačku, trbuhom za kruhom. Božo je u nekom naselju blizu Minhena radio sa ženom u nekakvom klubskom restoranu, ćumezu u kojem se skupljao polusvet. Jednom prilikom kada sam službeno bio u Minhenu posetio sam ga u tom ćumezu. Bilo je tužno i mučno videti ga među pijanim švabama a još mučnije videti njegovu ženu koja je odavala utisak najbednije prostitutke. Božo je vojsku služio u Beogradu, bio je u gardi u Topčideru. Bio je brica, šišao vojsku i brijač

oficire. Za vreme služenja vojske posetio nas je svega dva puta. Jednom prilikom u Beograd je došla, iz Nemačke Ružica sa mužem, dvoje dece i Brankom. Došli su na fudbalsku utakmicu Jugoslavija- Nemačka. Došli su kolima; Branko ih je doveo na „ranč“ u Banovce. Bili su par sati pa su otišli na utakmicu i sa utakmice nazad u Zagreb. Nikad se više nimo čuli ni videli. Višnju nisam video od detinjstva.

OTAC

Zvonimir Zvonko (Karlovac 18.04. 1912 – Zemun 28.06.1995)

Njegov otac Antun, železničar, premešten je u Varaždin; ne znam kada, ali sigurno ne pre 1914. pošto se tada rodio Feri, takođe u Karlovcu. U Varaždinu su živeli u nekoj dvorišnoj kućici preko puta crkve sv. Nikole. Tu je išao u „nižu pučku školu“ od 1919 do 1924. Majka ga je odvela u crkvu sv. Nikole da bude ministrant (dečak koji asistira popu za vreme mise, donoseći, pridržavajući i odnoseći razne rekvizite) Tada je zamrzao popove i crkvu zbog maltretiranja koja je tamo doživeo.

Bili su sirotinja pa su drva za ogrev donosili iz šume na drugoj obali Drave. Iako su bili mali i nisu znali plivati, Dravu su prelazili gazeći je. Uхватili bi se za ruke, formirali lanac, zakleli se međusobno da se neće odupustiti iz lanca i tako prelazili. U šumi bi skupljali otpale suvarke, vezivali bi ih u svežnjeve i sa svežnjevima na leđima vraćali se nazad preko Drave na isti način. U šegrtsku školu, za električara, išao je od 01.09.1925 do 24.04.1928.

Šta je radio do 1930. Ne znam; verovatno je taj period proveo na radu u Benkovcu. To zaposlednje nema nigde upisano u poslovnoj knjižici „radnoj knjižici“. Prvo zaposlenje upisano u radnu knjižicu bilo je kod nekog Rudolfa Jakovine i to vrlo kratko, od 16.10.1930. do 26.01.1931. Bio je jako nezadovoljan poslom, jer je više bio sluga gazdi i gazdarici, pa ga je za 2,5 meseci napustio. Šta je radio do vojske, ne znam? Možda je tada bio u Benkovcu? U tom vreme boksovao je u TEŠKO-ATLETSKOM KLUBU Herkules u Zagrebu. Ima potvrdu kluba od 24.10. 1931 o osvojenom I mestu u srednjoj kategoriji.

Vojsku je služio od 30.10.1933 do 10.10.1935. na aerodromu Borongaj u Zagrebu. Verovatno je pušten nešto ranije od datumuma upisanog u vojnu knjižicu jer je već 28.09.1935 zaposlen kod Ivan Raspe i sinovi. I tu je radio do 31.03.1937. (1,5 godinu).

Oženio se 30.01.1937. sa Ružom Takač, a ja sam rođen 01.01.1939.

Od 1937. Do 1940 radio je na crno kod raznih privatnika. Stalno legalno zaposlenje nije mogao naći jer je bio bundžija. Pričao mi je da su članovi sindikata plaćali članarinu a za period tavanja štrajka sindikat im je davao novčanu naknadu. Konačno 1940. Zaposlio se i nekom preduzeću koje je vršilo elektrifikaciju u ČAZMANSKOM SREZU.

Sa mamom i sa mnom nastanio se u Dubravi, lepom i bogatom selu između Vrbovca i Čazme. Stanovali smo u kući seoske učiteljice, „milostive“ Ripsanke, neudate.

Zvonko, kao električar koji uvodi struju u kuće, koji je osim toga bio vrlo pristupačan vedar i prema svima bio prijateljski raspoložen bio je dobro primljen od meštana Dubrave i drugih sela u kojima je radio. Pored plate, uvek je od meštana dobijao nešto u naturi, tako da smo u to vreme dobro stajali. Čale je u to vreme prodavao sijalice, što nam je takođe bila dopunska zarada. Kasnije je napravio cirkular za rezanje drva sa

elektromotorom. Sa tim cirkularom je seljacima rezao drva ili im iznajmljivao da sami režu. To mu je isto bila dopunska zarada koja je uglavnom bila u naturi. U Dubravu su povremeno dolazili teta Zlata i teta Tila sa raznim ženskim đinđuvama. To su po kućama prodavale za jaja, brašno, kokoške, puter itd. Pa se u Zagreb vraćale sa prepunim korpama i vrećama. Za vreme HNH u Zagrebu je hrana bila jako skupa. U tom delu Hrvatske, Moslavini (po Moslovačkoj gori) bio je razvijen narodnooslobodilački pokret. Zbog simpatisanja tog pokreta Zvonko je stekao prve pritajene neprijatelje. Pokazalo se to za sv. Nikolu (decembar 1942.). tada sam imao 4 godine. Za sv. Nikolu, deca bi čistila cipele, stavljala ispred vrata, „pa ako bi bila dobra“ sv. Nikola bi im uveče u cipele stavljao poklone. Sv. Nikola bi imao srebrnastu dugačku odoru, visoku kardinalsku kapu i svetačko (kraljevsko) žezlo. On je bio otelotvorenje dobrote. Išao je uvek u pratnji dva vraga (đavola). Vragovi su bili obučeni u crno a na glavi imali crne kapuljače sa dva roga, prorezima za oči i našivenim dugim crvenim jezikom. Vragovi su bili otelotvorenje zla i „okomili su se na decu koja nisu bila dobra“. Vragovi su, da bi delovali strašnije nosili i lance kojima su zveketali. Tog sv. Nikole na vratima hodnika zazvečali su lanci. Zvonko je izašao u hodnik i otvorio vrata. Na njega se bacilo dva vraga i nastala je strašna tuča. Zvonko je bio bokser, atletski građen i uspeo je da se odbrani od vragova, da ih izbac i napolje i zaključa vrata. Dubrava je bila selo u kojem nije bilo nemaca, ustaša i domobrana sve do pred kraj 1943. Godine. Švabe bi mirno prolazile kroz Dubravu, zadržavali bi se jedan-dva dana i posle odlazili. Nikad se ne bi osećali sigurno, pa su uvek uzimali taoce koje bi držači u školi. Zvonko je uvek bio taoc.

U leto 1943. Ružica je bila još beba u jastučetu, u našem kraju od Čazme pa do ja ne znam dokle, bila je jedna velika bitka između švaba i partizana. Bitkom je obuhvaćena i Dubrava. Počela je predveče, a trajala je do zore. U toj bici, švabe su bile teško potučene, tako se „bande“ (švabe i ustaše) dugo nisu pojavljivali u Dubravi. Zato su je posle dva puta bombardovali „štukama“. Zvonko je ubrzo posle te bitke mobilisan u narodnooslobodilačku vojsku (partizane). Njegova jedinica kretala se u Moslovini i Slavoniji (Papuk). Ispočetka se kretao u Čazmanskome kraju, bio blizu Dubrave i navraćao u nju. Jednom je dobio da obavi nekakav zadatak u Zagrebu. Noću, peške, sa puškom pojavio se u stanu teta Zlate. Marjan, Zlata i Omama premreli su od straha. Kad god bi se toga setili, govorili su da je bio lud. Imao je sreće i pri dolasku i odlasku; uostalom Zagreb je poznavao kao svoj džep.

U partizanima je primljen u komunističku partiju i postao politkomesar (lice zaduženo za partijsko-političko vaspitavanje boraca ili kasnije nazvano moralno-političko vaspitanje)

1945. godine, po oslobođenju Zagreba, njegova jedinica je prebačena u Zagreb i on nas je odmah iz Dubrave preselio u Zagreb kod Zlate. Iz Dubrave smo dovukli svinje, guske, brašno. Držali smo ih u zagrađenom delu dvorišta, ispod kuhinjskog prozora u kojem je gazda kuće inače imao dve voćke i zelenu travu i u koje niko nije smeo da uđe, jer su vrata tog dela dvorišta bila zaključana. Gazda nije smeo da pisne, jer se bojava nove partizanske vlasti a čale je tada imao čin zastavnika. Na jesen te godine, čale je dobio prekomandu za Zemun. Po završetku školske godine (moj 1. razred), čale nas je preselio u Zemun. Radio je jedno vreme na zemunskom aerodromu.

Kao i sva ostala vojna lica bez kompletnog osnovnog obrazovanja, morao je ići u nišu gimnaziju i položiti malu maturu. To je obavio u večernjoj nastavi u II mešovitoj gimnaziji u Zemunu od 1946. do 1948. godine. Te godine posle rata svi smo bili bedni u svakom pogledu. Mama je za zimu spremala veliku količinu ajvara koji smo jelu uglavnom za večeru. Ocu je za užinu svaki dan u tašnu stavljala po dva „sendviča“ (hleb-ajvar-hleb) tako da su ga na aerodromu nazvali „Zvonko ajvar“.

Prebačen je u Komandu vazduhoplovstva, u revizorsko odeljenje (odeljenje za kontrolu materijalnog poslovanja). Tada je počeo da putuje po celoj Jugoslaviji (po svim mestima koja su imala vojne aerodrome, zavode i skladišta, vazduhoplovna i to:

Slovenija – Ljubljana i Brežice;

Hrvatska – Pula, Zadar, Zagreb;

Crna gora – Titograd (Podgorica);

BIH – Mostar, Sarajevo, Tuzla, Banja Luka;

Srbija – Sombor, Kraljevo, Niš;

Makedonija – Skoplje.

Na tim službenim putovanjima, zadržavao se i do mesec dana. Voleo je da nosi sve što mu treba sa sobom, pa je imao jedan ogroman kofer, koji su njegovi drugovi, zbog veličine, zvali mrtvački sanduk. Kada sam bio stariji (srednja škola i fakultet) morao sam da budem nosač tog kofera, jer, zaboga, oficiri moraju da imaju slobodne ruke da bi na ulici mogli otpozdravljati vojnim licima.

Zbog slabog znanja stečenog u večernjoj gimnaziji, oficiri su kasnije u samoj armiji imali kurseve opšteg obrazovanja. Tako je Zvonko u Zemunu 1953. polagao srpsko-hrvatski, 1954. matematiku, a 1955. u Mostaru, istoriju.

Ćale nije bio sposoban da se lakta, tako da je stan od armije dobio posle punih 17 godina od dolaska u Zemun.

Izgleda da je poslednji od svojih vršnjaka koji je dobio stan. Trebalo je da dobije stan dve godine ranije, već je imao rešenje za njega, ali su ga zamolili da ga prepusti jednom pukovniku koji je navodno teži stambeni slučaj od njega i Ćale je pristao. Majka je „poludela“ zbog toga. Kada je otišao na službeni put, ona je otišla u komandu i digla takvu frku da su bili zgranuti. Ćaletu su rekli kakvog ti zmaja imaš za ženu; nemoj joj dozvoliti da više dolazi kod nas. Mislim da je mama bila najzaslužnija što Ćaleta nisu više „vozali“ za stan. U tom stanu u kojem i ja sada živim, počeo je da sprema majorski ispit. Između ostalog, imao je da uradi projekat završnih zanatskih radova za jednu višespratnicu. Bio sam tada student, a još iz srednje škole bio sam dobar u tehničkom crtanju i pisanju tehničkih slova. Pomogao sam mu da taj projekat uradi. Posle predaje projekta, primetio sam da je u predmeru farbarskih radova napravio računsku grešku. Pošto je bio revizor, smatrao je da će ispitivači kontrolisati svaku cifru, u projektu, pa je počeo kukati da će pasti na ispitu. Džaba sam ga uveravao da oni to neće raditi, da će samo prelistati projekat i videti da li je forma i sadržaj u redu; on je bio strašno isprepadan. Zato je bio presrećan kada je ispit položio.

Otišao je u penziju 1965. sa činom potpukovnika. Dalje nije mogao da napreduje, jer nije bilo upražnjenih formacijskih mesta za pukovnika. Imao je 55 godina. Kupio je bicikl, to mu je bila želja celog života koju nije mogao da ostvari zbog školovanja dece.

Ja sam tada već završio fakultet i bio sam na odsluženju vojnog roka. Kada sam se vratio iz vojske, kupio je jedan stari drveni čamac sa vanbrodskim motorom od 5 KS. Čamac je imao trulih dasaka, pa smo ga prvo popravili i ofarbali. Radove smo obavljali u dvorištu, u budžaku između zgrada 119 i 121. Usidrili smo ga ispod ciglane, jer je tu bilo i drugih čamaca, ispred jedne divlje podignute kućice, čoveka sa kojim smo bili dobri. Čale je sada uživao. Na Dunav je odlazio sa mamom, pa sa drugovima sa kojima je pecao. Sa svojim pecaroškim društvom je čak i noćio na Dunavu. Čamac sam uveliko koristio i ja sa ženom i svi zajedno. Pošto je bio relativno mlad, željom da nešto radi i pošto je u to doba počela kupovina placeva i gradnje vikendica, počeo me je nagovarati da na levoj obali Dunava, naspram „Venecije“ napravimo sojenicu.

Bio sam protiv vikendica a posebno u šumi pored Dunava, carstvu komaraca. Nastavio je da me nagovara za kupovinu placa i ja sam popustio kada je i Mikica stala na njegovu stranu. Uz pomoć njegovog prijatelja iz Starih Banovaca, izabrali smo jedan plac u Petrincima (kraj banovačkog atara, prema Belegišu) i u jesen 1969. kupio sam plac od vlasnice, tada jedne kafane, u Starim Banovcima, Jelice Vener. Svi placevi u Pećincima bili su tada ili vinogradi ili kukurzišta. Osim poneke vinogradarske breskve nije bilo drugog drveća niti hlada. Jedino je Jelicin plac, do našeg, bio voćnjak i manji vinograd.

U njemu je bila jedna mala zidana koliba, verovatno pudarska kućica iz vremena kada je ceo plac bio pod vinogradom. Odmah sam posadio voćke i rekao čaletu da je to sve što sam na placu uradio i da više ništa neću da radim. Nekoliko voćaka, prema putu, bilo je odmah ukradeno, pa sam na proleće posadio nove. Na proleće su moji roditelji prosto pomahnitali radeći na placu. Prekopali su ceo plac i pretvorili ga u veliku baštu. Skoro svaki dan su dolazili autobusom i radili kao mravi. Od sunca su se spasavali u Jelicinom voćnjaku. Alat su držali u Jelicinoj kolibi. U bašti je bilo svog povrća kojeg je bilo i na pijaci. Pošto su Petrinci bili jako sušni, kiša ih je obilazila „kao kiša oko Kragujevca“, a bunara nigde nije bilo, ja sam prilikom svakog dolaska kolima, dovezio dva bureta od po 60 l vode kojom su oni vrlo štedljivo zalivali baštu. Kasnije je čale posadio oko 20 čokota loze. Počeo je da burgija da bi on sagradio kućicu i da ja napravim plan za nju, po svom ukusu. Temelje smo izlili zajedno, a zidanje je vršio čale. Svađali smo se oko unutrašnjeg zida predsoblja kojeg je napravio sa trbuhom, pa sam ga ja srušio. Još više smo se svađali zbog dimnjaka kojeg je počeo da zida na sred kućice, a ne po nacrtu. Ipak sam uspeo da ga ubedim da ga napravi po projektu. Krovnu konstrukciju (rogove) sam napravio ja. Podigli smo ih uz pomoć čaletovog druga i komšije Draga Tomića. Salonit smo složili Pera (zet) i ja. Pre gradnje kuće, čale je na susednom placu, na sveže iskopanom (prvom bunaru u Petrincima), uz saglasnost komšije (koji je odustao od daljih radova), montirao ručnu pumpu za vodu. Na tu pumpu su dolazili ljudi sa okolnih placeva, tako da su čaleta upoznali mnogi vikendaši.

Kada je izgrađeno mnogo vikendica u Petrincima, pokrenuta je akcija za uvođenje struje. Čale je u toj akciji bio jedan on najagilnijih, a i ja sam pomagao oko pribavljanja saglasnosti vlasnika placeva za prelaz niskonaponskog voda preko placa.

Jelica je pre nas napravila kuću, od para za prodana dva placa. Ubrzo je i tu kuću prodala, zajedno sa placem. Slobodanu Nestoroviću. Slobo se sa čaletom dogovorio da iskopaju zajednički bunar na međi.

Najmili su bunardžije i iskopali bunar, a u bunar spustili malu električnu pumpu. Pre bunara, ćale i ja smo izgradili podrum koji liči na bunker. Taj podrum je svarno bio potrban i za čuvanje voća i za alat.

Ćale je posle izgradnje oidruma počeo da kupuje razne stvari, kao što su freza, motorna pumpa za prskanje voćaka, ručnu leđnu pumpu za prskanje loze i kazan za rakiju. Ja sada koristim samo pumpu za prskanje loze i kazan za rakiju.

Zajedno sa komšijom Slobom, napravili smo i zajednički klozet koje je ćale napravio čim sam kupio plac.

Posle mamine smrti, njena sestra Zlata, došla je da živi u Zemunu sa Zvonkom.

Mikica i ja smo počeli sve češće da dolazimo na ranč, normalno, uvek sa našim Slobom. Tu nam je bila i kamp prikolica. Mikica je tražila da imamo kupatilo. Zbog tog kupatila, kućicu sam dogradio prema komšiji, a dogradio sam i jednu sobicu sa podrumom ispod nje. To, dogradio, znači da sam sav materijal kupovao ja, a radili smo zajedno ćale i ja. Majstor za pločice u kupatilu bio je ćale. Na žalost, mama više nije bila živa, tako da nije mogla da uživa u tom kupatilu.

Još pre proširenja kućice, napravljen je vodovod, tako da smo prestali da koristimo bunar, on nam je bio rezerva, jer je vodovod u početku često bio bez vode. Uskoro se bunar zarušio, tako da smo ostali bez te rezerve. Posle proširenja kućice, urađen je plin.

Uvođenje plina, platio je ćale.

Samo smo na ranč, Mikica i ja, dolazili svako vikenda (od petka popodne do nedelje uveče). Sloba je već bio mator i nije išao sa nama. Radnim danima na ranču su bili ćale i Zlata, mada su preko leta i oni dolazili vikendom.

Još za Zlatinog života (umrla je 1988.) ćale je počeo pokazivati znake zaboravnosti za najskorije događaje. Ta zaboravnost se povećavala ispočetka vrlo sporo, a kasnije (posle 1991) sve brže i brže. Pored zaboravnosti, postao je sve pomirljiviji, valjda je osećao da sa njim nešto nije u redu, pa se osećao nesigurnim. Posle Zlatine smrti, nastavio je da se druži sa njihovom zajedničkom prijateljicom iz mladosti, koja je kao udovica živela u Molerovoj ulici. On je odlazio kod nje, a ona kod njega, dolazila je i na ranč veoma često. Kada je shvatila da je bolestan, proredila je susrete, tako da je on sve više bio sam. Počeo je da se gubi u gradu, da sedne u pogrešan autobus i ode u nepoznat deo grada. Kada sam shvatio šta je s njim, na jednom kartončiću sam napisao njegovo ime i adresu, svoje ime, adresu i telefon i Ružicino ime, adresu i telefon. Objasnio sam mu da kada se izgubi da pokaže taj kartončić nekom prolazniku i zatraži pomoć. Počeli su mi se javljati ljudi iz raznih delova grada. S pozivom da dođem po oca i ja sam kolima dolazio po njega. I Ružica je dobijala pozive, ali nikad nije otišla po njega, nego je zvala mene da ga ja zbrinem. Počeli smo da razmišljamo kako da ga zbrinemo. Ja sam bio u dvosobnom stanu sa Mikicom, Slobom i snajom i nisam mogao da ga preuzmem.

Ružica je živela u trosobnom stanu samo sa Perom (deca su otišla u Kanadu), mogla je da ga primi, ali nije htela. Za starački dom na Bežanijskoj kosi je bila potrebna veza, tako da je jedno vreme bilo kritično za ćaleta. Konačno je Pera uhvatio neku vezu u staračkom domu i smestili smo ga tamo 1994. godine. Njegov stan smo izdali, a kiriju delili. Ćale je iz doma često dolazio do mene. Od Mikice je uvek bio dobro primljen i

ponuđen hranom, kafom ili čajem. Ja bi kod odlaska ispraćao do autobusa, za svaku sigurnost, da ne zaluta. Čale je odlazio i kod Ružice. Ona ga je vrlo nerado primala. Ponekad mu ne bi otvarala vrata, kao da nije kod kuće, a po pravilu bi zvala mene da preuzmem čaleta, jer ona nema vremena za njega.

Inače, oboje smo ga posećivali u staračkom domu. Krajem juna 1995. stanje mu se pogoršalo. Izašao je iz doma na šetnju, legao na jedan plast sena, počela je kiša a on je nastavio tu da leži. Našla ga je jedna negovateljica, koje se posle smene vraćala kući. Tada se prehladio i posle nedelju dana umro.

Bio je član udruženja OGANJ, pa je kremiran. Urna s njegovim pepelom ukopana je u grob u kojem su sahranjene mama i Zlata.

KAKAV JE BIO MOJ OTAC

Po psihosomatskim osobinama, bio je tipičan atletski tip. Jake i lepe građe sa malim nedostatkom; imao je X noge i ravne tabane, tako da je uvek nosio uloške za cipele. Bio je vedar, veseo, druželjubiv i trpeljiv. Njegova trpeljivost je imala granice posle čijih prekoračenja bi „poludeo“, ali bi se isto tako vraćao na normalu. Nekoliko puta u životu me je tukao, ali to je bilo nekontrolisano i divljački. Bio je ješan, pravi žderonja, voleo je sve i sve u velikim količinama. Jednom prilikom se sa jednim drugom opkladio da može pojesti 100 ćevapa. Kelner je doneo porcije po 10 kom, jednu za drugom, čim bi predhodna bila pojedena. Kod desete porcije su se posvađali, jer je njegov drug tvrdio da je to ustvari bila tek deveta porcija. Čale je na kraju rekao, dobro, sve ovo ne važi, idemo ispočetka, a ako sve pojedem, ti plaćaš. Ovaj se prepao id odmah platio 100 kom. Nije bio švaler. Mnoge žene je privlačio, neke su bile i upadljivo nasrtljive, ali on ih se uvek klonio. Bio je zdrav, osim retkih prehlada ili gripa nije bolovao od drugih bolesti. Krize srednjih godina nije osetio. Voleo je da igra šah, nije bio zagrižen za pobedu. Protivniku je uvek dozvoljavao da vrati potez, čak i više poteza. Kada zbog toga izgubi, partiju, prima to kao da je partija bila regularna. Bolje je igrao od mene, imao je bolji pregled i koncentraciju. Voleo je preferans i dobro ga je igrao. U preferansu nije bio tolerantan. Zbog nekorektne licitacije, znao je da se uvredi i odustane od igre.

Kao penzioner, najčešće je igrao preferans sa zetom Perom i Perinim zetom Milošem. Igrali su ciklično u stanu svakog od njih. Vrlo često su se jako posvađali, i po pravilu domaćin bi izmarširao drugu dvojicu iz stana. Uvek je izgledalo da više nikada neće ni razgovarati. Međutim, već kroz dve nedelje, ponovo bi se sastali i igrali kao da ništa nije bilo.

Voleo je šetnje i izlete, voleo je odlaziti na plaže. Voleo je sport, naročito boks, pa me je uvek nagovarao da radim jutarnju gimnastiku, da skačem konopac i da boksujem. Nije bio pobožan i nije voleo popove i za njih je uvek govorio da su lopovi. Prilikom mog krštenja (bio je vrlo hladan januar), ispičkarao je popa kada me je polio hladnom vodom. Bio je veliki vernik u Tita i komunističku partiju, Bio je jako razočaran u mene što nisam pristupio komunističkoj partiji.

Kupovao je Borbu, i verovao u svaku reč koja je u njoj bila napisana. Ako je neko tvrdio nešto što nije bilo u saglasnosti sa Borbom, bio je narodni neprijatelj. Jednom je Mikica došla iz škole koja je na suprotnom kraju grada i žalila se da je isprobavana sirena u blizini škole (kod centralnog zatvora) i da je zvuk bio jak do bola. Čale je rekao nemoj da

lažeš, u novinama piše da će proba sirena biti sutra. Nikakva ubeđivanja, da je u novinama bila greška, nisu ga razuverili. Proglasio je da Mirjana vršila neprijateljsku propagandu.

Bio je svestan da mu nedostaje kvalitetnije obrazovanje, pa me je terao na učenje. Na kupovini knjiga nije štedeo. Nadao je da će te knjige nekad zatrebati meni. Što se tiče nekih knjiga, naročito iz oblasti tehnike, nije se prevario. Neke tehničke enciklopedije „gutao“ sam kao srednjškolac, a neke su mi dobro došle kod spremanja ispita na fakultetu.

Nije imao sposobnost da svoje znanje prenese drugom. Uz tešku muku, viku i moje suze, na jedevite suze mi je objasnio procentalni račun i „pravilno trojno“. Nekoliko puta je pokušao da mi objasni kako se igra preferans. Apsolutno ništa nije uspeo, samo mi je nabio kompels da sam glup. U vojsci, na stažu, elekto inženjer iz „Rudi Čajevca“, naučio me očas posla, tako da sam posle petnaest minuta obuke igrao preferans.

Što se tiče odnosa prema svojoj deci, bila je klasika. Moja sestra, mlađa od mene 4.5 godine (njegova dundica), bila je za neke stvari povlašćenija od mene. Za neke njene grehe, ja sam bio kriv. Njen muž (zet) bio je takođe povlašćen u odnosu na moju ženu (snahu). Naravno, i njegov unuk od ćerke bio je miliji od mog sina. Meni to nije teško padalo, međutim Mikica je bila prilično ojađena zbog toga, ali je trpela bez pogovora.

Imao je još jednu karakterističnu osobinu. Njgovi drugovi su bili veoma važni, nekad važniji od porodice. Nije se opijao. Napio bi se samo kada bi sa društvom nešto proslavljao. Kad je bio pijan, bio je veseo i sa svima se ljubio i grlio. Nikad se u takvom stanju ne bi posvađao ili potukao.

Imao je neku vrstu manije gonjenja. Naime, bio je prilično neuredan. Ni garderobu, ni svoj alat nije uredno ostavljao na svoje mesto. Što se tiče garderobe, moja majka je spremala i davala mu kad je tražio, jer on nikad nije znao gde se šta nalazi. Što se tiče alata, tu se majka nije mešala. Alat uglavnom nije bio tamo gde ga je on tražio, a za to je uvek bio kriv „neko ko mu je ukrao alat“. Unuci Bucko i Sloba kada su bili još mali (3+4 god.) primetili su to i to ih je zabavljalo pa su jednog dana čekić odneli u stan komšija i uživali u dedinom traženju čekića i optuživanju „nekog ko mu je ukrao čekić“. Tu njegovu osobinu (neko mi je ukarao) nasledili smo sestra i ja. Čini mi se da je to kod nje izraženije. Mene je Mikica zbog te osobine često kritikovala i uspela da me natera na suzdržavanje za takve izjave zbog kojih sam dosta puta ispao glup i smešan.

Imao je dobar roditeljski nagon da svojoj deci omogući da što više vide, saznaju i nauče. U okviru svojih skromnih mogućnosti mene i mamu odveo je jednog leta u Rijeku na par dana. Nismo imali sreće sa vremenom; celo vreme je sipila kiša. Bili smo u hotelu a hranili smo se onim što je majka ponela od kuće (u hotelskoj sobi), Ipak za mene je to bio izuzetan događaj jer sam prvi put video „debelo“ more i velike morske brodove, koji su u odnosu na dunavske bili divovski. Kada je išao službeno u Vrdnik, poveo bi me da vidim to mesto. Kada je KOMANDA VAZDUHOPLOVSTVA organizovala obilazak gradilišta pruge Brčko – Banovići, koju su gradile omladinske brigade, dobrovoljnim radom, poveo me je sa sobom. Tada sam video i tunel „Vranduk“ i Tuzlu. Put je bio naporan, jer smo se vozili u kamionima, bez cirade, u kojima su bile drvene klupe. Naklimatali smo se i našuljali kao da smo biliu ratu.

Kada sam bio u srednjoj školi, omogućio mi je jedno letovanje, preko škole, u mestu Tijesno na otoku Murter, i jedno zimovanje, preko ferijalnog saveza, u Mitrovcu na Tari. Vodio me je leti i u Zadar kada bi tamo bio na službenom putu.

MAJKA

Rozalija Ruža, rođena Takač, 14.12.1910. u Zagrebu, umrla 02.04. 1976 u Zemunu.

Imala je osnovnu školu i dva razreda šegrtske škole za krojače. Svedočanstvo o završenoj šegrtskog školi nije dobila, jer je gazdarica kod koje je bila na zanatu prevarila. Tražila je od nje da radi u radionici, umesto da ide u školu i da ne brine za svedočanstvo, jer će joj ona obezbediti svedočanstvo svojim vezama. To se, naravno, nije dogodilo.

Radila je kao švelja sve do udaje. Zvonka je upoznala preko dečka svoje sestre Zlate, Ferike koji je bio Zvonkov brat.

Udala se 30.01.1937. god. a mene rodila 01.01.1939. Posle udaje, postala je domaćica, jer je Zvonko to zahtevao. Stanovali su po iznajmljenim stanovima u Zagrebu do 1940. kada su se preselili u Dubravu, gde je Zvonko našao stalan posao. Nabavila je mašinu za šivenje „Singer“ sa nožnim pogonom. Tu mašinu je imala celog života. S tom singericom sašila je za sebe, za nas decu i za kuću puno stvari i uštedela na taj način dosta para iz porodičnog budžeta. Dok je bila u Zagrebu, na toj mašini je zarađivala je stalno šijući za bogatije porodice. Te mušterije joj je nalazila Zlata. Bile su to uglavnom Zlatine mušterije iz frizerskog salona. Ne znam da li je tako zarađivala i u Dubravi. U Zemunu više nije radila za druge i zarađivala jer je Zvonko kao oficir smatrao da je to nemoralno i da njemu „društvo dovoljno daje“. Za te stvari bio je zaista glup. O periodu njenog i našeg života u Dubravi, posebno ću pisati.

Ružicu je rodila usred rata 02.06.1943. godine. Sa nama decom se teško napatila kada je tata otišao u partizane. Tada smo bili u stalnoj bežaniji i zbegovima. Kao porodica partizana morali smo bežati od ustaša.

Po oslobođenju Zagreba 1945. došli smo u Zagreb a 1946 u Zemun.

Ćale, oficir, član partije, uticao je na majku da se politički aktivira. Prvo je postala aktivistkinja AFŽ-a (antifašistički pokret žena) a kasnije je postala i član komunističke partije. Tu su bila stalna agitovanja po kućama za prisustvovanja raznim kružocima i sastancima na kojima su se čitale razne brošure za formiranje društvene svesti i vodile diskusije o pročitanoj. Organizovani su i dobrovoljni radovi. Na te dobrovoljne radove vodila je i mene.

Sećam se dobrovoljnih radova na izgradnji radničkog naselja na Kalvariji, na izgradnji najveće zgrade u Lenjinovoj ulici (sada Gospodskoj) sa desne strane, na izgradnji dečijeg vrtića u parkiću na Kalvariji i branju kukuruza na levoj obali Dunava negde u reonu Padinske skele, dokle smo doveženi parobrodom sa zemunskog pristaništa.

Kasnije je majka radila volonterski (bez plate) kao neka vrsta upravnika ili nastojnika za državne stanove na Kalvariji. Ustanova za koju je to radila, bila je preteča današnjeg INFOSTANA.

Istog leta kojeg smo došli u Zemun, a do početka školske godine, majka me je naučila ćirilicu, tako da sam u drugi razred išao bez problema, kao da sam u Zagrebu učio ćirilicu.

Što se vere tiče, muž je ubedio da nema boga a ona je njega ubedila da se za katolički božić ispak spremi svečaniji ručak a za svetog Nikolu da se deci u cipele stavljaju pokloni. Međutim, to obeležavanje Božića i sv. Nikole trajalo je par godina u Zemunu i prestalo je.

Majka navodno niše više verovala u boga, ali kada je za letnjih oluja, sevalo i grmelo, od straha se molila bogu i krstila.

Zbog slabog obrazovanja zemlju je zamišljala kao ravnu ploču. Nikako nije mogla da shvati da je zemlja loptasta, jer kako onda ljudi sa one druge strane vise naglavačke?

Stanovali smo u zajedničkom stanu sa jednom devojkom i njenom duševnoobolelom majkom. Imali smo dve prostorije. Kada je toj devojci umrla majka, ustupila nam je još jednu prostoriju, tako da sam ja imao svoju sobu. Izgleda za dobijanje stana nije bilo, . Mama je zapala u krizu srednjih godina. Nastale su stalne migrene, srčane slabosti, lekari su dolazili u kuću, bivala je i u bolnici. Prošlo je nekoliko godina dok se nije povratila. Ipak nije sve bilo u psihičkoj krizi. Stvarno je imala srčau slabost koja je ostala do kraja života. Na primer, mnogo godina kasnije, kada sam kupio „ranč“ u Starim banovcima, radila je sa velikim zadovoljstvom u bašti, okopavala je krompir, onesvestila se i pala. Nije bila primećena, ležala je duže vremena u brazdi. Kada se osvestila, ustala je i nastavila da radi. Otac je naišao i video da je vrlo malo uradila. Objasnila mu je da je jedno vreme ležala jer joj nije bilo dobro. Inače, u bašti je udarnički radila, nije zaostajala za ocem.

Bila je dobra domaćica. Uvek smo bili uredni i ispeglani, stan je bio čist i uredan. Bila je dobra kuvarica. Moja Mikica je od nje naučila neke recepte koje je nastavila da koristi i koristi ih i dan danas. Pomenuću samo „mlince“ koji su obavezno na trpezi 29. novembra (dan republike Jugoslavije) i za 1. januar (moj rođendan). Pored „mlinaca, tu je i domaći keksi koji, kad se probaju, ne mogu da se ostave, prava su „zaraza“. Volela je ljute stvari, kao i otac, pa sam i ja zavoleo ljuto. U doba srednje škole tamanio sam feferone.

Imala se smisla za vaspitanje, Imao sam školsku odeću koju sam posle škole svlačio, oblačio kućnu. Obavezno sam posle škole morao da uradim domaći zadatak, tek posle toga, mogao sam da se igram. Posle škole imao sam i domaćinskih obaveza kao na primer da u kući uvek bude sveže vode sa bunara, ispod šporeta da uvek bude drva i uglja (ja sam cepao drva). Jednom mesečno bilo je veliko spremanje stana u kojem sam učestvovao sa žicanjem i glačanjem parketa. Kad sam bio manji, manji deo sam žicao, jer smo to radila mama i ja, a kasnije smo to radili sestra i ja, normalno, moj udeo bio je veći. Kod pranja veša, koje se obavljalo ručno, imao sam povećan posao donošenja vode sa bunara udaljenog oko 50 m. Tako je bilo za vreme stanovanja na Kalvariji.

Imala je energije i umela je da nas drži na uzdi i pored toga što je najčešće bila sama (Tata je stalno bio na službenim putevima) i što je mnogo bila angažovana društvenim radom. Imala je oštar pogled i moji drugari, kalvarijanci, su je se plašili. Moj drugar , prvi komšija Ivan Jelenović, zvani Iva Kriminalac koji je važio za najzapuštenijeg,

najproblematičnijeg i najluđeg dečaka koji je svoju majku najstrašnije psovao i gađao ciglama, prema mojom mamom je bio krotak i fin.

Mama je volela da peva. Kada je radila po kući (a bila zdrava) uvek je pevala. Imala je širok repertoar starogradskih pesama a ponešto i mađarskih. Sada, kada čujem neku starogradsku pesmu, odmah pomislim na mamu i u sebi kažem, to je moja mama pevala.

Zbog više lažnih obećanja da ćemo dobiti stan, čekali smo ga 17 godina, više ni u šta nije verovala. Kada je konačno dobila ključeve od stana (ćale je bio na službenom putu, pa se nismo mogli odmah preseliti) plašila se da će se neko useliti u taj stan prego se ćale vrati sa puta. Da bi se osigurala od takve mogućnosti, u nov stan je uz moju pomoć prenela flaše sa paradajzom za zimnicu. Bilo je to jako naivno. Bila je presrećna kao i svi mi kada smo se konačno preselili u nov stan (u ulici Cara Dušana). Bilo je to 1962. Ja sam i dalje bio zadužen za drva i ugalj. Grejali smo se kaljevim, (keramičkim) pećima u sve tri sobe. U kuhinju smo uneli peć na naftu (naftaricu). Posle dve eksplozije glave kaljave peći, kada je cela soba i sve u njoj bilo crno od gareža, ćale ih je srušio i zamenio ih je termoakumulacionim pećima kojima se i dan danas grejemo.

Useljenjem u stan mamino zdravlje se popravilo. Glavni životni problem je rešen. Ostalo je da Ružica i ja završimo fakultete, pa da prestanemo biti sirotinja.

Tata je svoju platu davao mami da ona vodi finansije. Mama je bila štedljiva, racionalna, nije mogla niti je htela da tera luksuz, tako da je uspevala da sa tom jednom platom da vadi domaćinstvo. Bila je skromna, na sebe nije trošila, najvažniji su joj bili deca i muž.

Kada se Ružica zaposlila, takođe je davala mami, ali na kraju meseca bi se ispostavilo da je od mame izvukla jednu i po platu. Kada sam se ja zaposlio, mama i tata su očekivali da i ja dam celu platu mami. Bili su iznenađeni i uvređeni što ja nisam pristao. Plaćao sam režijske komunalne troškove i hranu samo za dva člana (Miki i ja), a ostatakom novca smo gazdovali Mikica i ja. Kada nam se rodio Sloba 1967. I kad je mama imala dodatnu brigu oko njega jer smo oboje radili, Miki i ja smo se dogovorili da za to dajemo mesečnu nadoknadu, da ona konačno ima samo svoje pare i da ih troši na sebe. Pošto ona nije znala da troši na sebe ona je te pare davala Ružici. Ružica zaboga ima manju platu (na faktultetu posle dve godine nije uspela da upiše III semestar, pa je odustala i radila je kao tehničar). Oboje roditelja skloniji su bili zetu Peri nego mojoj Mikici. Dok sam ja sve svoje plaćao Pera je u za zamenu motora na „tristaća“ dobio pozajmicu od matorih koja mu je bila kasnije oproštena. Takođe Pera uglavnom nije jeo razna variva od povrća (jer to kod njega u Lici jedu svinje). Iz frižidera je vadio samo specialitete kao što su suhomesnati proizvodi i topljeni sirevi.

Mama nije bila zadovoljna kako mi vaspitavamo Slobu. Govorila da ćemo, kad malo poraste imati probleme sa njim. Tu se prevarila načisto.

Kratko je živela. Umrla je sa navršenom 66. Godinom. Godinu i po pre smrti, počeli su problemi sa kolenima. Pogrešno je lečena, u zemunskoj bolnici, elektro forezom i vrućim voskom. Sama činjenica da je leče izazvala je kod nje osećaj sigurnosti i ona se osećala bolje. Ali, boljitak je trajao kratko, stanje se pogoršalo pa su se bolovi proširili i na kukove. Njena lekarka (Višnjička) proglasila je za razmaženog hipohondera, Kada je

otac video da od zemunskih lekara nema pomoći, odveo je mamu na VMA (Vojno medicinska akademija). Međutim i oni su se pokazali kao zemunci. Preporučili su mu (pogrešno) da ženu odvede u bolnicu „Simo Milošević“ u Igalu. Problem je bio u tome što su tamo navodno svi ležaji bili zauzeti. Problem je rešila Mikica pomoću roditelja jednog njenog učenika koje je bio brat upravnika te bolnice. Roditelje sam odvezao kolima do Igala 08.03.1976. Na putu me je zahvatila strašna snežna oluja. Snega je bilo od Čačka do prilaza Titograda (Podgorice). Kod Sevojna, pošto niko nije vozio, teško se razaznao put. Na nekim deonicama vozio sam na sreću, sve je bilo belo, uopšte se nije zlalo gde je put. Niz kanjon Morače vozio sam kolotragom koji je mestimično bio toliko dubok da se moj „AMI“ sankao po trbuhu. Mama je odmah smeštena u bolnicu, a tata je sebi obezbedio smeštaj u jednoj privatnoj kući. Posle nedelju dana, telefonom se javio upravnik bolnice, rekao da mama nije slučaj za njih i da je odvedem na reumatološki institut u Beogradu. Vratili su se avionom. Nekom vezom, mamu su odmah primili na snimanje. I u reumatološkom institutu su mi rekli da to nije slučaj za njih. Već nije mogla da hoda pa smo je otac i ja nosili na našim ukrštenim rukama (kao na stolici). Još pre Igala nije mogla da jede, sve bi povratila. Na onkološkom institutu su utvrdili da pored raka kostiju ima i rak želuca. Nisu hteli da je zadrže na lečenju sa obrazloženjem da oni nisu umiralište. Još nešto malo dana proživela je u stanu u strašnim mukama. Kada je umirala, na licu je imala izraz blaženstva, što je neverovatno posle onih muka. Tada sam shvatio zašto postoji verovanje da duše dobrih ljudi idu u raj. Kada sam na zahtev mrtvozornika u domu zdravlja, od njene lekarke, zatražio zdravstveni karton, rekla je „šta joj bi“. Takvih lekara, na žalost ima puno, u zadnje vreme još više. Još pre odlaska u Igalo mama je naslutila da joj je kraj blizu. Imala je nešto svog nakita koji je nosila izuzetno retko. Odlučila je i sav svoj nakit dala je Mikici, a ne svojoj ćerki. Posle 25 godina od kako je upoznala Mirjanu i nešto manje godina zajedničkog života, tim poklonom je priznala koliko je grešila kada kada je sumnjala u sposobnost pa i u moral svoje snaje.

Kada je Ružičonoj ćerki bio 18 rođendan, Mirjana joj je poklonila sav taj nakit, smatrajući da je sasvim normalno da unuka nasledi bakin nakit.

Nešto manje od godinu dana pre mamine smrti Mikica i ja smo se uselili u naš stan. Posle najneophodnijeg opremanja nazvali smo moje matore na ručak povodom useljenja. Ne sećam se da je mama ikad u životu bila zadovoljnija i važnija.

SESTRA

Ružica udata Hinić (moja sestra) rođena 02.06.1943. u Dubravi (između Vrbovaca i Čazme) umrla 08. 2014. na N.Beogradu.

Rodila se u kući, u sobi učiteljice (ne u našoj sobi), noću. Sećam se mamine vriske kada se porađala. Bio sam uplašen, Kada smo došli u Zemun, imala je 3 godine. Bila je bucmasta sa loknastom plavom kosom, plavooka. Na ulici je skretala pažnju prolaznika. Kada se igrala pred kućom, dešavalo se da je ljudi iz Franstala (Prvomajska ul. Sa okolinom) odvedu svojoj kući, poneki put pitajući majku a ponekad ne pitajući, da bi se igrali sa njom kao sa lutkom. Ona bi rado sa svakim pošla, potpuno bi zaboravljala na svoju mamu i kuću. Obično bi je vraćali kući. Ako bi bila odvedena bez pitanja, nastala bi panika i bezuspešno traganje, a ja bi bio krivac što je nestala, je je nisam dobro

čuvao. Bola je velika skitara, pa bi i sama odskitala duž naše ulice-do kraja i obično završavala u nekom dvorištu u koje bi je pozvali. Mama je pokušavla plašiti cigankama, koje će je odvesti zauvek, ali to nij imalo efekta. Na kraju je uspevala kratkotrajno da je zaplaši tako što bi joj napravila zavežljaj (culo) sa par njenih krpica i poslala je iz kuće „u svet“. Ružica bi to prkosno prihvatila, ali čim bi prošla kapiju dvorišta pokolebala bi se i usporila korak. Već kod prve komšijske kuće, stala bi, umirila bi se i posle nekog vremena sa suzama bi se vratila kući i tražila od mame oprostaj.

Kao mala, bojala se kazni od majke pa je svoje greške prebacivala na mene, tako da sam dosta puta ja izvukao deblji kraj zbog njenog laganja. Bila je ješna, meso i slatkiše je najviše volela. Išla je u osmogodišnu školu „Majke Jugovića“, ispod Kalvarije u Tošinom bunaru. Nastavila je školovanje u srednje tehničkoj hemijskoj školi na Banovom brdu. Upisala je tehnološki fakultet, ali je posle dve godine odustala pošto nije uspela da ispuni uslove za III semestar.

Krajem 1962. Godine, zaposlila se u fabrici satova INSA. Udala se 1965. Za Petra Hinića, koji je takođe radio u INSI. Ja sam tada bio u vojsci.

Rodila je sina Vladimira (Bucka) 1966, Bucko je rođen sa sedam meseci 30.01.. Kad sam se vratio iz vojske krajem marta, on je bio sićušan, kao da se tek rodio. 1968. Kada je Bucko imao 2 godine, Hinići su otišli u Srb u Lici (fabrika građevinskog okova). Tu je Pera bio tehmočki rukovodilac. Odmah su dobili stan u novogradnji. Posetio sam ih jedne nedelje, u vreme kada sam na Bihaćkom aerodromu vršio nadzor.

U Srbu su bili samo godinu dana. Pera je našao bolji posao, za oboje, u Dimitrovgradu, u fabrici guma TIGAR, pa su se tamo preselili 1969. Godine. Buckić je do proleća '70 godine bio kod nas, a onda su ga baba i deda odveli u Dimitrovgrad. Deda se vratio a baba je ostala još neko vreme da čuva Bucka, Kada je Ružica našla neku ženu (Zoru), da joj čuva Bucka, baba se vratila. Kasnije je Bucko bio u obdaništu. Matori su još dva puta odlazili u Dimitrovgrad. Jednom su povel i Slobu koji je hteo da vidi brata. Drugi put smo sa matorima bili Mikica i ja.

Mikica se uvek trudila da dečacima bude lepo, Zbog njih je posebno servirala ručkove, hrana u tanjirima bila je aranžirana kao da je ukras. U kući je uvek bilo toplo. Jednom prilikom kada je došao, pa su braća sela za lepo pripremljenu trpezu Bucko je rekao: „Ala se ovde lepo i srećno živi“ Ovde je za njega stvarno bio lep život. Svi su ga voleli i pazili. Bio je mali žderonja, a ovde je imao da jede sve što voli i koliko hoće. Mikica ih je obojicu izvodila u šetnje, u kino, u cirkus, u zološki vrt, u poslastičarnice. Jednom je u poslastičarnici pokazao prstom da hoće šamrolne, ne zanjući šta je to. Kada je probao beli šam, rekao je: „Teta Miko, pa to nije sir!“ Ružica i mama učile su ga da mu je Mikica ujna i da treba tako da je zove. On je ipak nastavio da je zove teta Miko. (Ujna, jel tako da si ti moja teta Miko).

Bio je lep, plavook sa platinastom kosom. Ljudi su mu se na ulici obraćali sa Bucko. Jednom je Mikicu pitao: „Teta Miko, kako svi ljudi znaju kako se ja zovem?“

Kada smo išli na godišnje odmomore, uvek smo pokušavali da i Bucko ide sa nama, ali Himići to nikad nisu dozvoljavali. Bila je to neka ljubomora ili strah da ćemo ga razmaziti. Oni su godišnje odmomore provodili u Lici u Perinom selu, Debelom brdu.

Hinići su se vratili iz Dimitrovgrada 1973. Pera se zaposlio u livnici FOB a Ružica u INPI. Posle INPE prešla je u ELIP. U starosnu penziju (sa 50 godina života) otišla je 1993.

16.03.1976., 10 godina posle Bucka i 17 dana pre mamine smrti, Ružica je rodila Sanju. Mi smo tada, već skoro godinu dana bili u svom stanu na Novom Beogradu.

Kada je Sanja imala 3,5 godina, prvi put smo ubedili Hiniće da zajedno provedemo odmor na moru. Putovanje je bilo živopisno, Prvo do Debelog brda, da pokupimo Bucka, zatim u Nin, ispod Velebita da se vidimo sa Perinom familijom (Mića i Mileva, Milka i Miloš i Miša). Odatle smo Jadranskom magistralom preko Rijeke, Opatije, Plomina i Pazina došli do Vrsara. Istim putem smo se vratili do Debelog brda. Posle par dana u Debelom brdu, vratili smo se u Beograd preko Bihaća, Bosanskog Petrovca, Mrkonjića, Jajca, Donjeg Vakufa, Travnika, Zenice, Doboja, Bosanskog Šamca, pa dalje autoputem. U kampu, na Plivskim jezerima, pored Jajca smo se kupali i noćili, a sutradan smo razgledali Jajce i slapove Plive. Bili smo u Istri, u Vrsaru u kampu. Mi smo tada već imali kamp prikolicu i gumeni čamac „Maestral 18“, a Hinići su bili u čaletovom šatoru. Sanjica se lepila za svoju Teta Miku i u vodi i u šetnji. Da bi je namamila na tuširanje hladnom vodom, Miki se zatvorila u tuš kabinu i vrlo glasno pevala pri tuširanju. Uspela je da namami Sanju, jer je i ona htela da peva kao Teta Mika i da se tušira. Posle toga, nije bilo problema za tuširanje, ali uvek i samo sa teta Mikom, sa kojom je išla na „pevanje“.

Hinići su se uselili u svoj stan 1977., kada je Sanja imala godinu dana. U to vreme, Sanjica je bila u jasicama, koje subotom i nedeljom nisu radile, a oni su radili u fabrikama koje su i subotom radile, tako da su subotom Sanjicu dovodili kod nas i po povratku sa posla je uzimali. Često su ostajali i na ručku. Tada je i Bucko bivao pre podne kod nas, pa su se on i Sloba lepo zabavljali. To je bilo vreme kada, iako nismo više bili u istom stanu, smo najviše bili sa Hinićima.

Jednog dana Bucko je stradao vozeći Slobin bicikl pored obližnjeg gradilišta. Čuvar gradilišta je nahuškao psa na njega. Pokušao je pobeći od psa brzom vožnjom, ali nije uspeo, pas ga je zgrabi za nogu. Kada je otrgao nogu od psa, noga mu je uletela u žice prednjeg točka. Pad je bio strašan, povredio je koleno, a sa jednog obraza asfalt mu je sljuštio kožu. Prednji točak je savijen u osmicu, a prednja viljuška skroz iskrivljena. Neverovatno je to da mu je stopalo kojim je iskrivio viljušku nije bilo povređeno! Čuvara sam prijavio miliciji, ali džaba, ništa nije preduzeto protiv njega.

Bucko je porastao, postao je Vlada. Završio je matematičku gimnaziju (u ul. Narodnog fronta). Upisao i završio akademiju kopnene vojske u Zagrebu (na Černomeru). Došao je do raspadanja Jugoslavije; nije hteo da se aktivira, da bude oficir, pa nije polagao zakletvu. Otišao je u Split kod jednog bivšeg oficira (predavača na akademiji) da radi kao programer a ubrzo zatim je sa njim otišao u Kanadu. Promenio je nekoliko gazdi, pa se osamostalio. Magistrirao je u Kanadi.

Oženio se Slobinom „morskom ljubavi“ Irenom, zagrepčankom sa kojom se upoznao u Filip Jakovu kada smo zadnji put bili zajedno na Jadranu. Zbog tog bratskog preuzimanja ljubavi, braća su sasvim zamrzla odnose.

Vlada ima dva lepa sina Gorana i Luku, koji mnogo liče na svog deda Peru.

Sanja je osmogodišnju školu i tri razreda gimnazije završila u školi „Maršal Tito“ na Novom Beogradu. Završila je gimnaziju u Torontu u Kanadi, kod svog brata. Zatim je studirala paleontologiju u Kingstonu u Kanadi. Doktorirala je u Kaliforniji, gde je doktorat i pripremala.

Udala se za Stevu Frloga, iz Novih Banovaca, bivšeg zemunca, kojeg je upoznala ovde za vreme jedne posete roditeljima. Steva je prvo dobio privremenu vizu, a kasnije i državljanstvo, tako da su sada zajedno u Otavi, gde Sanja radi na fakultetu. Dece nemaju.

Koliko god su kao mali, i Bucko i Sanja, voleli da dolaze i budu kod teta Mike i ujke, toliko sad kao matori to ne vole. Kada dođu u Beograd, teško im je i telefonom da se jave, da ih mi ne bi zvali u posetu. Obično se organizuje skup celokupne familije, tako da svako može da ih vidi i prozbori neku reč sa njima- Postali su pravi amerikanci.

Ružica je kao penzionerka počela da se bavi slikanjem. Napravila je dosta lepih slika. Najbolja je, po meni, bila u portretima. Napravila je, prema fotografijama, po dve slike mojih unuka Nikole i Laze i jednu moju sliku iz mladosti. Imam i tri njene slike cveća.

U toku života, Ružica je bila uglavnom zdrava, ali pomalo malokrvna. Pritisak joj je bio nizak kao i meni i našim roditeljima. Kao starija, jedan period vremena stalno je umišljala da ima rak, pa je obilazila razne doktore bez potrebe. Posle šezdesete godine nastali su realni problemi sa kolenima. Posle svakakvih tretmana i lekova, bolje se oseća, ali i dalje nije dobro. Operisala je koleno i još dve godine se patila sa njima. Umrla je od raka na mozgu koji je počeo kao rak na oku. I ako je operisala nije se mogla spasiti od raka.

ZET

Petar Hinić, moj zet, rođen 08.07.1943. u Debelom brdu kraj Korenice, Lika, od oca Ilije i majke Milice, zvane Mika.

Debelo brdo je selo na obodu Krbavskog polja, najbliže Korenici (13km). Od Plitvičkih jezera udaljeno je 33km.

Otac Ilija bio je prvoborac od 1941.; jedan od organizatora ustanka u Lici. Zbog rezolucije INFIRMBIROA dopao robije na Golom otoku 1948. Posle nekog vremena, na kratko, pušten, pa opet zatvoren. 1954. Mika je dobila umrlicu. Da li je umro ili je ubijen i gde mu je grob, ne zna se. Pera ima stariju sestru Milku, udatu Kosanović, starijeg brata Milana (Miću) i mlađeg brata Nikolu (Nino).

Osnovnu školu i dva razreda niže gimnazije završio je u Korenici, stanujući kod ujaka. Sa 14 godina (1957) došao je u Zemun, gde je završio trogodišnju zanatsku školu (u Nadi Dimić). Stanovao je kod tetke u Bosanksoj ulici, zatim kod nekog druga i na kraju u internatu na Novom Beogradu. Školovanje je finansirala njegova baba koja je imala američku penziju (muževljevu).

Posle zanatske škole, upisao je u Rakovici višu mašinsku školu, a završio je u Zemunu (u Nadi Dimić). Za to školovanje, dobio je stipendiju od INSE. Pored stipendije, radio je kao ložičar u kotlarnici neke veće zgrade.

Po završetku ove škole, 1962. zaposlio se u INSI. Oženio se mojom sestrom 1965. Sina dobio 1966. kada je imao 23 godine.

Otišao je sa familijom u SRB 1968. gde je našao bolje plaćen posao. Tu se zadržao samo godinu dana, pa je prešao u TIGAR u Pirotu, opet na bolje plaćen posao. Vratio se u Zemun 1970. i zaposlio se u FOB-u, opet na bolje mesto. Ali, u FOB-u nije dobio stan, pa smo živeli svi zajedno kod mojih roditelja (u takozvanoj „prvobitnoj ljudskoj zajednici). 1977. Pera je dobio stan od FOB-a, trosoban, na Novom Beogradu. Čale i Zlata ostali su sami u svom stanu.

Pera voli automobile. Menjao ih je u periodima od 1 god do 2 god. Puno novca je potrošio na njih, ali je zato na drugim stvarima štedeo, što je Ružicu nerviralo.

U FOB-u je bio šef kontrole i često je putovao u istočnu evropu (DDR i Poljsku) kod kupaca njihovih odlivaka. Posle stečaja FOB-a od stečajnog upravnika, (čiji je bio pomoćnik) optužen je da je kriv za propast firme. To ga je jako potreslo. Sa sudu je već na prvom ročištu oslobođen optužbe. Tada je otišao u 21. maj u Rakovici, pa u RAPID, zatim u TERMOVENT-Temerin, i na kraju 01.02.1991 u INOVING. INOVING je bila privatna trgovinska firma koju je Pera otkupio i sada je njegova. U toku dotadašnjeg života, radeći u mnogobrojnim firmama Pera je stekao veliko stručno i poslovno iskustvo, upoznao je mnogo rukovodećih ljudi u zemlji i inostranstvu. To mu je značilo u vreme raspada Jugoslavije a i kasnije, tako da sve vreme uspešno posluje. Posle izlaska iz FOB-a, kada je izašao i iz saveza komunista, kloni se svih političkih partija. Obogatio se (ne znam koliko) ali i dalje skromno živi i ne bode oči drugima. Ipak, ne može da odoli želji za motorizacijom, pa menja prvoklasne limuzine a zadnjih godina i luksuzne motorne čamce. Pomogao je puno Vladi da u Kanadi stane na noge, a i Sanji da završi fakultet i doktorat.

Pera je čovek od akcije. Ne filozofira. Odluke donosi brzo i zamisli brzo ostvaruje.

Bez oca, daleko od majke boreći se za život, Pera se praktično sam vaspitao. U osnovi je pošten i tolerantan familijaran čovek, kojem je porodica uvek na prvom mestu.

Kao mlađi voleo je u društvu da se napije, a kao pijan i da se potuče. Jednom prilikom, u „prvobitnoj ljudskoj zajednici“ došao je kasno noću pijan. Ružica je počela da se svađa sa njim, a on da je tuče. Mama je izašla u predsoblje da zaštiti Ružicu, pa je dobila udarac od kojeg joj je napukla kost na ruci. Za mamu je to bio strahovit šok, pa je jedno vreme bila psihički bolesna; ni sa kim nije ništa govorila. Pera se Ružici izvinio kupovinom nekog nakita, a mami se nikad nije izvinio.

I trezan i pijan, vozio je brzo. Dešavalo se da na „crveno“ najveom brzinom „proleti“ raskrnicu ali uvek na sreću bez posledica.

Sada je apsolutni trezvenjak. Nema šanse da ga neko nagovori da popije ni gutljaj (čak ni piva).

U odnosu prema svojoj deci, bilo je velike razlike. Prema Vladi bio je veoma strog i zahtevan. Buckić je, još pre nego je pošao u školu, imao domaće zadatke. Na igranje u dvorište mogao je da izađe tek kad napiše zadatak. Zbog tih zadataka Bucko ga se jako plašio. Karakterističan je jedan slučaj kada se Bucku od straha što nije uradio zadatak, činilo da Pera dolazi stepeništem, pa je rekao: „Ide tata, čujem ga kako diše“. Vlada je

već imao 13 ili 14 godina, a Pera je od njega još uvek očekivao da u svemu bude „naj“. Prvog leta kada sam kupio dasku za jedrenje bili smo zajedno u Filip Jakovu. Kao i svi drugi, Vlada iz prve nije mogao da uspešno vozi. Padao je stalno i vetar ga je nosio prema Biogradu. Rekao sam Peri, sedi u čamac i idi po Vladu. Pera je ljutito odbio rekavši: „Ima sam da se snađe, muško je, nije teško, da sam ja na dasci sam bi se vratio uz vetar.“ Na kraju sam ja seo u čamac i otišao po Vladu. On je jadan stajao na ježevima u vodi do ramena i pokušavao da se izbori sa talasima i vetrom koji su dasku i njega vukli dalje ka Biogradu. Sutradan, ili posle par dana, Pera je pokušao da stane na dasku i da jedri. Padao je kao i svaki početnik, pa je shvatio koliko je bio nepravedan prema sinu.

Odnos prema Sanjici bio je potpuno drugačiji. Klasika. ćerka, pa još 10 godina mlađa.

Kad smo bili mlađi i sa malo para, Pera i ja smo dosta zajednički petljali oko automobila i motora za čamac. Pera je našao jeftino čamac ELAN 402 sa motorom ARHIMEDES 40 koji nije bio u voznom stanju. Ležao je u mulju, poluzatrtan, kod Pančevačkog mosta. Imao je polomljeno vratilo, iskrivljenu elisu i blokiran termosta. Sve smo to sredili. Pera je kod Nine u Banovcima napravio prikolicu, pa smo sa tim čamcem uživali na Dunavu i na moru (u Filip Jakovu). Čamac i motor su još uvek u redu, ali je prikolica propala; teralo bi je popraviti ili nabaviti novu. Pre ovog čamca Pera je kupio jedan manji brz čamac „šilo“ sa motorom TOMOS 18. Učlanio se u MOTONAUTIČKI KLUB ZEMUN i Vlada je pre odlaska u Zagreb vozio trke. Nagovorio je mene i Slobu da se učlanimo.

Kupio je plac sa vikendicom u vikend naselju pored kampa „Jabukov cvet“ u blizini Banatskog Brestovca. Vikendicu je dogradio sa ukusom, a plac uredio i održavao kao park. Tu je pravio okupljanja rođaka i prijatelja. Pošto su mu deca otišla u Kanadu, izgubio je želju za placom pa je prodao sestrićini Marini (Mimi). Svoje slobodno vreme sada provodi na Dunavu u luksuznom čamcu (maloj jahti) sa motorom od 425KS. Inače, slobodnog vremena ima malo, jer je postao pravi „radoholičar“. U firmi po pravilu radi subotom i nedeljom, a i mnogim praznicima.

DUBRAVA, RAT i 1. RAZRED

DUBRAVA

Dubrava je lepo, veće selo, u Moslavini, između Čazme i Vrbovca

Tu sam proveo prvo detinjstvo (od 1. god. do 6,5. god. života). I pored toga što sam tu doživeo ratne strahote kojih se sećam bolje od bilo čega drugog, lepe uspomene kojih se manje sećam, izaivaju u meni osećaj blaženstva i nostalgije.

Ime Dubrava u izvornom obliku znači dubova šuma. Dub je arhaični slovenski naziv za hrast pa dubrava ustvari znači hrastova šuma. Selo je dobilo to ime jer je u davniini bilo okruženo hrastovim šumama.

Za vreme rata (kada sam tamo živeo) Dubrava je imala školu, ciglanu, dva paromlina, pilanu, stočnu pijacu, neki lokal u kojem su se povremeno prikazivali filmovi i doktora. Bilo je nekoliko gostionica (neke sa kuglanom). Šta je imala još, zbog svojih godina, ne znam.

(U Srbiji je narod paromlin nazivao „vatrenka“ jer je za parni pogon postojalo ložište sa vatrom. Takvi mlinovi su bili velika novatorija u odnosu na mlinove sa vodenim pogonom, uobičajene „vodenice“.)

Stanovali smo u kući seoske učiteljice Ripsanke, koju su njeni đaci zvali milostiva. Ja sam je zvao Tiva. Tiva je bila neudata i ja sam bio njen miljenik. Vodila me ponekad u školu na časove nastave.

Preko puta bio je špengler (limar), Crnogaj udovac, sa ćerkom Dragicom i sinom Bracom. Dragica je bila devojka a Braco nešto mlađi od nje. I Crnogaj me je voleo i zvao u svoju radionicu gde sam dosta boravio. Kad bi me video na ulici dizao bi me i ljubio. Nisam to voleo jer je uvek bio neobrijan pa me je grebao, a osim toga uvek je imao kiseo miris (izmešan miris metala, nišadora i duvana). Svi su ga zvali Stari a za me je bio Taji. Ružica je bila njegova ljubimica. Voleo je kao unuku.

Do Crnogaja, prema padini brežuljka koji se tu završavao bila je gostionica. Gostioničar je imao sina Vilka, vršnjaka Brace. Zvali su ga Kiklica (suknjica) jer je bio jako poslušan u odnosu na roditelje i retko je učestvovao u igrama sa drugim dečacima. U gostioničarskoj bašti, ispod brežuljka, bio je zemljani bazen sa vodom (tu se pralo rublje) u kojem je bilo kornjača.

Do Ripsankine kuće a preko puta gostionice bio je veliki travnati plac familije Kajfeš. Na kraju placa, na ivici brežuljka a upravno na put koji se spuštao niz brežuljak bila je njihova kuća sa zidovima od crvene cigle i tremom prema placu. Upravno na tu kuću, opet na ivici brega bila je njihova pilana i mlin. Travnati plac je služio za prilaz i parkiranje kola sa stablima i drvenom građom kao i za kola sa požnjevenim žitom, ovršenim žitom i kolima za odvoz džakova sa brašnom. Kod Kajfeša su bile tri generacije: baba (stara majka), otac i majka (Fanika), sinovi Zvonko (veliki momak) i Macek (dečak, vršnjak Brace i Vilka). Macek i Bracek su se družili i mene malog su često vukli sa sobom. Vodili su me do tornja crkve i plašili me da tu navodno živi smrt. Ja sam negde video sliku „smrti“ u vidu kostura sa kosom. Spiralne stepenice tornja ličile su mi na rebra kostura i ni za živu glavu nisam smeo njima da se penjem. Macek me je često vodio u pilanu gde sam gledao kako gater seče debla i pravi daske. Vodio me u

pogonsku stanicu sa gasnim motorom koji je imao jedan ležeći cilindar, velik kao bure i ogroman zamajac koji je bio delom u kanalu u podu i preko kojeg je bio prebačen glavni pogonski remen. Puno puta sam posmatrao kako mašinu pokreću gurajući paoke tog velikog zamajca. Sa Macekom sam često bio u mlinu, na gornjoj etaži gde su bili levci za žito, mlinski kamenovi i pogonska vratila sa kaišnicima i kaiševima (remenima). Ta mašinerija je strahovito klopalarala ali je i pored velike buke bilo puno golubova. Kombajna tada nije bilo pa se žito vršilo „drešom“ koji je postavljen na plac pored mlina i bio pogonjen jednim dugačkim kaišem sa vratila u mlinu.

Crnogajeva Dragica sa nekim svojim drugaricama vodila me na kupanje na „bajer“ (bazen nastao kopanjem zemlje za ciglu i ispunjen kišnicom i podzemnim vodama).

Nisam nikako voleo da jedem. Hleb namazan nečim, celo pre podne bi nosio a da ga ni jednom ne zagrizem. Sa Macekom sam voleo da jedem. Zbog toga je Fanika u dogovoru sa mamom spremala ručak za Maceka i mene. Ručak je bio serviran pred kuću ispod trema na školsku klupu na dva sedišta. Tu sam sa apetitom jeo.

Prekoputa crkve bila je kuća doktora Hitila. Hitil je imao kćer, starija devojčica, Lidija. Kod doktora Hitila sam odlazio na „elektriziranje“ (lečenje el. strujom) pomoću malog baterijskog „rumkohovog induktora“ kada sam imao paralizu jedne strane lica.

Isto u blizini crkve ali u ulici prema centru, kuću je imao jedan trgovac koji je imao sina Stjepana, mog vršnjaka. Poneki put sam odlazio kod njega da se igram. Stjepan je imao sve moguće igračke, npr. električni voz, razne automobile na navijanje i vrhunac dečiji automobil sa elektromotorom i automobilskim akumulatorom. Stjepan nije nikad dolazio do mene i nije nikad tumačio po selu kao ja sa Macekom i Bracekom.

Kajfeši su imali polje sa konopljom. Jednom su me vodili do neke močvare, do koje smo se vozili konjskim kolima, kroz gustu šumu. U toj močavri je konoplja bilo potopljena i tu su je „mlatili“. Tu sam prvi put video zmiju (beloušku).

Iza Ripsankine kuće bila je bašta a iza bašte, na padini do donjeg puta, voćnjak. Sa druge strane puta bila je jedna stara drvena kućica, sva pocrnela. U njoj je živela sama, jedna baba Jagica. Bila je uvek u crnini a na glavi je imala crnu maramu. Mama me je ponekad slala do babe Jagice po sir koji je baba pravila i sušila na tavanu.

Tek sada, kao mator, shvatio sam da sam u tom delu Dubrave bio jedino malo dete, pa su me susedi i njihova deca uvek zvali k sebi i vodili me sa sobom kada su negde išli. U centru Dubrave bilo je i „kino“. Pamtim da sam jednom u tom kinu gledao film „soročinski sajam“. Muzika iz tog filma mi je ostala u glavi pa bi se uvek setio Dubrave kada sam kasnije čuo tu ili sličnu muziku.

Teta Zlata i teta Tila su nekoliko puta dolazile u Dubravu po hranu. Donosile su češljeve, razne ukosnice, mirise, sapune i sl. pa su išle od kuće do kuće i to menjale za jaja, brašno, suvo meso, kobasice i sl.

Iz centra je polazio autobus za Zagreb preko Vrbovca. Jednom sam sa mamom išao u Zagreb. to je bio starinski autobus sa motorom u „nosu“ ispred putničke kabine i blatobranima pored nosa a na prednjem braniku imao je, sa svake strane, uspravne šipke sa crvenim kuglama na vrhu koje su podrhtavale. Šofer je upalio motor dok smo

još bili napolju, kugle su podrhtavale i ja sam se prepao i od buke motora i od tih kugli. Celo vreme puta bio sam uplašen da se ne prevrnemo.

I Omama je jednom dolazila u Dubravu i to kada je mama rodila Ružicu. Zadržala se malo duže. Sećam se maminih krikova kada se porađala. Sećam se i kada je Omama nosila Ružicu u crkvu na krštenje. Ja sam se igrao ispred kuće a ona me je pitala hoću li sa njom u crkvu. Nisam hteo da idem.

U Dubravu je povremeno dolazio jedan torbar, koji je obilazio kuće i prodavao otrove za miševe i pacove, moljce, muholovke i sl. Mama mi je govorila da se zove Bigulica i da zločestu decu odnosi u torbi. Jednom kada sam se vraćao kući, posle igre sa Stjepanom, spazio sam Bigulicu koji mi je dolazio u susret. Okrenuo sam se nazad i u paničnom strahu sam obrčao pola Dubrave (do centra pa desno pored stočne pijace pa opet desno do donjeg puta prema Zgalištu pa njime do Kajfeša i najзад kući). Sada kada sam na mapi izmerio dužinu puta, vidim da sam trčao 5,4km što mi deluje neverovatno.

PRVE BATINE

Bilo je zimsko vreme, večer. Svo četvoro smo bili u toploj kuhinji. Tata je pokušavao popraviti mali, bateriski radio aparat. Sedeo je na jednoj šamlici (stolica bez naslona) a na drugoj je bio radio aparat, izvađen iz kutije i radio lampe. Ja sam se igrao na drvenom patosu a Ružica je bila isto na patosu. Ružica je tada puzala i dopuzala je do šamlice sa radiom. Kada je tata hteo da radio lampe vrati u njihova podnožja na šasiji našao je jednu lampu ispod šamlice, razbijenu. tada su te lampe bile retkost a bile su i skupe. Poludeo je od besa. Optužio me da sam je ja razbio. Ja sam znao da nisam i rekao sam da je verovatno to uradila Ružica. Tada je tek poludeo. Počeo je da me tuče vičući kako može ona mala da razbije lampu?! Priznaj da si je ti razbio! Nisam hteo da priznam ono što nisam uradio pa je još više pomahnitao. Mama je ustala da me brani a on je dohvatio neku farbarsku četku sa dugačkom drškom i njome počeo da udara mamu i mene. Mene je drškom te četke pogodio u oko. Oko mi se zakrvavilo, nateklo i skroz se zatvorilo. Mama mi je posle toga stavljala oblog i zavoj preko tog oka pa sam tako jedno vreme bio jednook. Puno puta kasnije u životu, pričali smo o tim batinama. Tata je tvrdoglavo tvrdio svoje, tj. da sam ja razbio lampu. Nikad nisam uspeo da ga ubedim da nisam. Možda ga je bilo sramota svog postupka pa mu je ta tvrdnja mogla biti opravdanje. Njemu je uvek neko drugi bio kriv. Možda je on sam gurnuo lampu sa hoklice pa se razbila?

BITKA U DUBRAVI

Tata još nije bio u partizanima. Bilo je leto. Ružica je bila beba, u jastučetu. Kod nas je bio Milan, teta Tile sin. Jednog oblačnog popodneva tata je veliki sanduk sa žitom (koje je dobijao od seljaka kao plaćanje u naturi) nagurao prema ćošku sobe i tako formirao zaklon u koji kroz prozor sobe ništa nije moglo da uleti. U taj zaklon u ćošku mama je stavila posteljinu.

Predveče smo kroz prozorske zavese posmatrali kako ispred kuće prolaze borci. Mene su odgurivali od prozora ali sam ipak uspeo da nešto vidim. Video sam prvo dva partizana kako sa puškama na gotovs idu prema crkvi. Samo što su zamakli iza krivine išla su trojica švaba. Jedan, srednji bio je ranjen a druga dvojica su ga pridržavala. Kada

su i oni zamakli iza krivine naišla su opet dva partizana, koji su preskočili plot bašte doktora Hitila, samo što su prošli Crnogajevu kuću i kroz baštu se negde odšunjali. Dalje mi nisu dali da virim. Kada se smračilo počela je pucnjava. Tata je širom otvorio oba prozora na sobi, vrata od sobe prema kuhinji i kuhinjske prozore prema dvorištu. Pucnjava je bila strahovita, čula se sa svih strana, iz daljine i iz neposredne blizine (ispred kuće). Pored pojedinačnih pucnjeva čuli su se i rafali iz automata i mitraljeza. Jedanput se čula strahovita eksplozija od koje su prozori zazvečali; kao da je top pogodio kuću. Svi smo bili u zaklonu iza sanduka. Bio sam toliko uzbuđen i uplašen da sam od znoja bio mokar i sve na meni je bilo mokro.

Jutro je osvanulo tiho, vedro i sunčano. Nigde nikakve vojske. Ljudi izašli ispred kuća. Na fasadi naše kuće, između prozora naše sobe, udubljenje u zidu i zrakaste brazde oko tog udubljenja, od eksplozije. Na Kajfeševom placu, odmah pored naše kuće iskopan zaklon za pešaka sa gomilom čaura oko grudobrana.

Od oca sam, kasnije više puta slušao priču o jednoj velikoj ofanzivi moslavačkih partizana u kojoj su švabe i ustaše dobili „teške batine“. Tada je oslobođena Čazma. Banda (švabe, ustaše i čerkezi) par meseci nije se pojavljivala u Dubravi. Pošto se nisu usuđivali da dođu, švabe su nas dva puta bombardovali „štukama“.

PRVO BOMBARDOVANJE

Kraj leta ili početak jeseni, lepo popodne, jaka buka motora. Mama je stavila Ružicu u maramu vezanu oko vrata, uhvatila me za ruku i potrčala pored Kajfeša, putem nizbrdo. Susedi su vikali za njom „Ružo ovamo, ne tamo!“ Pretrčali smo donji kružni put i ušli u poljski putić koji je sa obe strane imao gustu živicu. Čule su se jake eksplozije. Zavukli smo se u živicu sa leve strane putića. Ležali smo u tom gustišu na sloju starog lišća i trulih grančica. Mama je stisla moju i Ružicinu glavu uz svoju i molila se bogu. Ja sam se obema rukama čvrsto uhvatio za neku stabljiku. Bio sam paralisan od straha. Posle nekog vremena eksplozije su prestale, buka motora se udaljavala a zatim se ponovo počela pojačavati. Buka je išla pravo prema nama postala je nesnosna. Odjednom je lišće na tlu počelo da poskakuje i šišti, kao da je neka zmijurina projurila tik uz nas. To je „štuka“ posle bombardovanja, mitraljirala živicu poljskog putića. Zlikovac nas je verovatno video kada smo trčali prema tom putiću. Napravio je još jedan nalet i opet smo imali sreće jer je rafal opet proštepao lišće pored nas. Posle drugog naleta buka se udaljila i nastala je tišina. Mama se izvukla iz živice i zvala me da izađem ali ja se nisam puštao od stabljike za koju sam se držao. Pokušala je da me izvuče ali nije mogla da me odvoji od te stabljike. Dan je počeo da se gasi kada se odjednom pojavio tata. On mi je zgrčene prste odvojio od stabljike i izvukao me iz živice. Tatu je bombardovanje zateklo u nekom susedom selu pa je potrčao u Dubravu. Došao je kada je sve bilo gotovo. Meštani su mu rekli da su videli Ružu gde ide pa nas je tako našao.

U tom bombardovanju jedna bomba pogodila je kuću mog vršnjaka Stjepana; cela porodica je izginula. Jednom tatinom drugu (Mikulašu) takođe je kuća srušena i poginula mu je žena. Na njivu između naše kuće i škole, na oko 10m od naše kuće, pala je bomba i napravila veliki krater. Kasnije se taj krater ispunio kišnicom.

DRUGO BOMBARDOVANJE

Bilo je hladno, mraz. Pao je prvi sneg, tanak, tek toliko da se sve zabeli. Naišli su avioni. Ripsanka je govorila da se sklonimo u plitak lagum koji je bio na donjem delu padine iza škole. Mama nije htela da je posluša jer nije bilo vremena da se ide donde a osim toga do tamo je bio brisan prostor. Uzela je beli čaršav, jastuče sa Ružicom i otrčali smo u baštu iza dvorišta. Sa leve strane, odmah iza svinjca, bilo je bunjište. Bacili smo se na bunjište a mama nas je prekrila belim čaršavom. Eksplozije bombi su već počele. Jedna je bila izuzetno jaka. To je bomba pogodila mašinsku stanicu Kajlefovog mlina koji je bio neposredno uz Ripsankinu baštu. Cigle su letele na sve strane. Jedna se zabila u zemlju na sredini kapije kroz koju se iz dvorišta išlo u baštu. To je bilo par metara od našeg čaršava. Druga bomba je pogodila lagum, koji je Ripsanka predlagala za sklonište. Tata nije bio sa nama. Mislim da je tada već bio u partizanskoj jedinici.

PRVA POZORIŠNA PREDSTAVA

Ne znam je li bila jesen ili zima. Bilo je hladno. Partizani su u školi organizovali predstavu. Bilo je nekoliko skečeva. Pamtim da se u jednom skeču pucalo iz automata, rafalom (verovatno ćorcima). Premro sam od straha. Ničeg drugog se ne sećam.

UPADI BANDE

Nemci su povremeno sa jačim snagama prolazili kroz Dubravu, zadržavali su se kratko. Ono malo partizana koji su činili narodnooslobodilački odbor, tada se povlačilo iz sela; borbi nije bilo. Švabe su upadali u kuće, pravili premetačinu, nešto bi tražili. Po pravilu nisu bili dobro obavešteni. Tata je već bio u partizanima.

Jedno veče upali su u našu kuću. Njih oko desetak, bahata rulja, upali su prvo u kuhinju pa iz kuhinje u sobu. Počeli su da preturaju po krevetima i ormarima. Za vojnicima je išao oficir. Kada je stao pred otvorenim vratima sobe, spazio je Pavelićevu sliku, koja je bila na zidu sobe, između dva prozora. Viknuo je vojnicima: „Halt, Halt! Hinaus“ i isterao ih iz kuće. Mama mu se obratila na nemačkom i zahvalila mu a on je počeo da se izvinjava klanjajući se. posle kraćeg razgovora mama ga je poslužila večerom, posle čega je otišao. Spasila nas je poglavnikova slika. Ram slike bio je sa dva lica. Sa jedne strane je bio poglavnik a sa druge strane bila je moja slika kao golišave bebe koja leži potrbuške poduprta na ruke i podignutom glavom. Kad god je najavljivana banda, mama je okretala ram tako da se videla slika poglavnika.

Jednom su u selo banuli čerkezi na konjima. I oni su bili slabo obavešteni Stan su pretresali dok je jedan od njih držao uperen pištolj direktno na maminim grudima. Njima Pavelićeva slika ništa nije značila. Napravili su dar-mar u stanu i otišli.

Jedan posebno kritičan slučaj bio je kada je tata, iz svoje jedinice, koja je bila negde u okolini Dubrave, došao u Dubravu da nas poseti: došao je sa jednim drugom. Imali su puške i opasače sa fišeklijama i ručnim bombama. Puške i opasače su odložili iza kuhinjskih vrata. Jeli su pa su otišli u birtiju kod Vilkovog oca da se vide i popričaju sa susedima. Iznenada je naišla nemačka jedinica (bila je u prolazu) iz pravca crkve. Prema kući nisu mogli pa su pobjegli kroz bašte na drugu stranu. Mama je zgrabila njihove puške i opasače, sakrila pod šlafrok (kućnu haljinu), jurnula u dvorište i bacila u bunar,

koji je bio na sred dvorišta. „Pametni begunci“ su se pojavili sutradan pa su svoju opremu vadili iz bunara pomoću „mačka“ (liči na ogromnu trokraku udicu).

SELIDBA

Partizani su nam uzeli stan kod Ripsanke i preselili nas na kraj sela kod seljaka Prohaske. Čini mi se da je to bilo leto 1944. godine, jer je Ružica već hodala. U naš stan se uselila OZNA („Odeljenje za zaštitu naroda“, kontra obaveštajna služba, preteča službe „Državne bezbednosti“). Naš svinjac je postao zatvor.

U to vreme ustaše još nisu upadale u selo i bilo nam je dobro. NO odbor je čak organizovao cepljenje dece protiv nekakvih boginja. Cepljenje je bilo u „parkiću“ pored crkve. Toliko sam se uplašio cepljenja da sam se otimao kao svinja kad je kolju, skoro sam prevrnuo sto na kojem su bili instrumenti i cepivo.

BEŽANIJA I ZBEGOVI

Jedno vreme tatina jedinica se kretala blizu Moslavačke gore i tata je povremeno dolazio u Dubravu. Kada su Nemci aktivirali ustaše i zajednički pritisli partizane, partizani su se povukli na Papuk. Zbog ustaša koji su bili dobro informisani ko je ko, tata nas je iselio iz Dubrave. Sklonio nas je u neki zaseok na jednom brežuljku u kuću jedne starice koja je živela sama. U dvoištu te starice, odmah do ograde prema susednoj kući bilo je ogromno „brdo“ loze, dovučeno iz vinograda, posle rezidbe. U to brdo loze, tata i njegovi drugovi, sakrili su nekoliko pušaka. Nisu znali da ih je sused video i da je pritajeni pristaša ustaša. Jednog lepog sunčanog dana igrao sam se sa jednim seoskim dečakom. Popeli smo se na štagalj (ambar na čijem tavanu se držalo seno). Kroz prozorče, na tavanu, spazili smo kako uz potok, uzbrdo, prema selu, ide jedna manja kolona crnokošuljaša (ustaša). Iako sam bio plašljiv, od velikog straha od ustaša, skočio sam sa tavana; za silazak merdevinama nisam imao vremena. Ušao sam u kuću i stisnuo sam se uz mamu. Ubrzo su stigle ustaše. Prvo su preturali po brdu loze, zavlčili se u odignute delove, jer im je sused rekao da su tu partizanske puške. Bili su glupi i nisu uspeli ništa naći. Zatim su ušli u kuću, u sobu u kojoj smo mi boravili i počeli premetačinu. Jedan je kleknuo pored mog kreveta, zavrio pod krevet i spazio dalekozor (durbin) koji mi je tata ostavio. Durbin je bio monokular, na izvlačenje i sklopljen, imao je oblik cilindra, veličine nemačke ručne bombe bez drvene drške. Ustaša se nije usudio da dohvati dalekozor, govoreći da je to partizanska bomba. Govorio sam mu da to nije bomba nego dalekozor ali mi nije verovao. Naterao me da ga ja izvučem ispod kreveta a onda nije smeo da ga uhvati u ruku. Ja sam razvukao durbin i tek tada se uverio da nije bomba. Uzeo mi ga je, sklopio, stavio u svoju torbu rekavši, to je partizansko. Povelili su nas sa sobom. Prošli smo svega par kuća kad se začula pucnjava. To je naišla neka manja grupa partizana i zapucala. Ustaše su se razbežale na sve strane.

Posle ovog događaja više nigde nismo bili za stalno. Tata nas je pripojio nekoj organizovanoj grupaciji ljudi (zbegu) koji je imao svoje izvidnice i jatake po selima i od tada pa do kraja rata bili smo stalno u pokretu. U pojedinim selima smo se zadržavali i po nekoliko dana. Nekoliko puta smo prolazili i kroz Dubravu a jednom prilikom smo se u Dubravi zadržali malo duže. To je bilo kada smo „stanovali kod Prohaske“.

Prilikom jednog prolaska kroz Dubravu, svratili smo do Kajfeša, bili smo na ručku. Iznenada su se pojavile ustaše. Fanika nas je sakrila u sobu stare majke (babe) u koju se ulazilo iz trpezarije. Sakrila nas je na pod, iza starinskog kreveta, sa debelom tuhicom (perinom) prekrivenom nečim, sličnim ćilimu. Ustaše su pretraživale sve prostorije i na kraju su upali i u tu sobu. Fanika je munjevito uletela za njima isprečila se ispred njih i rekla im da tu nemaju šta da traže jer je to soba stare majke. Nastalo je guranje. Fanika je prosto pohisterisala. Toliko je urlala na njih pa su, obzirom da je to bila jedna od najbogatijih familija u selu, odustali i povukli se. Tada je mama skoro ugušila Ružicu, jer joj je celo vreme dražala šaku na ustima. I tada sam se od straha jako znojio tako da sam bio skroz mokar.

Iz priča starijih ostala su mi u sećanju imena mnogih mesta koja su se spominjala u toj bežaniji. To su na primer: Novaki, Zetkan, Zgališće, Paruževac, Farkaševac, Čazma, Vrbovec, Garešnica, Veliki zdenci, Grubišno polje, Daruvar i Ivanić grad (ustaško uporište).

Posebno pamtim ime „Grubišno polje“ iako se ne sećam da sam u tom mestu bio. Evo zašto. Saveznici su organizovali prevoz dece iz zbegova, avionima do Barija u Italiji. Moji roditelji su zaključili da će i meni i njima biti bolje da odem za Bari, pa je mama sa nas dvoje krenula za Grubišno polje, odakle su avioni poletali. Putovali smo delom konjskim kolima a delom peške. Vreme je bilo kišovito, veliko blato svuda. Prolazili smo kroz mnogo šuma. Sećam se da je u jednoj šumi poljski put bio pretvoren u žitko blato po kojem su kola plivala. Nismo mogli biti u kolima pa smo gazili kroz šumu pored puta po blatu do članaka. Bilo je strašno naporno. Stigli smo konačno do jednog nepreglednog polja na kojem su se belasali delovi oborenh aviona. Dan je konačno bio vedar, sunčan, a ja i mama bili smo srećni jer smo zakasnili za poslednji transport.

U toj stalnoj bežaniji nismo uvek bivali u selima. bivali smo i u šumama a jednom, sećam se, boravili smo i u kukuruzištu, ne znam koliko; verovatno kratko. Bilo je sela u kojima smo se osećali kao kod kuće, a bilo je i takvih kroz koja nismo smeli prolaziti danju; prolazili smo noću u najvećoj tišini. Govorili su da su to švapska sela. Kad su za neko selo rekli da je srpsko, laknulo bi nam, jer tu se nikoga nismo plašili. Tada ja nisam imao pojma šta je to srpsko. Osećao sam da je to nešto naše, nešto dobro i sigurno.

Igre, nas dečaka u zbegu, bile su uglavnom igre sa pušćanom municijom i barutom. Metci običnih pušaka (mauzerki) imali su barut u vidu sitnih crnih pločica. Sipali bi ga po ciglama i betonu, u obliku raznih slova i figura i palili, posle čega bi na mestu izgorelog baruta ostao trajni žuti trag. Metkovi talijanskih puški imali su zatupast kuršum a barut im je bio u vidu žutih štapića. Stariji dečaci bi metkove ispucavali tako što bi ih zabijali u tvrdu zemlju, na kapislu bi stavljali ekser koji bi obložili tvrdim blatom da ga pridržava pa bi onda ekser udarili snažnim zamahom daske.

Jednom prilikom prolazili smo kroz šumski prosek, posle bitke koja se tu odigrala. Bilo je nekoliko topovskih gnezda (velikih okruglih rovova-jama koje su zaklon za topove) a oko njih su bile gomile čaura od ispaljenih topovskih granata. Stariji dečaci su navalili da skupljaju te čaure pa je mama i meni dozvolila da uzmem jednu.

Kasnije kada smo se vratili u Dubravu, na putu između Kajfeša i Prahaskе, ispod gomilice prašine koju sam šutnuo ukazala se pušćana municija. Spremio sam je u svoju

topovsku čauru koju sam sakrio u dvorištu ispod stepeništa. Bio sam teško razočaran kada sam posle par dana video da je čaura prazna. Verovatno je mama bacila, meni je objasnila da su seoski dečki ukrali municiju.

OSLOBOĐENJE BEOGRADA

Zatekli smo se u jednom selu na blagoj padini. Dodeljen nam je smeštaj u jednoj kući u čijem dvorištu se u velikom kazanu kuvao pekmez od šljiva. Jedno vreme sam gledao kako se pekmez meša dugačkom motkom kojom se pokretao „polumesec“ sa rupama, montiran u kazanu. Posle sam sa seoskom decom otišao na livadu iznad sela. Bilo je lepo poslepodne. Sunce je nisko a trava je već počela da se rosi. Odjedanput nastade strahovita pucnjava sa svih strana. Polegali smo na travu i premrli od straha. Rafali i pojedinačna paljba potrajali su, za nas, veoma dugo. Kad je pucnjava utihnula čuli smo povike: „Beograd je oslobođen“. Shvatili smo da je pucnjava bila slavlje a ne bitka. Nisam znao šta je to Beograd ali sam shvatio da je nešto veoma važno dok se toliko pucalo. To veoma važno imalo je i lepo ime. Nisam mogao pretpostaviti da ću u tom Beogradu provesti skoro ceo život.

ZAGREB POSLE OSLOBOĐENJA

Ne sećam se vesti o završetku rata i oslobođenju Zagreba. Sećam se samo delova putovanja, povratka u Zagreb. Putovali smo (mama, Ružica i ja) konjskom zapregom na vozu sena. Sedeli smo na vrh voza i držali se za konopce kojim je seno obuhvaćeno. Klatili smo s epo neravnom putu a na jednom nasipu pored kanala kola su krenula da se prevrnu niz nasip i na veliku sreću zaustavila se na jednom velikom drvetu. Nas troje je proletelo kroz rašlje tog drveta i skotrljalo se niz nasip. Nasip je bio zemljani, vlažan i zatravljen; niko nije bio povređen samo smo bili šokirani. Seljaci su uspeali kola sa senom da isprave pa smo put nastavili sa još većim strahom. Predveče smo stigli u Zagreb. Prolazili smo pored Maksimira i sa voza sena gledali kaveze sa životinjama.

Posle nekoliko dana tata je kamionom otišao u Dubravu i dovezao svinju, guske, brašno i razne druge hrane.

Filipovićeve ulica, između Zajčeve i Laščine bila je skoro sasvim bez saobraćaja, a kuća sa tetinim stanom bila je tačno naspram školskog dvorišta. Na školskom smo sa tenis loptom igrali fudbal, a na asfaltu ispred kuće, na kredom nacrtanom terenu igrali smo tenis sa reketima od daske (nalik kuhinjskim daskama).

Tu sam pošao i završio 1. razred. Sećam se samo katihete (nekog fratra u braon mantiji) koji mi je izvlačio uši jer nisam dovoljno znao veronauku. Tražio je od nas đaka da svake subote dolazim u Petrovu crkvu, u 10h na svetlu misu. Pitao msam tatu da li moram da idem u crkvu, nadajući se da će mi on reći da ne moram. Odgovorio mi je da radim kako hoću. Iz straha od katihete odlazio sam neko vreme u crkvu. Kada sam shvatio da zbog mnoštva dece u crkvi katiheta ne može znati da li sam bio ili ne na misi, prestao sam dolaziti.

Tu u Zagrebu dobio sam i prvo radno zaduženje. To je bio odlazak u oficirsku zadrugu u Maksimirskoj cesti po dnevno sledovanje koje se sastojalo od jednog kukuruznog hleba i pola litre piva (točenog u kanticu za mleko).

Vrlo često smo nedeljom odlazili u posetu nekom od rođaka. Jednom smo sa Zlatom i Marjanom otišli na izlet u Tuheljske toplice.

U Zagrebu sam prvi put doživeo vatromet na trgu republike, za dan republike. Tada sam se uplašio da ću se ugušiti od dima i smrada od ispaljivanja raketa.

ZEMUN DO KRAJA SREDNJE ŠKOLE

DOLAZAK U ZEMUN

Sa mamom i sestrom doputovao sam u Zemun u leto 1946.

Iz Zagreba smo putovali nekim vozom koji se zvao ubrzani a putovali smo ceo dan od jutra do kasno posle podne. Vagon je bio sa drvenim klupama, bila je vrućina. U daljini bi se s vremena na vreme pojavio crkveni toranj a ja bi uvek pomislio da je to toranj u Dubravi. Bio sam jako tužan što ne idemo u Dubravu nego u neki Zemun koji mi ništa nije značio. Ne sećam se putovanja od zemunske žel. stanice do Kalvarije. Dolazak na Kalvariju bio je razočaravajući. U parkiću nekošena, visoka požutela, trava obložena bezbrojnim belim pužićima. Ulice zemljane sa skorelim blatom, vrućina, nigde žive duše. Tata je našao sobu kod „tetka Ane“ u „drugoj“ ulici (Vojvode Mišića, kasnije Janka Lisjaka, sad ne znam kako se zove). Tetka Ana je bila u stvari baba, bavila se vraćanjem, gledanjem u kafenu šoljicu, izlivanjem rastopljenog olova u vodu i gledanjem u karte.

Kod tetka Ane smo bili kratko. Pre početka školske godine tata je dobio rešenje za stan u „prvoj“ ulici (Vojvode Putnika, kasnije Stanka Paunovića, br. 40). Stan je bio zajednički, jer je u njemu već stanovala jedna devojka (Marija Goraničev) sa svojom majkom koja je bila duševno bolesna. Pripala nam je jedna manja soba i jedna sasvim mala „devojačka soba“ koja nam je bila kuhinja. Do početka školske godine mama me je naučila čitanje i pisanje ćirilice, tako da sam u drugi razred pošao bez problema sa azbukom.

Počeo sam da upoznajem dečake sa kalvarije koji su me lepo prihvatili i pored toga što sam govorio zagrebačkim dijalektom. Za neke pojmove učili su me kako se to ovde kaže, kao na primer: ne vrata od dvorišta nego kapija ili ne električni stub nego bandera.

ZEMUN IZ TOG VREMENA

Sam špic Kalvarije činili su parkić (prema Prilazu) i bašte (prema Tošinom bunaru). Na samom špicu parkića bilo je raspeće (krst na kojem je razapet „Isus Hrist“). Po katoličkoj veronauci, brdo na kojem je razapet Isus zove se Kalvarija. Pravoslavci to brdo zovu Golgota. Posle par godina dečaci iz „Franstala“ (sada ul. Prvomajska), sve deca kolonista koju smo mi zvali Bosanci i Crnogorci, išćupali su taj krst. Jedno vreme su ga razvlačili po parkiću i na kraju je nestao.

U Zemunu je tada bila samo jedna škola „Svetozar Miletić“, pored Komande vazduhoplovstva. Do nje sam išao prolazeći kroz Vrtlarsku ulicu i zemunski park. Vrtlarska ulica je bila zemljana. Kroz Ugrinovačku i Vrtlarsku ulicu bi svako jutro prolazila stada goveda, iz Gornjeg grada do livada iza nasipa železničke pruge koje su se pružale sve do zemunskog aerodroma. Pred večer, stada bi se vraćala. U Vrtlarskoj ulici goveda su dizala takvu prašinu da se ništa nije videlo, kao da je bila gusta magla.

U centru zemunskog parka bila je „meteorološka stanica“. To je bio objekat veličine manjeg kioska napravljen od stilizovanog kovanog gvožđa, zastakljen sa sve četiri strane u kojem su bili: masivan i visok živin termometar, pokazivač vazdušnog pritiska (aneroid, barometar) i pokazivač vlažnosti vazduha (higrometar). Svakog dana pri odlasku u školu i povratku, prolazio sam pored te stanice i zagledao je. Jednog jutra,

stakla na stanici bila su razbijena, razbijen je bio i rezervoarčić za živu termometra. Svuda unaokolo bilo je kapljica žive. Mi, deca, skupljali smo te kapljice pomoću listova papira i igrali se njima. Još neko vreme ta stanica stajala je tako oštećena i na kraju je uklonjena.

Senski trg (prostor između Ivićeve, Bežanijske, Ugrinovačke i Vrtlarske) zvali smo Svinjska pijaca. To je u stvari bila stočna pijaca na kojoj je tata svake jeseni kupovao svinju koju je u dvorištu klao. Mama i ja smo mu bili pomoćnici. Taj posao sam strašno mrzeo a dobijao sam i šamare što nisam dovoljno čvrsto držao svinju za zadnje noge i što sam se nagađivao pri čišćenju creva.

Zemunski pijaca bila je goli plac na koji su seljaci zaprežnim kolima dovozili robu. Puno seljaka dolazilo je iz Banata (selo Ovča i Borča) skelom preko Dunava. Stanica skele bila je kod „Šarana“. Zimi, Dunav je uvek bio zaleđen; skela nije radila; zaprežnim sankama prelazili su Dunav. Nikada led nije pukavo i ni jedan konj nikad nije propao kroz led. Krajem leta i s jeseni, kada se spremala zimnica, obavezno sam sa mamom odlazio na pijacu da joj pomognem u nošenju: paradajza, paprike, šljiva. Tu robu smo nosili zajednički u ovalnim pletenim korpama. Krompir u džakovima vozili bi u raznim kolicima, pozajmljenim od komšija. Tada bi do Kalvarije išli Prilazom koji je imao manju strminu od kalvarijske staze.

Zemunski kej bio je industrijska zona. Imao je železnički kolosek kojim se dovozio uglj za zemunsku termoelektranu (7MW) koja je napajala Zemun i ceo donji Srem. Celo sadašnje šetalište od „Venecije“ do ulice Đure Đakovića (sada S. Markovića) bilo je jedna velika deponija uglja. Kej je bio i stovarište šljunka i peska koji je dovežen Dunavom, šlepovima. Tada nije bilo mehanizacije za pretovar pa se to radilo pomoću ručnih kolica i lopata.

U ulici Đure Đakovića na mestu sadašnje trafostanice 35/10kV bio je paromlin (vatrenka) Riste Koljivrtića. Njegov unuk Dušan Koljivrtić, zvani Baksuz, išao je sa mnom u školu. Mlin je bio konfiskovan, nije radio pa je zbog propadanja postao pravo strašilo. Jedne godine, jak vetar, skinuo mu je limeni krov.

Zemun je imao pristanište za putničke brodove sa kapetanijom (sada restoran „Stara kapetanija“). Putnički saobraćaj Beograd-Zemun odvijao se uglavnom parobrodom. Dosta dugo posle rata to je bio najbrži i najudobniji prevoz do Beograda. Pre rata do Zemuna je vozio tramvaj. Pošto je stari viseći most (na mestu sadašnjeg Brankovog mosta) početkom rata (1941.) srušen, tramvaj je vozio samo od Starog sajmišta do Zemuna. Tako je bilo i po završetku rata. Zadnja stanica u Zemunu bila je ispred hotela Central. Nije bilo okretišta, tramvaj je imao na oba kraja vozačku kabinu i na krajnjoj stanici vozač je samo menjao kabinu. Tramvajske šupe bile su na mestu sadašnjeg parkića između ulica Sonje Marinković i Ivana Mažuranića.

Kada su nabavljeni prvi autobusi (Reno) za prevoz do Zemuna koji su vozili preko, tada jedinog mosta, lučnog, tramvaj je ukinut. Na tim prvim autobusima bile su očajne gužve tako se veliki deo Zemunaca radije vozio brodom. Autobuska stanica za Zemun bila je na mestu sadašnje međugradske stanice između starog mosta i železničke stanice.

Nizvodno od ulice Đure Đaković pa sve do Karađorđevog trga obala je bila zatrpana avionskim motorima (nemačkim) koji su za vreme rata remontovani u fabrici aviona

„Zmaj“. „Zmaj“ se nalazio između Karađorđeve ulice i obale i od Karađorđevog trga, skoro do ulice Đure Đakovića. Između „Zmaja“ i Koljivraticevog paromlina nalazilo se i fudbalsko igralište koje je pripadalo fudbalskom klubu „Naša krila“. To je bio vojni klub Komande vazduhoplovstva. Bio je to dobar klub sa vrsnim fudbalerima i takmičio se u prvoj ligi. Kasnije je ugašen i vojska je zadržala samo „Partizan“.

Na unutrašnjoj krivini železničke pruge, na livadi, potpuno van naselja (na mestu današnjih ulica Gramšijeva i Klare Cetkin) bila je fabrika aviona „Ikarus“. U to vreme „Ikarus“ je punom parom proizvodio domaće lovačke avione S-49 i S-49C. Ovi avioni bili su u stvari predratni avioni IKA 3. IKA 3 je pred II sv. Rat bio najbolji lovački avion, ravnom kasnije proizvedenim engleskim „spitfajerima“. Na „probnim stolovima“ za avionske motore, motori su urlali po ceo dan. Ceo Zemun je bruja od tih motora. Na Kalvariji, više donjeg grada, to brujanje se posebno jako osećalo.

Ispočetka, to brujanje me je jako plašilo i dekoncentrisalo jer me je podsećalo na zavijanje i brujanje „štuka“ za vreme bombardovanja Dubrave. Kasnije mi je to postalo obično pa sam sa uživanjem, sa Kalvarije, posmataro vežbe lovaca S-49 koji su iznad zemunskog aerodroma i šire okoline (ratnog ostrva) simulirali vazdušne borbe. Bili su obojeni u crvenu i plavu boju (crveni protiv plavih) i obično su bili u formaciji para (dva aviona) ili odeljenje (četiri aviona).

Nažalost od tih fabrika danas nema ništa. Proizvodnja aviona iz Ikarusa prebačena je u Mostar, a „Ikarbus“ je prebačen u gornji deo Zemuna, uz autoput, pravi autobuse „Ikarbus“ i jedva tavori. „Zmaj“ je takođe prebačen uz autoput i preorijentisan na proizvodnju poljoprivrednih mašina. Jedno vreme bili su čuveni zmajevi kombajni. I ta fabrika je propala. Kupo ju je Rodić i u njenim renoviranim halama, nelegalno, uz žmurenje gradskih vlasti; na oba oka, otvorio megamarket „Roda“ i „Kort“. „Roda“ je u vlasništvu slovenačkog Merkatora a Rodić je tu poslužio kao „trojanski konj“. (Bivši „Kort“ je sada DIS).

Kada sam bio manji (osnovna škola) išao sam za roditeljima na šetnje. Šetali smo dosta puta od zemunskog keja, preko „Široke staze“ do „Govedeg broda“ i nazad. „Govedi brod“ je tada bio daleko van grada a uz stari novosadski put (sada batajnički put) nije bilo nijedne kuće.

U letnje i jesenje doba, Dunav je bio veoma nizak a obala široka. Voda je bila bistra; dno se moglo videti do dubine od 0,5m. Obala i plićak bili su puni krupnih školjki. Tada se na celoj desnoj obali, do „Venecije“, moglo kupati jer uzvodno od Zemuna nije bilo izliva fekalne kanalizacije ili neke industrije. Jedino zagađivanje vršila je kožara koja je bila pored ciglane (u visini Trščanske ulice). To zagađivanje bilo je malo tako da se na „Širokoj stazi“ (oko 400m nizvodno) moglo kupati.

Tata nas je, leti, vodio na kupanje na „Lido“. Na „Lido“ je vozio neki motorni čamac „Strela“ koji je mogao da primi oko 20 ljudi. Pored „Strele“ moglo se preći i dereglijom kojoj je osnovna namena bila prevoz poljoprivrednika sa zaprežnim kolima. Dereglija je u stvari jači motorni čamac koji gura ili vuče skelu.

Celo Ratno ostrvo, osim špica („Lida“) bilo je poljoprivredna površina koju su koristili povrtari i ratari (kukuruz). Dobar deo povrća i bostana prodavan na zemunskoj pijaci bio je sa Ratnog ostrva.

Peščani sprud „Lida“ bio je ogroman a plićakom se moglo gaziti (uzvodno) još oko 100m; tada bi voda dosegala do pazuha. Voda je bila čista tako da je Tata najčešće pio, odplivavši od ljudi u dubinu. Mi, neplivači iskopali bi širu rupu u pesku (bazenčić) koji bi se ubrzo napunio vodom na čijoj je površini bila pena. Penu bi rukama ili šoljicom uklonili, a vodu koja je bila čista i bistra smo pili.

U sezoni kupanja celo „Lido“ bilo je prekriveno velikim brojem zaklona od sunca koji su pravljeni od vrbovog pruća u vidu polukružnih primitivnih koliba sa otvorima okrenutim prema severu. Suncobrana, tada, kod nas nije bilo.

Peščani sprud Lida pružao se nizvodno sve do, naspram sadašnjeg hotela Jugoslavija. Nizvodno od spruda obala je bila muljevita. Oko Ratnog ostrva postojala je staza koju su napravili baštovani i ratari. Puno puta sam tom stazom obišao ostrvo. Jednom prilikom društvo pri tom obilasku bio mi je Tata. Zbog vrućine, Tata, je hteo da se ohladi pa je zagazio u muljevito dno, nizvodno od spruda. Zaglibio je do kolena i pokušavajući da se iščupa sve je više tonuo u mulj. Zaglibio se do kukova sa dobrim izgledom da se zaglibi još više. Ja sam se rastrčao po stazi tražeći po vrbacima nešto čime bi mu pomogao. Našao sam neke trule daske od raspadnutog čamca i dodao sam mu ih. Daske je stavio sa obe strane tela i sa obe podlaktice se oslonio na njih i polako počeo da se izvlači iz mulja. Posle dugog vremena uspeo je da se izvuče. Obojica smo naučili da u muljevito dno više nipošto ne gazimo.

U proleće, kada je Dunav bio visok, kupanja je bilo i sa zemunske strane, kod ispusta tople vode iz električne centrale. Tu su se kupali uglavnom „kejaši“ a sezona bi počinjala već u aprilu. Voda je bila veoma topla a vazduh hladan. Vešti i dobri skakači, skakali su na glavačke sa betonskih kućica pumpi za vodu. Skokovi su im bili plitki, „žabice“, jer je dubina bila mala. Tu sam par puta dolazio na kupanje kada sam bio u drugom razredu gimnazije (u zemunskom parku) po pravilu bežeći sa časova. Pored kupača tu je uvek bilo žena koje su u toploj vodi prale veš.

U šupljinama starih topola na keju bila su staništa slepih miševa. „Kejaši“ su ih danju lovili, penjući se na topole. Navodno su razapeti na daščicu donosili sreću onom koji ih je imao. Tako sam i ja jedno vreme imao jednog razapetog slepog miša.

OSNOVNA ŠKOLA (1946. 2. razred)

Osnovna škola prošla mi je u igri. Ne sećam se da sam kod kuće išta učio.

U drugom razredu učiteljica mi je bila starija i punija Vera Stevanović. U sledeća dva razreda učiteljica mi je bila mlada i lepa Olga Pribićević koju smo svi voleli.

Bio sam jako mršav i nisam voleo da jedem pa me je mama, plašeći se za moje zdravlje jer je tada bila dosta raširena tuberkuloza, bezuspešno pokušavala da privoli da jedem. Pokušavala je lepim rečima a na kraju se ubeđivanje završilo batinama. U školu me nije puštala dok ne pojedem doručak ili ručak. Zbog toga sam u školu redovno kasnio. Dešavalo se da dođem tek na treći čas. Iznervirana učiteljica bi me tada vraćala kući i tražila da mama dođe u školu.

U drugom razredu smo još uvek imali veronauku. Za časove veronauke razred bi se podelio na pravoslavce i katolike koji su bili u posebnim učionicama. Odmah sam primetio da popovi nisu znali ko im pripada i nisu vršili prozivku pa smo ja i Majer

(dečak iz Franstala, Nemas, sa kojim sam se u školi najviše družio) bežali sa tih časova. Odlazili bi na igralište srednje fiskulturne škole koja je bila u zajedničkoj zgradi sa domom kulture a nalazila se na mestu sadašnje zgrade „Pinki“. Tu smo se igrali skačući u dalj, penjući se uz konopac i posmatrajući fiskulturnike kako bacaju kuglu, disk, koplje i izvode razne vežbe. Tu smo se znali zaigrati toliko da zaboravimo da se vratimo u školu, posle časa veronauke.

Voleo sam da crtam i lepo sam crtao pa me je učiteljica koristila da iz neke knjige o poznavanju prirode na tabli nacrtam neku životinju. Sećam se da sam veoma lepo nacrtao mišara (kobca) i slavuja pa učiteljica nije dozvolila da se tabla izbriše do kraja zadnjeg časa.

Imao sam dobar glas, i bio sam muzikalan (na Mamu) pa sam obavezno bio u školskom horu. Hor je učestvovao u priredbama u domu kulture. To pevanje u školskom horu nisam voleo jer smo često ostajali da vežbamo posle redovnih časova što mi je smanjivalo slobodno vreme za igranje. Roditelji su se hvalili mojim pevanjem pa su me uvek terali da pevam pred njihovim prijateljima prilikom kućnih poseta.

Sve razrede osnovne škole završavao sam sa odličnim uspehom; pojma nemam kako i zašto, jer se ne sećam da sam ikad išta učio.

PRVO LETOVANJE SA ŠKOLOM

Posle završenog drugog razreda škola je organizovala letovanje u Čereviću, selu na obali Dunava ispod Fruške gore. Kada je voz krenuo sa zemunske železničke stanice pošle su mi suze jer sam se prvi put rastavio od mame. Međutim, brzo sam se pribrao i oporavio, pre nego je voz ušao u usek bežanijske kose. Od zadnje stanice (sada znam da je bio Beočin) do Čekevića išli smo peške. Smestili su nas u osnovnu školu iz čijih učionica su iznesene školske klupe. U dvorištu škole bila je velika hrpa šuški od kukuruza. Svako od nas dobio je prazan „džak“ od konoplje koji je morao da napuni šušcima i unese u učionicu (spavaonicu). Te „slamarice“ bile su nam kreveti. Svako jutro išli smo na Dunav gde smo se u plićaku umivali. U školskom dvorištu, igrali smo fudbal sa loptama (3 kom) koje mi je napravila mama i zbog kojih sam bio veoma uvažavan. Lopte su napravljene od vune dobijene paranjem starih džempera koje su izgrizli moljci. Mama je vunu motala u vrlo tvrda klupka koje je opšivala kriškama od čoje različitih boja. Lopte su bila lepe. Odsakale su kao gumene, čak i kada bi se ukvasile u bari. U odnosu na razne krpenjače (drugih tada i nije bilo) koje nisu odskakivale, koje su gubile loptasti oblik, naročito kada se nakvase, mamine lopte bile su van klase, bile su kao gumene.

Skoro svaki dan išli smo iznad sela u prirodu gde bi bili do ručka. Jednog dana Majer i ja odvojili smo se od grupe sa učiteljicama i pošli još više uzbrdo. Kod jedne velike kruške pune zrelih plodova sretnemo jednog seljaka koji je silazio prema selu. Rekao nam je: Ako volite kruške uzberite koliko hoćete, slobodno, to je moja kruška. Popeli smo se na krušku, nabrali dosta i sa punim nedrima krušaka vratili se do naše grupe. Nastalo je moljkanje „daj jednu“. Odbranili smos e tako što smo im rekli gde je kruška pa nek idu da sami nabere jer nam je seljak rekao da možemo nabrati koliko hoćemo. Do ručka kruška je skroz obrana.

Sutradan u školu je došao jedan drugi seljak da se žali kako smo mu obrali krušku. Svi su se pravdali tako što su krivicu prebacili na Majera i mene pa smo nas dvojica zaradili kaznu. Morali smo tri dana čistiti i prati školske kozete (sa čučavcima).

GIMNAZIJA

U to vreme bile su niža gimnazija (četiri razreda) i viša gimnazija (takođe četiri razreda). Niža gimnazija odgovara sadašnjim 5., 6., 7. i 8. razredima osmogodišnje škole. Niža gimnazija završavala se malom maturom.

U Zemunu su postojale 1. i 2. mešovita gimnazija i obe su bile u istoj zgradi kraj zemunskog parka a radile su u različitim smenama. Ja sam bio u drugoj mešovitoj gimnaziji.

Promena sa učiteljice koja je bila kao neka dobra tetka na predmetne nastavnike koji su mi delovali hladno i nezainteresovano, na mene je delovala destimulativno i u svemu loše. Zavukao sam se u zadnju klupu, uglavnom nisam pratio nastavu, krio sam se od pogleda nastavnika. Osećao sam se da sam u tuđini. Jedina dva predmeta koji su me interesovali bili su geografija (profesorica Mesaroš, zvana „Masna“ jer joj je lice bilo uvek namazano nekom masnom kremom pa se sijalo) i biologija (profesorica Nikolić). Pošto nisam navikao da učim od kuće a na časovima neinteresantnih predmeta nisam pazio, počeo sam da popuštam sa uspehom. 1. razred završio sam sa vrlodobrim, 2. sa dobrim. Ta dva razreda bila su mi mrska toliko da se ne sećam ni ko mi je bio razredni starešina. Čak se slabo sećam i učenika iz razreda. Ostali su mi u sećanju samo Dujmović Branko, Koljivrtić Dušan („Baksuz“) Somer i mali Vili.

Posle drugog razreda delimično je završena zgrada škole „Nada Dimić“ pa je druga mešovita gimnazija prebačena u tu školu. U toj gimnaziji su tada bila deca iz gornjeg dela Zemuna (Gornji grad, Kalvarija, Franstal i Zemun novi grad).

Već sam se privikao na gimnaziju a pojavili su se i novi predmeti: fizika i hemija koji su mi bili interesantni tako da sam se ugodnije osećao. Kuburio sam sa matematikom jer u prva dva razreda ništa nisam pazio a domaće zadatke sam prepisivao. U trećem razredu pao sam na popravni iz matematike. Mama mi je obezbedila časove matematike kod svog poznanika, učitelja Žike iz Zlatiborske ulice. Žika je za razliku od mog tate umeo vrlo efikasno da prenese znanje na drugog, tako da sam posle pet-šest časova kod njega shvatio matematička pravila i čudio se kako to ranije nisam znao, kad je to tako prosto. Nikad više u životu matematika mi nije bila problem.

Istoriju i srpski nisam voleo. Istoričarka bi kod ispitivanja bila sasvim osutna. Okrenula bi glavu prema prozoru i kad bi učenik prestao da govori ponavljala je: „dalje“ i „još“. Pametniji bi jednu istu priču ponavljali više puta pa bi ona zaključila da dobro znaju. Ja sam bio budala pa kad bi ona rekla „još“ ja bi odgovorio „pa rekao sam sve“. Onda bi ona rekla „slabo si to naučio“ i dala mi dvojku (tada je to bila neprelazna ocena). Srpski mi je predavala razredna Emilija Katić, stara frajla, uvek nezadovoljna svim i svačim, uvek je kukala pa čak i plakala na času zbog nekih privatnih stvari koje nemaju veze sa školom. Nisam je voleo ni poštovao. Što se samog znanja jezika tiče, bio sam slab. U kući, roditelji su govorili zagrebačkim uličnim žargonom punim germanizma tako da su moji pismeni zadaci bili katastrofa.

U četvrtom razredu pao sam na popravni iz srpskog i istorije. Za istoriju sam se sam spremao za popravni a za srpski mi je opet pomagao mamin prijatelj Žika. Fiziku i hemiju sam voleo, pazio na časovima i nisam imao potrebe da učim kod kuće. Kada smo učili o elektricitetu, napravio sam elektromotor (igračku) sa potkovičastim magnetom od nekog starog zvučnika i to doneo na čas fizike. Skoro pola časa nastavnica nije mogla da počne sa predavanjem jer se ceo razred sjatio oko mene da gleda kako motor radi. Teodora (nastavnica) donela mi je posle toga knjigu o Majklu Faradeju koju sam pročitao u jednom dahu.

Jako sam voleo crtanje i grafiku i vodene bojice. Iz crtanja sam uvek imao 5 dok mi jednog dana luda Perovička nije dala 1. Naime, zadala nam je domaći zadatak povodom 8. Marta, da napravimo prigodan crtež. Ja sam precrtao grafiku Đorđa Andrejevića Kuna na kojoj žena partizanka hita noseći artiljerijsku granatu. Toliko sam to dobro nacrtao da Perovička nije verovala da sam to uradio ja, pa me je upitala: „Ko ti je to nacrtao“. Posle mog neuspešnog ubeđivanja da sam to sam uradio, besno mi je u dnevnik zakrljala jedinicu. Nije uspela da mi ogadi crtanje. Ponekad me želja za crtanjem toliko obuzela da sa društvom sa Kalvarije nisam hteo da igram lopte već bi se osamio i na verandi ispred prozora moje sobe crtao i slikao vodenim bojicama. Imao sam dosta uspešnih slika sa vodenim bojicama, raznog bilja i listova a naročito su mi bile uspešne slike rasvetale crvene ruže i cveta „dan i noć“.

Bio sam zainteresovan za vazduhopolovstvo pa sam se učlanio u zemunski aeroklub (sada je to prodavnica nameštaja, Glavna ulica naspram Oračke). Bio sam aeromodelar. Stariji članovi, motorni piloti, odveli su nas jednog dana na zemunski aerodrom. Tada sam prvi put leteo avionom. Bio je to školski „aero 3“, dvosed, sa sedištima kao u kolima. Dao mi je komande da ja osetim kako avion reaguje na njih. Zatim, izveo je padanje u kovit. Fantastičan osećaj zemlje i nebo se okreću a želudac mi se popeo do grla.

Nisam hteo da nastavim sa gimnazijom i fantazirao sam da posle male mature idem u pilotsku školu. tata i mama nisu hteli ni da čuju za to. Stalno sam razmišljao šta da radim kako bi pobegao od Emilije Katić, njenog srpskog i od istorije. Kada sam čuo da postoji elektrotehnička srednja škola znao sam da tu moram da se upišem.

ZGODE I NEZGODE ZA VREME ŽIVLJENJA NA KALVARIJU

Deo sadašnjeg parka prema Tošinom bunaru bile su bašte. U jesen 1946. seljaci su grabuljali bašte, čisteći ih od baštenskih ostataka i opalog bagremovog lišća. Gomilice napravljene grabuljama su palili. Sa lišćem, granjem i ostalim u tim gomilama bilo je puno puščane municije u vidu pojedinačnih metaka i puščanih okvira sa pet metaka. Nisu se trudili da municiju izdvoje pa je bilo praštanja kao da se vodi bitka. Seljaci se nisu uzbuđivali stajali su kraj vatri i nagrtali novo lišće kao da se ništa ne dešava. Mi klinci smo se posle nekog vremena ohrabрили i prilazili vatrama i izbliza gledali šta se dešava. Tada nije uništena sva municija. Godinama posle, nalazili smo puščane metke i „faulove“ (granate malog kalibra, oko 20mm, od protivavionskih topova). Stariji momci su te „faulove“ umotali u fatu vezali žicom oko 70cm dugačkom, umakali u petrolej (ili benzin), palili i kao kladivo bacali u dolinu iza Đurđevićeve kuće. Faulovi bi u dolini posle nekog vremena eksplodirali.

Jednog leta u parkiću nas četvorica igrali smo glavomet („glavomet“) sa gumenom loptom, na dva gola. Po strani sredine zamišljenog terena druga četvorica ležali su potrbuške, raspoređeni u krst sa glavama skoro sastavljenim i pokrivenim jednim kaputićem. Šta su radili? Našli su jedan „faul“ i njegov vrh (upaljač) grejali upaljenom šibicom. Nadmetali su se ko će duže držati upaljenu šibicu ispod upaljača. „Faul“ je eksplodirao, mi koji smo igrali glavac popadali smo na travu, nikom nije bilo ništa. Ona četvorica su teško ranjena počela su da se prevrću i pužu svak na svoju stranu, ali za nekoliko minuta bili su mrtvi. Bili su to: Antun Bjelić, jedan od braće Hakač, jedan Makedonac koji je tu bio na letovanju; četvrtog ne mogu da se setim.

Jednog leta na mestu bašti posejan je kukuruz. U toplo letnje popodne dvojica starijih momaka pošli su kroz kukuruz do ivice brega, gde piri vetrić; nosili su kutiju šaha, da igraju. U brazdi kukuruza naišli su na tek rođeno dete neodvojeno od posteljice. Vratili su se trkom do Ljubinkovićke (vlasnice zgrade u kojoj je bio GRANAP) a ona je sa još jednom komšinicom došla, odnela dete kući, povezala mu pupak, okupala i odnela u bolnicu. Ja i moji vršnjaci imali smo oko 12 godina. Predveče smo se skupili kod bunara i počeli razgovore o tajni rađanja. Bilo je tu svakakvog neznanja i gluposti. Pera – Tarzan je tvrdio da ženi mora da se raseče stomak i da se izvadi dete. Stipe je bio nedokazano tvrdoglav u tvrdnji da decu donose rode. Ništa mu nisu smetala naša podsmevanja da je glup.

U Zemunu su se rasčišćavale ruševine nastale u ratu i gradile stambene kuće a za grube pomoćne poslove angažovano je stanovništvo kroz takozvane „dobrovoljne radne akcije“. Mama je učestvovala u svim tim akcijama a ja sam najčešće bio uz nju. Bio sam na rasčišćavanju i izgradnji najveće zgrade u Lenjinovoj (Gospodskoj) ulici, sa desne strane. Bio sam i na izgradnji radničkog naselja na Kalvariji (između ulica Božidara Adžije (Dr N. Hercegovca) i Zlatiborske). Kada je počeo da se gradi dečji vrtić na Kalvariji (deo parkića prema Prilazu) ja i moji vršnjaci bili smo tu svaki dan. Kopali smo rupe za ljuljaške, klackalice i vrtuljak. Gde god da smo iskopali rupu nailazili smo na ljudske skelete. Tada o tim kostima niko nije vodio računa razbacivane su svuda. Mi smo se „mačevali“ sa butnim kostima a uveče bi u lobanje stavljali upaljene sveće i pokušavali jedni druge da uplašimo.

Izgleda da je špic Kalvarije, u doba kada je Evropom vladala kuga, bio groblje. Valjda otuda i naziv Kalvarija (Golgota).

Drvena montažna kućica izgrađena za potrebe vrtića bila je suviše mala tako da vrtić nije zaživeo. Jedno vreme vrtić je imao čuvara, čika Đoku, a kućica je bila zaključana. Na kraju vrtić je ostao bez čuvara a kućica je postala omiljeno mesto za decu s Kalvarije. Mi smo tu voleli da igramo šah i karte (tablica i sedmice). Kartanjem smo se zarazili pa smo kartali i noću, ispod bandere sa svetiljkom. Igrali smo u četvoro i samo se čulo „ubi“, „puni“.

Seljaci su napustili bašte jer smo im, mi deca, pravili veliku štetu. Mi smo onda organizovali radnu akciju, prekopali smo, izdrljali i poravnali teren i to je bio naš kalvarijanski fudbalski teren. Više nismo šutirali loptu po makadamskoj ulici Božidara Adžije. Ja sam voleo da branim. Bio sam dobar golman; pratio situaciju, istrčavao kad treba, bacao se u noge i jako dobro branio penale. Nekako spontano u to vreme u raznim krajevima Zemuna dečaci su se slično organizovali i počele su utakmice koje su

se odigravale nedeljom pre podne. Timovi su bili „Kavarijanci“, „Radničko naselje“, „Parkaši“, „Kejaši“ i još neki, ne sećam se koji.

Ta takmičenja u fudbalu bila su u vreme kada smo imali oko 14 godina. Kada smo bili mlađi ratovali smo busenjem i kamenjem sa „Pajkincima“ (stariji dečak Pajkin ispod Kalvarije) i sa Bosancima i Crnogorcima (iz Franstala (Prvomajska i okolina)) koji su uvek u većim grupama preko Kalvarije prolazili u donji grad. Jedno vreme nismo smeli prolaziti kroz zemunski park jer su nas „Parkaši“ sačekivali, otimali bi nam pračke, krajcerice, klikere, nožice. Pare nikad nismo imali.

Omiljeno sastajalište bilo nam je kod bunara pored Stankove kuće. Krajcarice i klikere igrali smo ispred Stankove kuće u hladu nekoliko lipa. U krajcaricama sam bio veoma uspešan. Posle igre odlazio bi kući sa otežalim džepovima. Pošto je mama smatrala da je to kocka, branila mi je da igram krajcarice pa u kuću nisam smeo da ih unosim. Spremište sam imao u vešernici (posebna dvorišna kućica sa kazanom za kuvanje veša) u jednoj rupi u zidu, zamaskiranoj četvrtkom od cigle. Jednog dana mama je to otkrila, sve mi uzela i negde bacila a meni očitala bukvicu. Krajcarice sam ipak igrao i dalje.

Ispod Kalvarije bila su dva laguma. Desno od stepenica, ispod Đurđevićeve kuće, bio je „nemački“ lagum a levo od stepenica „italijanski“ lagum. Nemački je bio veći i razuđeniji. Imao je tri ulaza iz doline i jedan iz obdaništa. U njemu smo najviše voleli da se igramo. Igrali smo se tako što bi se podelili u dve grupe od koji bi se jedna skrivala a druga tražila. Ta igra skrivanja i traženja jedno vreme nas je tako obuzela da smo sve vreme provodili u lagumu. Za osvetljenje služili su nam gumeni đonovi „borovo“ patika koje smo skupljali sa đubrišta. Iz laguma smo izlazili skroz uprljane odeće i obuće, kose pune zemlje. Nismo ni slučajno takvi smeli da se pojavimo pred roditeljima pa smo se na bunaru prali, češljali i sušili posle pranja. Često bi odeća bila ulepljena od rastopljene gume koja je kapala sa zapaljenih đonova patika. To nam je bio poseban problem koji nismo mogli rešiti i koji nas je izdavao pred roditeljima. Igra u lagumima bile su mi takođe zabranjene ali zabrane sam krio reskirajući mamine čuške.

Od teta Zlate iz Zagreba za Uskrs 1947. Dobio sam trotinet sa drvenim točkovima i punim gumama. Na Kalvariji je to bio jedini trotinet. Staze u parkiću bile su od šljake koja je bila dobro uvaljana i ravna tako da je vožnja trotinetom bila ugodna. Bio sam glavni; svi su me moljakali da im dam „jedan krug“, nudili mi i po 10 dinara za krug. Ja sam to prihvatao sve dok mi mama nije našla pun džep para. I ona i tata su mi pola dana držali moralne pridike i naterali me da sve pare vratim.

Isto od teta Zlate, kasnije, dobio sam klizaljke, zvali smo ih „sličuge“ (po nemačkom slišue). To sam vozio po utabanim i sleđenim trotoarima i po ulici kada bi bile poledice. Odlazili bi i na Jelovac i klizali se u sleđenim barama nastalim od otpadnih voda „Mozera“ (sada NAVIP) koje su ispunjavale rupe koje je napravila ciglana. Na mestu ciglane sada je škola a rupe su zaravnate i sada je tu parkić uz naselje „Marije Bursać“. Jednom, prilikom klizanja, Stanko je propao kroz led do pojasa. Iste klizaljke (bile su na „gvintove“ i kačile se na bilo kakve cipele) imao sam još u srednjoj školi. Tamo smo košarkaški teren uveče polivali vodom i ostajali posle časova da se klizamo. Jednom sam otišao i na dunav kod Đačkog kupališta (kasnije izgrađen sportski centar „25. MAJ“ a sada nazvan „Ivan Gale Muškatirović“ po čuvenom vaterpolisti) ali mi se nije sviđalo zbog krša od leda uz obalu, preko kojeg je trebalo preći da bi se došlo do ravnog leda.

Da se vratim na igre sa loptama.

Dok se nisu pojavile gumene lopte igrali smo se krpenjačama. Fudbal sa krpenjačama bio je guranje, muvanje, cepanje nogu i cipela. Lepša je bila igra odbijalice. Ta igra je zaboravljena jer je krpenjača nestalo. Kada su se pojavile gumene lopte, malo veće od teniskih koje su dobro odskakale onda je bila aktuelna igra „glavac“. Igrali smo jedan protiv jednog ili dva protiv dva. I ta igra nam je bila zaraza. Bili smo majstori za vođenje lopte glavom. Normalno je svaki od nas mogao loptu udariti do 100 puta.

Kada su se mogle nabaviti lopte koje su imale unutrašnji „šlah“ i spoljni mantil na šniranje, čale mi je kupio takvu loptu ali jeftiniju, za odbojku koja je bila lagana. Sa njom smo počeli igrati „pravi“ fudbal na našem „fudbalskom“ terenu. Često se bušila kada je neko šutnuo u bagreme ali smo je lako krpili jer je bila na šniranje. Nisam voleo da je dajem drugima da igraju bez mene jer bi meni ostalo samo da krpim loptu. Zato su me stalno zvali da igram pa sam na taj način igrao glavom.

Glavni sastav naše kalvarijanske družine, pored mene činili su:

- Ivan Jelenović (Iva kriminalac)
- Stanko Levec
- Dušan Grubić (Švaba, Fric, Šopen)
- Dragan Baškot (Pacov)
- Pera Matić (Tarzan, Tarzanoi)
- Dragan Petković, mlađi (Žena)
- Dura Petković, stariji
- Toma ?

U fudbalu bi nam se često pridružio „Škune“ iz Prilaza. Sa nama je često bio, kada nismo ništa radili nego smo pričali, Aleksa Bjelić (Baron). On je bio stariji od nas i često je odlazio kod vlasnice kuće u kojoj sam stanovao, Martine, da joj navodno pomaže. Istu vrstu pomoći Martina je dobijala od Baranovog vršnjaka Nikole Hrehorovića. Njih dvojica su se strašno mrzela i kad bi se sreli potukli bi se. Njihove tuče bile bi do iznemoglosti. To su bile predstave skoro kao u filmovima.

Kada sam u gimnaziji imao predmet botaniku, zainteresovao sam se za biljke pa sam u „dolini“ tražio razno cveće. Najviše sam tražio visibabe i ljubičice koje sam presađivao u dvorište.

Na bagremovima u parkiću, ispred kuće, bilo je gnezda od gugutki. Bio sam jedan od najboljih penjača na drveće. Od mene, boji je bio, neki Žika iz druge ulice koji je na Kalvariju dolazio na letnji raspust. Znao sam za svako gnezdo gugutke i koliko jaja ima u njemu. Jednom sam uhvatio jednu „gugu“ (sad se ne sećam kako) i držao sam je, vezanu za nogu, na verandi. Nisam znao da gugutka ne može živeti zarobljena, uginula je drugog dana. Na špicu Kalvarije „guge“ su na jednom starom, visokom bagremu imale gnezdo. Ja bi se rano ujutro iskradao iz stana, kroz prozor svoje sobe i ispod tog bagrema postavljao konac sa nanizanim zrnima kukuruza i vraćao nazad (pre nego se mama vratila sa pijace, na koju je vrlo rano odlazila i vrata stana zaključavala). Posle maminog povratka bi doručkovao i odlazio da vidim da li se „guga“ uhvatila. Nekoliko dana nije bilo ništa a onda jednog dana se uhvatila i mačka je pojela a na mestu postavljene zamke ostalo samo puno njenog perja. Prestao sam da lovim gugutke.

Nastavio sam da evidentiram ptičja gnezda u dolini. To su bile senice, carici i štiglići. Sve sam to radio rano ujutro dok je mama bila na pijaci.

Mi, klinci sa Kalvarije bili smo prilično avanturisti: kada bi nam dojadile igre na Kalvariji, lagumima i dolini, odlazili bi do useka železničke pruge, na bežanisku kosu, na Dunav iza nezavršenog hotela Jugoslavija i kod „hidrobaze“ u Franstal do „Fortune“ (sadašnja IMPE), na ciglanu na Jelovcu i deo zemunske pijace gde se prodavao bostan (Mažuranićev trg). U useku železničke pruge jurli smo se po teretnim vagonima. Jednom me je iznenadio i uhvatio železničar i zatvorio u polupodrum ispod kućice železničke stanice „Bežanija“. Držao me je tu oko dva sata pa me pustio.

Iza skeleta nedovršenog hotela „Jugoslavija“ bio je lep peščani zaliv u kojem smo se kupali. Kad se nismo kupali, jurili smo se po spratovima hotela. Na svim spratovima bila su rasprostrte kosti iz klaonice koje je tu rasprostirala fabrika tutkala da se suše. U tom zalivu prvi put sam video leš utopoljenika koji se utopio dan ranije i plutao po vodi.

Na bežanijsku kosu odlazili bi u krađu grožđa. Jednom nas je pudar pojurio i mi se se sjurili u Tošin bunar i polako krenuli nazad prema Kalvariji. Jedno vreme smo pudaru koji je ostao na bregu pokazivali „lakat“ i „dugi nos“ i na kraju zaboravili na njega. On se kasnije spustio sa brega i pošao za nama. Bio sam zadnji u grupi pa kad nas je stigao uhvatio me a ostali su pobešli. Predao me je jednom milicioneru koji se našao u blizini. Milicioner me odveo kući, predao me mami i ispričao još šta smo radili. Mama me je samo izgrdila. Ocu nije ništa rekla iz straha da me ne „ubije od batina“.

Jednog proleća kupali smo se u toploj vodi kod el. centrale (ja sam pobežao sa časova) pa smo se puštali nizvodno do pontona „hidrobaze“. Tada smo bili loši plivači, početnici i za nas je to bio plivački podvig. Iva nije uspeo da se uhvati za ponton pa se jako umorio plivajući uzvodno pokušavajući da ga dohvati. Iznemogao je, voda ga je ponela i počeo je da se davi. Prestao je da se bori, lice mu je bilo u vodi i očekivali smo da će potonuti. Niko od nas nije smeo da ga spasava jer smo se i sami jedva održavali na vodi. Vikali smo tražeći pomoć pa se jean mladić, dobar plivač, odlučio da pomogne. Zaplivaio je od centrale što je brže mogao, stigao Ivu i gurajući i bacajući ga ispred sebe izneo na obalu. Prebacio ga je preko kolena pokušavajući da mu istera vodu iz stomaka. Iva je bio pri svesti, vrlo malo vode je progutao, tako da se za pola sata oporavio. Bio je jako uplašen a i ostali takođe.

Na otpadu „Fortune“ nalazili smo škartirane noževe (otpad nastao u fazi štancovanja) koje smo sami oštrili i pravili drvene korice. Samo smo pravili i „pikado“ koji je bio od drveta, obrađenog tako da ima aerodinamičan oblik sa špicom od zašiljenog eksera i stabilizatorom od tankog aluminijumskog lima. Takvi „pikado-i“ bili su veliki, dužine dlana, teški i opasni. Obično smo gađali u veliku „sportsku“ metu nacrtanu na tabli od dasaka. Sa noževima smo igrali „nožke“ („podele carstva“). Noževe smo zabadali u zemlju na kojoj smo nacrtali krug i podelili ga na dve polovine. Čije carstvo spadne na širinu manju od dva prsta je gubitnik.

Ćale me je retko tukao ali jednih batina se posebno sećam. Ljuljali smo se i klackali u vrtiću i naišla su da brata iz treće ulice, Mića i Jova. Bili su stariji od nas i nikada se nisu igrali sa nama ali su nam zato najčešće pravili pakosti a ako smo se bunili dobijali smo i čuške, zavrtnje ruku i sl. Manji Jova bio je poseban antihrist. Kod ljuljanja i klackanja,

gurao me, udarao čvrge, izivljavao se i nije me ostavljao na miru. Kad više nisam mogao da trpim, preplavio me bes, udario sam mu takav šamar da se on nekoliko sekundi, zatvorenih očiju, ljuljao na nogama, kao da će da padne. Shvatio sam da ću stradati kad se on osvesti, pa sam pobegao pravo prema kapiji svog dvorišta. Kad na kapiji moj ćale! Video je da sam udario Jovu ali nije video ono pre, kada me je Jova kinjio. Ćale mi je naredio da uđem ukući u koju je on ušao pre mene. Predsoblje, eliptično, bilo je u sredini kuće i nije imalo dnevno svetlo. Imalo je ulazna vrata i petora vrata drugih prostorija. Ušao sam u mračno predsoblje i za sobom zatvorio vrata. Istog momenta dobio sam udarac u galvu koji me je zalepio za vrata. Pred očima mi se pojavila užarena kugla, kao Sunce, osetio sam veliku vrućinu i skljkao sam se na pod. Zgrabio me rukom, odmaknuo od vrata i šutnuo me tako da sam preletio celo predsoblje i pao pred dvokrilna vrata velike sobe. Ništa me nije bolelo, sav sam utrnuo kao da sam dobio anesteziju. Zatim je skinuo kaiš i tako me izmlatio da su mi leđa i noge bile skroz išarane. Bilo je leto i bio sam samo u gaćicama. Nedelju dana nisam izlazio iz kuće od sramote zbog šara po nogama i telu.

Kalvarijski parkić se loše održavao. Trava je bila visoka 70cm. Za vreme toplih i vedrih letnjih noći parkić je bio prošaran mesečinom i senkama drveća; idealno mesto za igranje žmurke. Kao i kod žmurki u lagumu, podelili bi se u dve grupe od kojih se jedna skrivala a druga bi je tražila. Bilo je pravo uživanje biti sakriven u dubokoj travi prošaranoj senkama a da te tražioci udaljeni 3m ne mogu primetiti i naći.

Zabava nam je bila, u takvim noćima, i „špijuniranje“ ljubavnih parova do kojih smo se privlačili na par metara rastojanja i slušali i gledali vođenje ljubavi.

Zabava nam je bila i gađanje sijalica na banderama koje su nam smetale u tim noćnim igrama.

SREDNJA ŠKOLA 1. Razred 1958/59

Na maloj maturi progledali su mi kroz prste za istoriju a ja sam komisiji obećao da neću nastaviti školovanje u gimnaziji.

U „Borbi“ (koju je ćale čitao) pročitao sam oglas za prijemi ispit u INDUSTRIJSKOJ SREDNJOJ ŠKOLI „PETAR DRAPŠIN“ koja je tada imala mašinski, elektrotehnički i hemiski odsek. Obradovao sam se jer sam smatrao da je to ono što meni odgovara. Prijavio sam se za prijemni ispit (matematika i opet srpski). Nisam bio zadovoljan onim što sam na prijemnom uradio i nisam verovao da ću biti primljen. Na oglasnim pločama na dvorišnom zidu objavljeni su rezultati ispita (spisak onih koji su primljeni). Bio sam malodušan i sebe sam tražio na kraju spiska. Nisam se našao i razočaran krenuo sam kući. Stigao me je Miladin Milivojević, sa kojim sa se upoznao na prijemnom ispitu. Kaže da je primljen. A ja njemu da nisam primljen. A on meni, primljen si i ti, video sam te na spisku, hajde da se vratimo, videćeš. Vratili smo se i stvarno ja sam bio na spisku i to ne na kraju nego negde na početku. To mi je bio jedan od najradosnijih trenutaka u životu.

Srednja škola bila je teška u tom smislu da me je angažovala ceo celcati dan a vrlo često i celu noć. Nastava se odvijala u dve smene. Normalna teoriska nastava sa 6 i 7 časova u jednoj smeni a radionička i laboratorijska nastava u drugoj smeni tako da sam u školi često boravio ceo dan. Kod kuće smo morali raditi elaborate iz laboratorijskih vežbi (sve

u tušu) dovršavati crteže iz tehničkog crtanja (takođe u tušu) i obavezne i svakodnevne domaće zadatke iz matematike. Posla za kod kuće bilo je previše pa sam (ne samo ja nego i ostali) morao raditi i noću. Moji Kalvarijanci, svi, išli su na zanat, imali su mnogo manje obaveza pa su nastavili da igraju lopte i da se druže. Ja sam vrlo retko mogao da se družim sa njima za vreme trajanja školske godine. Za to druženje ostao mi je samo deo školskog raspusta koji sam provodio u Zemunu. Zato sam se više družio sa školskim drugovima. Kada ne bi imao poslepodnevnu nastavu odlazio bi sa Dragišom Vukovićem (Majmunom) na streljiste u Mirijevu (više ne postoji jer je izgrađeno novo naselje) gde bi iz trofejnih „mauzerki“ ispuicali oko 50 metaka u metu na 300 metara daljine. Do uveče bi mi uši zvonile od tog pucanja. Isto tako kad nije bilo poslepodnevne nastave ostajali bi u školskom dvorištu igrajući košarku. Za vreme odmora takmičili bi se u skoku u dalj i u skoku u vis. U vis sam mogao da skočim sa letvicom postavljenom u visini mog ramena. U zimsko vreme (tada su zime bile oštre i duge) polivali bi košarkaški teren pa bi se uveče posle časova klizali. Kada su učenici mašinskog odseka, u bravarskoj radionici napravili „bob“ na koji je moglo da se potovari 20 osoba, ostajali smo posle večernjih časova na sankanju. Puštali bi se niz ulicu Tadeuša Koščuška od Malog Kalemegdana do iza podvožnjaka. U to vreme motornog saobraćaja, naročito noću, nije bilo. „Bob“ je pored daske za sedenje imao sa obe strane papučice za stajanje, celom dužinom, kao starinski automobili.

Skoro ceo razred je išao na sankanje i svi bi se potovarili na „bob“. Oni koji su stajali na papučicama uhvatili bi se za ramena onih sa druge strane, tako da su oni koji su sedeli bili kao u živom tunelu. Onaj koji je bio zadnji držao je kočnice (dve poluge sa komandama). Zbog velike mase nije se moglo kočiti kad je „bob“ bo opterećen. Na raskrsnici sa Dušanovom ulicom uvek je bio jedan dežurni koji bi po potrebi vikao „tramvaj“ ili „auto“. Na to upozorenje bi svi mi sa papučica poskakali i kotrljali bi se po ulici a kočničar bi tada mogao da zaustavi sanke. Brzina spuštanja bila je velika, od vetra oči su nam suzile i slabo smo videli. Tada niko od nas nije imao zaštitne naočari.

Srpski, nemački i istorija bili su mi mrski. Matematika mi nije bila nikakav problem pa sam smatrao da mi nije neophodno da radim domaće zadatke. Umesto toga, bio sam budala ili dobar drug pa sam na primer Joci Kanačkom radio elaborate iz laboratorije (ogledi iz osnova elektrotehnike). Nastavnik matematike, Dimitrijević (Dimke) imao je princip da niko ne može da odgovara za ocenu ukoliko nema urađene sve domaće zadatke i automatski u dnevnik mu se upisuje 2 (cvonjak, buger). Ja sam normalno imao sve bugere. Na kraju 1. godine predzadnjeg časa, prozvao me: „Hajde, bogati, Vajdiću da vidim šta ti znaš?“. Znao sam sve ali to nije ništa činilo. Lenštine koje ne rade domaće, neće biti dobri tehničari i zaključio mi 2. Ponavljao sam razred sa slabim ocenama iz srpskog, nemačkog i istorije, matematike i još jednog ne sećam se kojeg predmeta. Dimke me je slomio i naterao da ne budem lenj već da budem vredan i sistematičan. Puno nas je ponavljalo razred (nas 13). Svi smo se ponovo našli u istom razredu E41, ali sa novim razrednim starešinom (Slobodan Milinković, Švaba, bio nam je više od majke). Sada sam uradno radio domaće zadatke iz matematike i kada bi me prozvao podnosio sveske Dimketu na uvid. Sada sam iamo ocenu 4.

Ponovo na zadnjem času iz matematike koji je bio formalan, jer su sve ocene bile zaključene, Mića Slon je pitao Dimketa: „Gospodine, da li je Vajdić ove godine naučio

nešto iz matematike?“ „Jeste, naučio je da radi domaće zadatke“, odgovorio je Dimke. Tada se poveo razgovor o tome šta će ko biti u životu. Dimke je za mene rekao da ću biti inženjer. Meni je to delovalo kao prazna priča jer sam u to vreme smatrao da su inženjeri mnogo pametniji ljudi a sebe nisam smatrao takvim.

Pismeni iz srpskog bili su mi muka. Nisam bio govorljiv a nisam ni znao šta, na zadatu temu, da pišem. Dok bi neki napisali po nekoliko stranica moj pismeni je imao tri rečenice. Jedan je bila uvod, druga sadržaj i treća zaključak. A i te tri rečenice bile su pune germanizma; nisu bile u duhu srpskog jezika. Nikako nisam razlikovao č i ć. Bio sam zadovoljan ako bi na primer dobio ocenu 3- ili 2+. U četvrtom razredu pao sam na popravni iz srpskog jezika tako da sam veliku maturu polagao u septembarskom roku. Debeli Đura (Đurić Dragan) advokatov sin, pao je iz električnih mašina. Nas dvojica smo se udružili u pripremama za popravni ispit i maturu. On je meni „predavao“ srpski a ja njemu mašine. Učili smo na Kalvariji, u kući i u parkiću, kod njega kući, a često bi odlazili na Avalu i učili na platou više hotela. Đura me je konačno naučio da razlikujem i pravilno izgovaram č i ć.

Celo vreme školovanja srpski mi je bio problem. Zbog iskvarenog jezika u kući, zbog nezainteresovanosti i nesposobnosti da se izrazim „šta je pesnik hteo da kaže“ i zbog glupog i bukvalnog prepričavanja lektire bio sam jako iskompleksiran. Nastavnika srpskog jezika, Milisava Sakulca, sanjao sam i dugo posle završetka fakulteta. Bile su to strašne noćne more u kojima me je on obarao na maturskom ispitu. Bio sam svestan svog nedostatka i nisam mu ništa zamerao niti sam ga mrzeo zbog toga.

Elektro i mašinski odsek bili su čisto muški. U razredu smo imali samo po jednu devojkicu. Hemiski odsek bio je pretežno ženski. On je posle moje 1. godine preseljen na Banovo brdo.

Među razredima svoje generacije naš razred bio je prvi po uspehu i prvi po nedisciplini. Bilo je to valjda zato što smo imali najviše ponavljača iz prvog razreda. Izuzev nekoliko štrebera, bili smo jedinstveni i kompaktni u pubertetskim nestašlucima i bežanju sa časova. Razredni je imao razumevanja za naše pubertetsko ponašanje a koji put se videlo i da je sipatisao neke naše nestašluke. Koji put bi se dogovorili da kolektivno pobegnemo sa časa a onda bi se nekoliko „kurvi“ vratilo. Razredni je pokazivao izrazitu nesimpatiju prema tim pojedincima. Jedan od naših nestašluka u drugom razredu bio je ovakav: Poslepodnevna nastava, zimsko vreme. Pre nego je Zuba (nastavnik mehanike) stigao u razred, pogasili smo svetlo, posedali na svoja mesta, glavama polegali na stolove i bili mirni ko bubice. Zuba je otvorio vrata, zastao, pokušao rukom da napipa prekidače, nije uspeo i vratio se u zbornicu. U dnevnik je upisao da smo pobešli.

Posebno smo bili, ne nestašni, nego tvrdoglavi prema ludom nastavniku predvojničke obuke (Kušmiru) koji je od nas hteo da načini robote. Što je više zahtevao od nas to smo ga manje slušali tako da je u nemoćnom besu napuštao čas i zahtevao da ceo razred bude kažnjen, što mu se nikad nije ostvarilo.

Kada su bile velike demonstracije protiv Amerike i Britanije zbog pripajanja Trsta Italiji, mi smo uzeli zastavu i kompletan razred je otišao sa nastave da demonstrira u Knez Mihajlovu ulicu. I tu smo prošli nekažnjeno jer škola nije smela da pokaže nerazumevanje za naš „patriotski nastup“.

Bilo je gubljenja časova i zbog odustnosti nastavnika. To smo, između ostalog, za vreme lošeg vremena, koristili da boksujemo u učionici. Milutinović koji je trenirao boks u zemunskom „Jedinstvu“ donosio je u školu boksaerske rukavice. Stolove u učionici smo rasporedili tako da su ograđivali prostor „ringa“ i boksovali. Navijali smo suviše glasno pa su nastavnici iz susedne učionice dolazili da nas smiruju. Jednom sam dobio takav udarac u bradu da sam bio kao pijan pa sam odustao od daljeg boksovanja.

U prvom razredu, zimi, bio je duboki sneg pa smo Čiča (Dušan Radaković) i ja na ulici ispred škole navaljali veliku grudvu, stali na sred ulice i kad je naišao kamion bez kabine „džems“ bacili je zajedničkim snagama u vis i pobegli. Grudva je pala tačno u krilo šoferu. Šofer je otišao kod direktora a kad je počeo čas zajedno su pošli od učionice do učionice da pronađu vinovnike. Normalno, šofer nas je odmah prepoznao pa smo dobili ukor nastavničkog veća.

Za vreme letnjeg raspusta imali smo obaveznu ferijalni praksu. Na ferijalnoj praksi vodili smo dnevnik koji je morao biti overen od strane firme u kojoj smo bili. Letnja praksa je trajala mesec dana. Prva praksa bila mi je u ELIP-u, druga u radionici za remont radio uređaja i radara na vojnom aerodromu Zemun koju je vodio major Ivan Cotman, tatin drug iz mladosti i iz partizana. Treća praksa bila mi je u „RADE KONČARU“ U Zagrebu.

Posle drugog razreda 1956. Škola je preko FERIJALNOG SAVEZA organizovala letovanje na moru; u Tijesnom na otoku Murteru. Tu sam bio sa Dragišom Vukovićem Majmunom. Smeštaj nam je bio u seoskoj školi. Spavaonice su nam bile u učionicama a ležaji su bile velike slamarice. Bilo nam je jako lepo. Tu sam doživeo u prvu „morsku ljubav“. Devojčica je bila iz Tuzle, a upoznali smo se na igranci na trgu ispred škole. Kasnije je par puta dolazila u Beograd.

U Tijesnom nije bilo bunara, pila se voda iz čatrnji (gusterni). To je kišnica koja je sakupljana u betonske bazene. Tada se nas nekoliko zarazilo žuticom koja se u punoj meri ispoljavala oko mesec dana kasnije. Zbog žutice sam odležao na VMA (staroj) mesec dana. Školska godina je uveliko počela kada sam izašao iz bolnice.

Elektroenergetski odsek je preseljen iz škole „Petar Drapšin“ u školu „Nikola Tesla“ u ulici Narodnog fronta (preko puta porodilišta). Sada je to ulica Kraljice Natalije. U treći razred krenuo sam u novu školu sa svim starim nastavnicima. Tog leta završen je i pušten u saobraćaj nov „Brankov“ most, a početna stanica gradskog saobraćaja za Zemun premeštena je iz Karađorđeve ul. na Zeleni venac. Uveden je trolejbus za Zemun. Do kraja Prvomajske bila je linija 15a a za Gornji grad (ul. C.Dušana) linija br. 14. Linija br. 15 nije više išla Bežaniskom ulicom. Bilo je to 1956. godine.

U trećem razredu, zimski raspust, opet preko FERIJALNOG SAVEZA, proveo sam na Mitrovcu na Tari. Iz Beograda smo putovali „ćirom“ do Kremne a odatle peške 34km do Mitrovca. Iz razreda smo bili samo ja i Mišić Dušan (Pacov). Bili smo prepametni pa smo napustili kolonu koja je serpentinama pešačila uz Taru. Nas dvojica krenuli smo direktno, prečicom, uzbrdo iako nismo znali put. Bila je vejavica ali ne prejaka tako da se put raspoznavao. Izbili smo na „Dobro polje“ i pojeli po pomornadžu koja je bila čarobno osveženje. Meni se vunena čarapa zarožala u cipeli i jako me žuljala. Skrenuli smo u jednu bačiju da „popravim“ čarapu i da se malo odmorimo. Odmorili smo se i ohladili a ja sam se jedva podigao. Noge su mi otkazale jedva sam se kretao. Kolona nas je stigla i prestigla a ja nisam više mogao da hodam. Hteo sam da sednem na sneg ali

mi Dule to nije dozvolio. Podigao me odmah, išamarao i terao me da hodam. Jedno vreme, obesio sam se rukom oko njegovog vrata a kada smo došli do jedne manje uzbrdice nisam mogao da idem ni tako. Dule me je stalno terao da se krećem i ja sam uzbrdo išao četvoroonoške (na kolenima). Na kraju uzbrdice, ugrejao sam se, mišići na nogama počeli su da me slušaju i prohodao sam. Posle kraćeg vremena hodao sam kao da mi ništa nije bilo. Kolonu smo stigli i prestigli i pre nje stigli u Mitrovac. Od opreme imao sam pozajmljene skije bez štapova sa kožnim „kandahar“ vezovima, duboke cipele (gojzerice), čaletove pantalone iz momačkih dana sa istanjenim turom i novu, svetlozelenu vindjaknu koju mi je čale kupio za ovu priliku. Smeštaj je bio u drvenim kućama, soba sa 6 kreveta. Česma je bila iza kuće, umotana u slamu preko koje se uvatio led. Svako jutro na toj česmi sam se prao, go do pojasa, pa su za mene govorili da sam ludak. Brzo sam naučio da skijam bez štapova i da se uz brdo penjem bez štapova. Kada bi mi neki davali štapove da bi mi bilo lakše penjati se uzbrdo, ja nisam znao šta sa njima da radim, pa sam ih odbacio. Jednog dana pravili smo izlet, peške do Perućca. I tu sam imao jednu simpatiju iz ekonomske škole, za koju su se mnogi lepili. Kasnije je dolazila u našu školu na igranke. Ja nisam voleo da dolazim na igranke jer me je bilo stid što nisam imao šta da obučem a i nisam bio nešto preduzimljiv tako da od te simpatije nije bilo ništa.

Još u prvom razredu počeo sam se zanimati za radio tehniku. Pravio sam detektorske prijemnike a uz pomoć tatinog druga Ive Cotmana koji mi je dao sve neophodne komponente i jedan profesionalni ispravljač sa podesivim naponom za napajanje elektroniki i anodnim naponom 75V, napravio sam i prvi jednoceveni prijemnik sa povratnom spregom, a zatim i dvoceveni. Nisam imao zvučnik već samo slušalice, od 4.000⁷ (još ih imam). U to vreme nismo imali radio aparat. Svake nedelje uveče na programu Radio Beograda bilo je „Veselo veče“. Zabavno-satirična emisija u kojoj je glavna ličnost bio „Čika Proka“. Na sred moje sobe bio je sto na koji sam stavljao moj prijemnik. Slušalice sam stavljao u veliku šerpu, zbog bolje čujnosti. Cela porodica bi poredala oko stola i slušala bi „Veselo veče“.

U trećem razredu „Majmun“ i ja učlanili smo se u radio klub „Nikola Tesla“ (u Timočkoj ulici, kod Crvenog krsta). Program rada bio je jako razvučen, baš za početnike, tako da smo tu zanimaciju posle nekoliko meseci napustili.

Željko Darović mi je otkrio da u DIF-u u Deligradskoj ulici ima zatvoren bazen za plivanje. Iako smo već bili dobri plivači uključili smo se u školu plivanja jer smo jedino tako mogli koristiti bazen. Na plivanje smo išli uveče, posle časova. Fen za kosu je tada za nas bila mislena imenica a ja nisam podnosio kapu. Posle plivanja i tuširanja kosu bi samo istrljao peškirom i izlazio na ulicu. Za vreme jake zime, kada bi došao kući, kosa je bila sleđena; kao da sam imao ledeni šlem. Tada mi to nije škodilo. Kasnije sam počeo da patim od sinusa; još uvek me muče.

Srednja škola je bila naporna ali zato veoma kvalitetna. Posebno kvalitetni bili su nastavnici stručnih predmeta. Opšti nastavni program i programi pojedinih predmeta bili su takvi da su od nas napravili dobre tehničare.

Posle 26. god u „istu“ školu upisao se moj sin. Bilo je to doba takozvanog usmerenog obrazovanja koje je uveo Stipe Šušar (ministar obrazovanja). Bila je to bruka i sramota što se tiče programa i stručnosti nastavnika. Radioničke prakse u kovačkoj, bravarskoj i

strugarskoj radionici nije bilo, predmet električne mašine nije postojao pa prema tome ni laboratorijsko ogledanje el. Mašina. Tehničko crtanje imali su tek u trećem razredu i to samo jedno polugodište. Sve stručne predmete predavale su im neke nafrakane šmizle u mini suknjama.

Jednog dana došavši iz škole sin me pitao znam li podelu stubova za el. Mreže? Kako ne bi znao, Bata Kole nas je to dobro naučio i počeo sam da u pričam o vrstama stubova. Stani, nemaš ti pojma (u šali)! Danas nam je nastavnica, na času el. Mreža lepo objasnila da se stubovi dele „na visoke, vitke i elegantne“.

Učionice su delovale kao štale. Nastavnički podijum imao je svaku drugu dasku. Školska ploča bila je izbušena šiljkom školskog šestara; imala je oko 15 rupa. Prekidača za svetlo nije bilo jer su bili razbijeni.

Bilo je to vreme kad je prosveta i sve ostalo u Jugoslaviji krenulo strmom nizbrdicom. Predsednik akademije nauka nuklearni fizičar, Pavle Savić tada je rekao: „Ovo što nam se dešava je osveta bivših ponovaca“.

FAKULTET VENČANJE VOJSKA I PRVI POSAO

FAKULTET 1. Septembar 1959/60

Pored učenja za popravni iz srpskog i ostalih predmeta za veliku maturu počeo sam da se pripremam za prijemni ispit za fakultet. Na to me je, svojom upornošću, nagovorio „Majmun“. Pristao sam nevoljno na tu pripremu jer nisam imao nikakve ambicije da budem inženjer. Želeo sam da se zaposlim, da imam platu pa da se konačno lepo obučem i obujem. Dosta mi je bilo bede.

Fakultet je odlučio da upis bude bez prijemnog ispita s tim da pravo upisa imaju samo odlični srednjoškolci. Laknulo mi je, ispuniće mi se želja da se zaposlim. Kad tamo „Majmun“ je saznao da se na ljubljanski fakultet može upisati bez ikakvih uslova! Počeo je da me nagovara. Ja sam se vadio da ćale ne može da me finansira. Na kraju su on i Đura debeli došli do mog ćaleta i nagovarali ga da me pusti u Ljubljanu. Govorili su: „svi seljaci iz razreda idu i šteta je da Kreša ne ide kad je u struci bolji od njih“. Bili su uspešni u ubeđivanju i jednog dana Đura i ja odosmo u Ljubljanu da tražimo stan. Dva dana smo lutali po Ljubljani bez uspeha pa smo se vratili. Slovenci su zazirali od nas „južnjaka“ pa bez znanja jezika ili nekakve preporuke teško je snaći se za stan. „Majmunu“ je bilo lako, njegova majka je Slovenka pa je stan našao kod neke rođake. Kad je došlo vreme upisa, Đura i ja ponovo smo došli u Ljubljanu; sada smo poneli i crtaće daske. Ponovo smo odseli u studentskom domu na „Gospodarskom razstavišću“. Odlučili smo da stan više ne tražimo u Ljubljani nego u unutrašnjosti. Seli smo na voz i odvezli se do Grosuplja (u Dolenjskoj). Iz Grosuplja krenuli smo peške nazad, prema Ljubljani, i kod svake usputne kuće raspitivali se za stan. Konačno u sledećem mestu, Šmarju – Sap“ našli smo smeštaj na mansardi jedne kuće blizu železničke stanice. Vlasnik je bio jedan stari, dobrodušan, partizanski harmonikaš. „Bašta“ i Vidoje takođe u Ljubljani nisu našli smeštaj pa smo ih doveli u Šmarje, jer je na mansardi bila slobodna još jedna soba.

Dizali bi se ujutru rano. Budio nas je pisak lokomotive koja je polazila iz Grosuplja. Popodne bi se vraćali iz Ljubljane i često bi tumarali po okolnim selima. Stari je imao ćerku od 16 god, prsatu i guzatu koja više nije išla u školu a nije nigde bila zaposlena. Radila je po kući i u štali oko krava. Volela je da bude s nama u društvu što je njenu majku jako plašilo. Čim bi se izgubila iz vida odmah se uzšetalala vičući: „Milena, kuker si?“ Ako je bila s nama morala je odmah da nas napusti.

Posle prvog semestra našli smo stan u centru starog dela Ljubljan, na „Mesnom trgu“. Sledeće školske godine našao sam sobu, u kojoj sam bio sam, u predgrađu „Šiška“ u ulici Martina Krpana, neposredno ispod brda „Rožnik“.

Kada sam došao u Ljubljanu, Ljubljana je imala tramvaje. Bio je to zadnji mesec vožnje tramvaja, pred njihovo ukidanje i u tom zadnjem mesecu vožnja je bila besplatna. Umesto tramvaja u saobraćaj su uvedeni trolejbusi i autobusi.

Predavanja samo imali u amfititeatru fizikalnog instituta, u „Staroj tehnici“ (el. Fakultet) i preko puta na mašinskom fakultetu. Zbog jezika u prvo vreme bilo je teško. Kad bi nam profesor matematike diktirao (nije bilo udžbenika koji bi on prihvatio, za repetitorij više matematike“ od Apsena nije hteo ni da čuje) i rekao „vejca“ što znači zapeta, ja bi pisao vejca. Sve sam i dalje pisao ćirilicom. Jednog dana jedan Slovenac

zamolio me da mu pozajmim svoje beleške, da ih prepíše jer nije bio na času. Dao sam mu bez razmišljanja. Sutradan mi je vratio, ljut, jer nije znao da pročita ćirilčni rukopis. Tada sam shvatio da moram da se prilagodim mestu i društvu i prešao sam na pisanje latinicom.

Učio sam u slobonim učionicama na „staroj tehnici“ u Univerzitetskoj biblioteci (pored stare univerze), na fakultetskoj čitaonici u Tivoliju, a za sunčanih dana i u parku Tivoli i na uzvodnom delju Ljubljance, gde sam se ponekad kupao.

Hranio sam se u studentskoj menzi u Miklošičevoj ulici, u „Delavskom domu“ u starom restoranu „Lev“ (sada je na njegovom mestu istoimeni hotel) u „Ljudskoj kuhinji“ u staroj Ljubljani. Ponekad bi ručao u „Prešernovoj kleti“ u Miklošičevoj ulici. Doručkovao bi u nekoj pekari (četvrt vrućeg hleba i pola litre hladnog mleka). Mleko bi mi posebno prijalo kada bi se u flaši (ispred pekare) delimično zamrzlo. Kad nisam imao para u sobi sam večerao hleb i margarin. Čuven je bio „srpski pasulj“ u „Levu“. Tanjir pasulja koštao je 50 din, a bio je izuzetno ukusan. U pekari pored „Leva“ kupio bi pola hleba a u „Levu“ bi naručio pasulj i nož (za rezanje hleba). Kad bi rešio da se častim naručio bi i dva tanjira pasulja.

Mi južnjaci, „beskućnici“ slobodno vreme ubijali smo šetajući ili „ćoškareći“ od hotela „Slon“ do centralnog trga „Ajdovščina“ a kada bi se odlučili da potrošimo i neku paricu išli bi u poslastičarnicu u „Slonu“ u kafanu „Evropa“, u kafanu na vrhu „Nebotičnika“ i u letnju baštu „Rio“.

Nas četvorica iz Šiške: „Majmun“, ja Bora (iz Sarajeva) i Mima (iz Beograda) odlazili bi koji put na „Mostec“ (Restorančić sa zadnje strane brda Rožnik) u šumi koji je imao staru klasičnu kuglanu. Igrali bi u parovima u palaćinke.

Ljubljančani su za vikend napuštali Ljubljanu; išli su na hribe (na planinu, u planinarenje) a Ljubljana bi ostala pusta. I ja sam nekoliko puta napravio izlete. Na Šmarnu goru sam išao prvo sa „Majmunom“ a kasnije sa Mikicom. Nas četvorica iz Šiške, jednog dana smo pozajmili bicikle i odvezli se preko Kranja do Krvavca. Od podnožja do vrha Krvavca na kojem je planinarski dom išli smo žičarom. Ceo dan smo jahali bicikle, nenavikli na dugu vožnju. Kada smo se vratili i kada sam pred kućom stao, jedva sam sjašio sa bicikla ijedva sam hodao. Jedne nedelje sam sa Mikicom i njenom drugaricom Milkom otišao na Bled. Drugi put sam na Bled otišao sa „Majmunom“ a odatle smo peške otišli na Vindgar.

Vindger je jedan veoma uzan Kanjon jedne male rečice sa čarobnom smaragdno zelenom, bistrom vodom. Kanjon je pun brzaka i bukova. Staza kroz kanjom je u stvari pešački most sa nosačima (konzolama) ugrađenim u vertikalne stene na nekoliko metara iznad vode.

Sa Slovencima se nismo družili u slobodno vreme. Oni su imali svoje kuće i svoja zanimanja a mi južnjaci bili smo beskućnici i „uličari“.

Kad smo bili u drugom semestru, „Majmun“ ja i još jedan Beograđanin Predrag učlanili smo se u ljubljanski aeroklub i upisali na kurs za jedriličare. Teoretski deo kursa smo položili. Praktični deo (letenje) planiran je za vreme letnjeg raspusta na aerodromu u Celju. Pošto sam u junskom ispitnom roku pao iz matematike 1 a ona je bila uslov za

upis u 3. semestar, odustao sam od letenja da bi se spremio za avgustovski ispitni rok. „Majmun“ je takođe pao iz matematike ali nije odustao od letenja. U Celju je zbog nediscipline najuren sa kursa letenja a u avgustu je ponovo pao iz matematike. Prekinuo je studije, vratio se u Beograd i tako se naše druženje završeno.

Kada smo se u avgustu pred ispit iz matematike 1 ponovo našli u Ljubljani, „Majmun“ me je upoznao sa Nišlikom Mirjanom koju je on preko svog strica iz Niša upoznao u Nišu, a koja je tek doputovala i upisala se na fakultet za tekstilnu tehnologiju. Bio je vrlo važan smatrajući da će Mirjana biti njegova devojka. Međutim, Mirjana je odmah bacila oko na mene što sam primetio. Iako sam imao devojku u Zemunu, ipak mi je bio izazov da i u Ljubljani imam devojku. U početku nisam bio jako zainteresovan ali me je ona svojom zainteresovanošću i svojom jednostavnošću i iskrenošću plenila sve više. Postali smo par a ja sam još skoro dve godine bio dvoličan.

Dragiša (Majmun) bio je uvređen na mene smatrajući da sam mu preteo devojku.

Posle završene druge godine fakulteta tata nije više imao mogućnosti da me finansira, pa je tražio da se vratim u Beograd. Iako sam ispunio sve uslove za upis u 5. semestar u Ljubljani, u Beogradu nisam uspeo da se upišem u 5. Semestar. U Beogradu su postojala dva predmete kojih u Ljubljani nije bilo a to su elektronske cevi i mašinski elementi. Dolazio sam kod dekana, dr Dragiše Ivanovića, više puta pokušavajući da ga ubedim da mi dozvoli upis s tim da naknadno do 6. septembra položim i ta dva ispita, ali bezuspešno. Pošto nisam hteo da letnje ferje upropastim pripremajući ta dva ispita, odlučio sam da propustim godinu dana. Pored ta dva ispita imao sam problema i sa docentom matematike (nekim malim spečenim Dobrivojem) koji nikako da mi prizna ispit iz matematike 2 iz Ljubljane. U proteklih godinu dana dolazio sam kod njega oko 10 puta govoreći mu šta je programom matematike 2 u Ljubljani bilo obuhvaćeno. Bilo je očigledno da neće da mi prizna ispit, govorio je dođite drugiput da vidim još nešto. Zadnjom prilikom u njegovom kabinetu zadesio se još jedan čovek kojeg nisam poznao. Opet sam Dobrivoju, kao papagaj deklamovao program matematike 2 i opet je Dobrivoje odlagao priznanje ispita. Prisutan čovek je rekao dajte indeks da vam se upiše priznanje. Dobrivoju je rekao nemoj više da otežeš sa tim. Dobio sam priznanje ispita. Kad sam izašao iz kabineta od kolega sam saznao da je čovek koji je intervenisao za mene bio šef katedre, Kašanin, strah i trepet za beogradske studente.

Treća i četvrta godina za mene su bile interesantne pa prema tome i lakše. Pored interesantnih predmeta kao što je mehanika kod Lilića i teoretske elektromagnetike kod Surutke bio je jedan suvoparan predmet „teorija električnih kola“ kod Mare Šušnjar. Nisam više padao na ispitima. Izuzetak je bio predmet „ispitivanje el. Mašina“ kod Mitrakovića. Taj predmet sam veoma voleo još iz srednje škole i na ispit sam došao ubeđen da ću dobiti 10. Na tabli sam nacrtao šemu, dijagrame i sve formule za izradu dijagrama. Bio sam potpuno slobodan, bez treme, lepo sam izlagao (tako su mi ispričali prisutne kolege) i nakraju mi Mitraković rekao da dođem ponovo na ispit u septembru. Kao da me ošinio grom. Pitao sam ga šta u mom izlaganju nije bilo tačno, gde sam pogrešio. To nije hteo da mi kaže. Rekao mi je samo da pred tablom ne mogu da se ponašam kao frajer na štrafti (korzou). Imao sam jaku želju da skočim na njega da ga uhvatim za vrat i udavim. On je bio mali, suv, smežuran, žutog lica a ja visok, vitak momak od 22 god, bez straha i kompleksa. On je bio sav iskompleksiran, uzgred, ukrao

je od profesora Vlade Petrovića skripta iz električnih mašina i izdao kao svoju knjigu; očekivao je od studenata da se ponašaju snishodljivo sa strahopoštovanjem.

Za ispit u septembru nisam se uopšte spremao. Postavio mi je par bezveznih pitanja i dao mi desetku. Valjda mu je proradila savest.

Obaveznu ferijalnu praksu posle treće godine obavio sam u JAT-u, na zemunskom aerodromu. Putnički saobraćaj se tada već obavljao sa surčinskog aerodroma. Hangari za održavanje i remontovanje aviona nisu još bili opremljeni pa su se ti poslovi obavljali na zemunskom aerodromu. Tada je JAT imao pored aviona DC3 i DC6, Konvejer i prvi JAT-ov mlaznjak Karavelu.

Ta praksa nije bila veoma interesantna naročito zbog električnih mašina i instrumenata u avionima.

Izborni predmeti u 4. godini bili su mi: električne mašine, elektromotorni pogoni i vuča i relejna zaštita, to sam voleo.

Predvojničku obuku nikako nisam voleo. U Ljubljani sam pao iz predvojničke 1 a predvojničku 2 nisam hteo ni da polažem.

Taj predmet nije bio uslov za upis u bilo koji semestar pa sam ga ostavio za kraj apsolventskog staža.

Diplomski sam uzeo iz električnih mašina kod profesora Vočkova. Zadatak je bio proračunsko dokazivanje dimenzija agregata za električno varenje koji čine arinhroni motor i sinhroni generator 400Hz sa stalnim magnetima. Ti stalni magneti bili su mi veliki problem. U to vreme kod nas se nigde nisu mogli naći podaci o stalnim magnetima, njihove karakteristike. Volčkov o njima takođe nije imao ništa; očekivao je od mene da se snađem. Celo proleće i leto mučio sam se sa njima. Po ceo dan sam pravio proračune, tabele i dijagrame. Uveče bi bo potpuno ošamućen. Leti sam kasno popodne odlazio na Široku Stazu, zemunsko kupalište, ostavljao bi odeću u garderobu i preplivao Dunav. Tada nije bilo HE Đerdap, pa je druga obala bila jedan divan peščani žal, dužine oko 1,5km. Odpešačio bi uzvodno oko 800m, preplivao nazad tačno do mesta garderobe. Tada na plaži nije bilo više nikoga. To plivanje obavljao sam svakog dana dug period vremena i to mi je bio spas da ne pošandrcam zbog stalnih magneta.

RADNA AKCIJA

Posle polaganja diferencijalnih ispita potrebnih za upis u 5. semestar a pod uticajem Mirjane koja se prijavila za radnu akciju, prijavio sam se i ja. I beogradska i ljubljanska radna brigada našle su se u istoj smeni u Laništu kod Jagodine tako da smo Miki i ja bili u istom radnom logoru. Radili smo na zatrpavanju jaruge koje je presecala stazu autoputa na samom kraju Bagrdanskog tesnaca. Rad je bio sa lopatama i ručnim kolicima. Posle nedelje dana rada, kroz kukuruz pojavio se skreper koji je na obali Morave zahvatio šljunak i izručio ga u jarugu. U toj jednoj turi skreper je učinio više nego mi ručno za sve dane rade. Bili smo rezignirani i odlučno smo zahtevali da više ne radimo taj posao. Muškarce beogradske brigade prebacili su tada na rad u betonsku bazu. Radili smo na separatoru šljunka. Ručnim kolicima smo dovozili šljunak i hranili separator a od rukovaoca separatora zahtevali smo stalno da povećava brzinu transportne trake, da bi imali veći učinak. Radili bi ko manijaci šest sati. Dlanovi su nam

bili krvavi od žuljeva pa smo ih omotali zavojima. Kada bi se vratili u logor u kratkom čekanju za ručak ja sam uvek zaspao.

Za ručak Mikica je bila servirka u menzi. Za stolom gde sam ja bio uvek je bilo najviše i najbolje hrane tako da su se moji drugari uvek trudili da sede pored mene.

Smeštaj beogradske brigade bio je u šatorima a ljubljanske i niške u barakama.

Kroz Lanište pa sve do Jagodine protiče potok Lugomir. Regulisan je tj. ima nasip na obe obale. Tim nasipom smo odlazili popodne do Jagodine. Pešačenje je trajalo oko 1,5 sat. Ja sam samo jednom napravio tu šetnju.

PARE I MIKICA

Od kako sam se odlučio da mi Mikica bude jedina devojka a ona je bila u Ljubljani trebalo mi je više para. Najviše za odlazak u Ljubljanu. Sramota me je bila od čaleta uvek tražim pare pa sam počeo da ih zarađujem. Preko Studentske zadruge radio sam na pripremi štandova u hali 1 beogradskog sajma za sajam tehnike. Radio sam za neku slovenačku firmu. Bio sam fizikaner, moler i stolar. Vrućine su bile nesnosne. S vremena na vre izašao bi iz hale, prešao prugu i sve sa odećom i sandalama bacio bi se u Savu. Odmah bi pošao nazad i do hale bio bi skoro suv. Slovenci su imali smeštaj na Adi u šatorima. Nenavikli na beogradsku letnju vrućinu, nisu mogli spavati i jesti. Svaki dan su izgledali sve jadnije. Ja sam jeo ko ala. Pri dolasku, na Zelenom vencu, kupio bi 600gr. bureka i 1kg paradajza i to smazao za ručak.

Radio sam i u filmskom gradu kao statista. U to vreme kod nas se snimalo puno filmova, domaćih i stranih. Dolazio bi ujutro pred kapiju filmskog grada. Tu se skupilo uvek puno ljudi željnih da nešto zarade. Vršio bi se izbor i srećnici su puštani unutra. Svakog dana po završetku snimanja (oko 14h) dobili bi dnevnicu.

1962. godine uselili smo se u stan u ul. Cara Dušana 121/I. Tada nije bilo Infostana. Prihvatio sam se da budem blagajnik kućnog saveta. Skupljao sam kiriju i uplaćivao u Banku. Tada nije bilo nikakve kontrole. Mogao sam sve pare da zadržim za sebe.

Odlučio sam da Mikici, za rođendatn kupim poklon. Za pare od kirije kupio sam joj jedan lepe, skup, mali ručni sat marke „Omega“. Mesecima posle toga te pare sam vraćao u banku. Stalno sam strepeo da će to neko otkriti i da ću biti optužen i obruhan, ali na sreću nikog to nije bilo briga.

Na kraju odlučio sam se posle 6. septembra da uzmem vojnu stipendiju. Posle svih lekarskih pregleda i psihološkog testiranja (na staroj VMA) dobio sam stipendiju.

Mirjanin otac (troje dece), nastavnik jezika u Nišu, nije mogao da šalje novac u Ljubljanu. Mirjana je živela od bedne stipendije leskovačkog RESORT-a i od paketa hrane koji joj je otac slao. Ti paketi nisu bili redovni. Bilo je oko dva paketa godišnje plus hrana koju je donosila iz Niša. Dopunjavala je prihoda radeći povremeno u ljubljanskoj KARTONAŽI.

Uglavnom je gladovala i tada je u beznađu počela da puši.

Kada sam dobio stipendiju počeo sam da joj pomažem, šaljući joj polovinu stipendije.

Pošto sam diplomirao pre nje i odmah se zaposlio nastavio sam da je pomažem ali sada izdašnije. Tada smo već bili u braku.

ŽENIDBA (REGISTRACIJA)

Mikica je, kao i svaka devojka, insistirala da se već jednom venčamo. Ja sam hteo da to obavimo posle završetka fakulteta, ali sam na kraju pristao.

Oboje smo znali da će se roditelji protiviti ako to uradimo pre diplomiranja, pa smo odlučili da to obavimo tajno. Kada su moji bili na moru mi smo se u zemunskoj opštini registrovali. Bili smo siroti ko crkveni miševi, nikakvu svečanost nismo organizovali povodom toga. Svedoci su nam bili jedan moj školski drug (Steva Stevanović „Ciga“) i školska drugarica moje sestre (Ljilja Petrović „Čavka“). Matičarka nam je prorokla da od tog braka neće biti ništa jer smo neozbiljni (a do sada, kad ovo pišem, 2011, mi smo zajedno već punih 49 godina). Da bi registracija ostala tajna a i da bi izbegli administrativne procedure i neugodnosti zbog promene prezimena, odlučili smo da svako zadrži svoje prezime.

Posle registracije u opštini otišli smo u „Veneciju“ na sladoled i neki sok i to je bilo sve.

Ubrzo posle povratka s mora, moji roditelji su saznali (ne sećam se kako) da smo se registrovali. Zamerili su nam što smo to od njih krili ali su ose ipak pomirili sa tom situacijom. Čale nem je dao pare da provedemo medeni mesec (7 dana) na Tari.

Otputovali smo autobusom koji je vozio preko Valjeva, Kosjerića, Požege, Užica, Bajine Bašte. Zbog grdnh serpentina imao sam jaku mučninu pa sam se u Kosjeriću dobro ispuvraćao.

Bili smo u hotelu „Tara“ na lokalitetu „Šljivovica“. Tada je to bio jedini hotel na Tari. Vreme nas je poslužilo pa je Tara bila prelepa. U hotelu, uglavnom, nismo boravili. Stalno smo šetali u okolini (Jezerce i kanjon Rače nesporedno ispod hotela) i dalje Sokoline, Borovo Brdo, Kaluđeračke Bare, Vidikovac, Manastir Rača ispod Tare, Dobro Polje pa smo išli čak do Mitrovca i na Beserovine (iznad Perućca) odakle se lepo videla H.E. Bajina Bašta koja je tada bila u izgradnji.

Doživeli smo jedno veliko uzbuđenje kada smo išli na Mitrovac. Veče pre toga niko od gostiju nije napuštao hotelsku terasu. Jedino smo Mikica i ja šetali putem do oko 200m od hotela. Bilo nam je neobično što smo sami pa smo u hotelu pitali što niko ne napušta terasu. Rekli su nam da je jedan sredovečni bračni par, dole kod jezera imao bliski susret sa medvedom (koji je zamakao u čestar) pa su sada svi u strahu. Pošto smo za sutra ujutru planirali odlazak na Mitrovac naručili smo paketiće suve hrane za poneti sa sobom. osoblje hotela nas je savetovalo da ne idemo, da je opasno, jer je medved u blizini na šta smi se mi nasmejali i nismo odustali od izleta. Ujutru posle doručka krenuli smo preko Šljivovice na čijem je kraju suprotno od hotela bilo dosta bačija. Od jedne bačije pojavio se pas koji nas je uporno pratio i lajao na nas. Pošli smo već uz brdo obraslo gustom šumom a pas nas je i dalje pratio. Jedva sam ga se oslobodio tako što sam se sa punim rukama kamenja sakrio iza jednog debelog stabla i sačekao ga da dođe sasvim blizu. Pojurio sam ga gađajući ga kamenjem i konačno nas je ostavio na miru. Došli smo do pred sam vrh brda, šuma se prorodila i sunce se probijalo kroz granje. Začulo se nekakvo šuškanje žbunja, krckanje suvih grana koje je postajalo sve

jače i bliže. Naježili smo se od straha. U blizini se našla velika gomila lomljenog kamena. Potrčali smo i popeli se na tu gomilu. U ruke sam dohvatio kamenje i sav naježen zverao na sve strane jer nisam mogao odrediti iz kog pravca dolazi ta lomljava. Na kraju, iz žbunja, pred nas izađe jedan seljak na konju i naša napetost splasnu. Nismo odustali od izleta i kada smo prešli brdo, na ivici šume naiđemo na bačiju i čoveka u njoj. Zatražimo vodu i upitamo ga ima li tu medveda, nadajući se da će nam reći da ih nema. Međutim, on reče: da ima ih ali se oni klone čoveka, ne treba da se bojite.

Bili smo na Mitrovcu i Beresovinama, bilo nam je lepo i predveče se vratili u hotel, umorni posle pešačenja od 38km.

Tara nam se jako dopala pa smo kasnije, kada smo imali Slobu četiri puta dolazili na nju i provodili po polovinu godišnjeg odmora.

Tada kao studenti i bračni početnici bili smo krajnji siromasi. Moja soba je od nameštaja imala sledeće:

- stari divan širine 80cm,
- sto, svetle krem boje, kupljen pre rata,
- jedna stolica sa naslonom,
- radio aparat sa gramofonom na postolju od crnih cevi koje sam napravio sam,
- stojeću lampu od crnih cevi sa abažurum i površinom za odlaganje sitnica, od orahovine (i to sam sam napravio),
- noćnu lampicu sa tri nožice i trščanim abažurum, takođe moja rukotvorina,
- jedno smeđe ćebe umesto tepiha.

Na divanu smo spavali okrenuti na bok a često i jedno na drugom. Preko dana smo najčešće bili na podu kao Turci pa nas je Čale zvao „patosari“.

Kasnije kada sam se zaposlio Čale mi je pomogao tako što smo za njegov kredit (koji sam ja otplaćivao) kupili krevet na rasklapanje, ormar, klupski stočić i dve lake ali lepe i udobne fotelje.

ZAPOSLENJE I VOJSKA

U oktobru 1964. sam diplomirao i odmah sam se javio davaocu stipendije (Komanda Ratnog Vazduhoplovstva KRV). Zaposlili su me u Građevinskom odeljenju (kasnije VOJNOIGRAĐEVINSKOJ DIREKCIJI KRV). Šef električarima tada je bio Dušan Murgaški. Bilo nas je 6 električara (3 inženjera i 3 tehničara). Ispočetka, Dule nije znao čime da me zaposli. Sedeo sam besposlen u birou pa kada bi mi dosadilo, izašao bi, kupio POLITIKU, seo u hotel Central ili na Kej, pročitao cele novine i vratio se u biro. Posle jedno mesec dana Dule mi da da odem na Bežanijsku kosu da snimim objekte neke napuštene vojne radiostanice i da posle nešto isprojektujem na toj lokaciji. To sam obavio ali pošto nikome nije trebalo stavio sam u svoj plakar u birou. Da, dobio sam još jedan zadatak; da uradim glavni projekat vazdušnog voda 10kV u Lici, kod sela Rakovica, za napajanje daljeg radio faza. Vod se ukrštao sa megaltralnim putem za Plitvička jezera. Projekat sam napravio kao školski primer za ugled, sa svim potrebnim proračunima. Tada još nisam znao da taj radio far pripada bihaćkom aerodromu, niko mi nije rekao ništa za taj aerodrom.

Posle sam još ponešto raduckao sve do marta 1965. kada sam pozvan na služenje vojnog roka. U vojnom odseku zemunske opštine dali su mi voznu kartu do Sarajeva. Išao sam u školu rezervnih vojnih oficira ŠRVO, u Rajlovcu kraj Sarajeva. Mesec dana sam se razvlačio i izležavao u Rajlovcu, čekajući da se svi pitomci skupe i da počne škola. Bio sam u radarskom odeljenju u kojem nas je bilo 12. Svi smo spavali u istoj sobi a sobni starešina bio je Zemunac Mladen (Mlađa). Starešina klase bio je kapetan I klase Jože Težak (vojnička majka). Mlađa je postao sobni starešina jer je od prvog dana počeo da se dodvorava Joži i starijem vodniku zaduženim za nas. Glumio je odanog drugara a u stvari vodniku i Joži prenosio je sve što je znao o nama. Za prvomajski praznik Miki je došla iz Ljubljane. Iznenadila me pa nisam zatražio dozvolu da spavam u gradu. A Mlađi je došla žena pa smo popodne zajedno proveli u gradu. Otišli smo žičarom na Trebević, tamo se i slikali. Požalio sam se Mlađi da nisam stigao da obezbedim dozvolu za noć u gradu i da ne znam šta da radim pošto u kasarni nema starešina. Nemam ni ja dozvolu, kaže on. Nema veze, sredićemo to nekako posle praznika. Odseli smo zajedno u hotelu ugostiteljske škole. Sve je bilo lepo do prvog radnog dana kada sam pozvan na raport zbog nedozvoljenog noćenja u gradu. Mlađa ne. On je imao dozvolu pa je mene navukao na tanak led. Kažnjen sam sa dva dana požarstva na Mlađino zadovoljstvo. Ali isplatilo mi se. Kazna je bila blaga a Mlađa se blamirao pred svima i pred Jožom.

Pred kraj polugodišta postavilo se pitanje njegove diplome. On je u vojnom odseku izjavio da je diplomirao ali da diplomu još nije dobio. Poverovali su mu. Škola je nekoliko puta pitala kada će priložiti diplomu i na kraju je uputila zahtev fakultetu. Tek tada je pukla bruka. Obzirom da se potkazivanjem zamerio svima pa i samom starešini klase, prekinuli smo svaki kontakt s njim. Niko nije hteo ni jednu reč da prozbori s njim. Potpuno smo ga ignorisali. Plakao je od muke. Umesto njega ja sam postavljen za sobnog starešinu. Bojkovatli smo ga do kraja škole.

Mikica me posetila još dva puta. Tada je odsela u selu (Rajlovcu). Jednom na Lemazovom Brdu preko puta garnizona a drugi put u delu sela u ravnici iza aerodroma (garnizona).

Na početku vojnog roka na čelu Vazduhoplovstv bio je general Zdenko Ulepić. On je bio visoko tehnički obrazovan (doktor) i vrlo razuman i tolerantan. U domu armije u Rajlovcu bio je bilijar i kuglana. Tu smo provodili dosta slobodnog vremena. Za vreme zimskog školskog raspusta kada su svi akademci vojno tehničke akademije odlazili kućama Ulepić je i pitomcima škole rezervnih oficira dozvoljavao da idu kući na raspust. Pre završetka polugodišta Ulepić je otišao u penziju a za komadanta KRV postavljen je zadržti general Viktor Bujanj. Došao je u Rajlovac i zabranio upotrebu bilijara (to je za kockare). Rezervistima je zabranio odlazak na zimsko ferje.

Radar mi je predavao major Bora Ivanović koji je počeo studije u Ljubljani zajedno sa mnom. On je već tada bio oficir, studirao je i dobio oficirsku platu. Zbog velike razlike u materijalnom stanju nismo se družili. Da bi nama predavao radar morao je da uči iz istih knjiga iz kojih smo i mi učili. Iako je bio inženjer elektronike nije najbolje shvatao to što uči. Ja sam ga nervirao što nisam hteo da hvatam beleške njegovih predavanja. Govorio sam mu što da zapisujem kada je u knjigama sve lepo napisano. Da bi me ponizio i obrukao na jednom od sledećih časova izveo me je pred ploču da objasnim funkciju kola za praćenje daljine. To je kod radara najsloženija funkcija. Pošto sm se trudio da

shvatim funkcije svih kola i taj deo sam dobro prostudirao i shvatio. To nije bilo zbog Bore nego zbog moje radoznalosti. Bora se nije slagao sa mojim izlaganjem uz komentar „Eto kad nećeš da hvataš beleške“. Moji drugari pitomci, inženjeri elektrotehnike su tada stali da me brane tvrdeći da sam sve sasvim ispravno izložio a da on nastavnik greši. Bora je bio ko popisan i prestao je da mi zanoveta.

Nismo svi bili inženjeri, bilo je momaka sa srednjom školom a bilo ih je koji su imali samo zanatsku školu. Da bi pitomci sa nižim stručnim obrazovanjem mogli pratiti nastavu i položiti završni ispit, svakom inženjeru data je obaveza da podučava jednog takvog momka. Meni je pripao jedan elektroinstalater iz Knina, Nikola Svilar, imao je 18 godina. Nidža je bio inteligentan, radoznao momak. Brzo i lako je shvatao elektronska kola tako da je ispit položio „ko iz puške“.

Po završetku škole svi smo želeli da na staž budemo prekomandovani u neko drugo mesto jer nam je u Rajlovcu i Sarajevu postalo dosadno. Nažalost nas petoricu su zadržali na stažu u Rajlovcu.

Ja i još jedan Beograđanin (unuk slikarke Bete Vukmanović) dodeljeni smo kao asistenti profesoru matematike na vojnoj akademiji. Profesor je inače držao katedru na sarajevskom fakultetu. Pošto sam nedavno završio fakultet znao sam sve štosove učenika pa sam ih uspešno držao na uzdi. To što smo se u slobodno vreme družili nije imalo uticaja na disciplinu na časovima vežbi.

Povremeno bi profesor dolazio na vežbe da vidi kako ih izvodim. Bio je jako zadovoljan i počeo me nagovarati da posle vojske pređem u Sarajevo, da mu na fakultetu budem asistent. Obećao mi je da će mi obezbediti stan. Nije mi bilo ni na kraj pameti da pristanem na to.

Pored tog zaduženja dobio sam zadatak da držim časove iz osnova elektrotehnike na kursu aplikacije za oficire. I to sam uspešno obavljao tako da su se oficiri, polaznici kursa s poštovanjem odnosili prema meni.

Moj drugar Vukanović nije se snašao u ulozi asistenta za matematiku. Bio je jako mekan pa je na njegovim časovima vežbi bio pravi haos. Posle časova vraćao bi se u našu sobu i plakao.

Pored časova na akademiji imali smo zadatak da vojnicima iz tehničke čete, svako jutro, držimo čas moralnopolitičkog vaspitanja. To mi nikako nije odgovaralo pa sam se sa Banjalučaninom, Slobodanom Radlovićem trampio, tako da je on držao moje časove vojski a ja njegove časove akademcima.

Da se vratim na zimski raspust.

Akademci i pitomci podoficirske škole otišli su na raspust; Rajlovac je potpuno opusteo, a nas petorica stažista (novopečenih radnika) ostadosmo kao sužnji. Pošto smo formacijski pripadali tehničkoj četi majora, starešinu tehničke čete svakodnevno bi gnjavili da nas pusti na raspust, što on svakako nije smeo. Načelnik školskog centra bio je general Sveta Radojević kod kojeg smo tražili raspust sa molbom da nas on pusti. I on nije smeo od straha prema gen. Bubnju. Bili smo jako uporni i dosadni pa kada bi nas u krugu centra video, zaobilazio bi nas u širokom luku. Na kraju odlučili su da nam daju dva dana dopusta.

Dašao sam u Zemun, presvukao se u civilno odelo i odmah otputovao u Leskovac kod Mikice. Ona je posle završetka studija radila u leskovačkoj tekstilnoj fabrici RESORT, čiji je bila stipendista. Da sam poštovao odobrenje za raspust imao bi vremena samo da Mikicu poljubim i odmah se vratim u Zemun pa u Sarajevo. Odlučio sam se da ostanem pet dana pa nek bude šta bude. Isto kao i ja odlučila su i ostala četvorica i jednog ponedeljka ujutro sva petorica bili smo u Rajlovcu na jutarnjoj smotri. Starešine su smatrale da smo se dogovorili. Dobili smo kaznu od dva dana zatvora, u novosagrađenom zatvoru u Rajlovcu, s tim da kaznu služimo tek kada se pitomci vrate sa odmora. Jedan dan smo odslužili radeći u kuhinji, drugi istovarajući drva iz vagona. Normalno, pitomci su se rugali svojim „nastavnicima“.

U Rajlovcu sam se jednom napio ko nikad u životu. Dan uoči dana Republike (SFRJ, 29. novembar) oficiri su organizovali zajedničku proslavu. Pozvali su i nas petoricu, vodnika stažista. U jednoj velikoj učionici nastavne zgrade na stolovima su bila brda suhomesnatih specijaliteta i sireva a pored toga i puno gajbi belog i crnog vina. Uz priču i šale jelo se i pilo. Kako je vreme teklo u učionici je bilo sve manje oficira (odlazili su kućama) dok na kraju nismo ostali samo nas petorica stažista kojima je kuća bila tu. Tako smo se usvinjili da nismo mogli hodati. Na izlasku iz nastavne zgrade, niz stepenice smo se kotrljali a do stambene zgrade išli smo četvoronoške. Pitomci akademije napravili su špalir i uživali u sprdnji prema svojim „nastavnicima“. U sobi smo napravili dar mar. Vukanović je sve stolice pobacao kroz prozor; pokušao je izbaciti i sto ali mu se zaglavio pa nije uspeo. Bora Mijatović se popeo na krevet i držao je govor. Ja sam dohvatio čizmu i zavitlao je na njega. Pogodila ga je petom u oko. Ko pogođena ptica sa grane pao je pod susedni krevet i ostao do trežnjenja. Šta je dalje bilo ne znam jer mi je „pukao film“. Probudio sam se ležeći na podu pored vrata potpuno go a uz glavu mi je bila gomila kisele bljuvotine. Imali smo veliki posao da sredimo sebe i sobu. Svima je glava pucala od bolova. Otišli smo u ambulantu kod drugara (lekara stažiste) da nam skuva kafu. Nije imao jer mu je zadnju kafu, pre nas, popio dežurni garnizona. Izašli smo u kafanu u Rajlovac ali tamo je bilo samo kiselog sarajevskog piva. Odbolovali smo to veče držeći se za glave.

U to vreme u Rajlovcu su se gradile nove spavaonice za vojsku i zgrada zatvora (Investitor VGD u kojoj sam bio zaposlen). Nadzor je vršila neka Mira, građ. Tehn. Mene je koristila kao svog pomoćnika za elektro instalacije. uočio dana Republike pokušala je da me nađe da bi joj potpisao građevinsku knjigu pa da zbriše u Zemun. Dežurni oficir u nastavnoj zgradi pokušao je da je ubedi da ja nisam u stanju da je primim ali pošto je bila uporna pustio je. Pitomci su je odvukli do naše sobe. Odškirnula je vrata i ugledala me golog pored vrata. Normalno da je odmah pobegla. Pitomci su nas još dugo ismejavali zbog ovog pijanstva.

Posle 11 meseci završena je vojna služba. Vratio sam se u Zemun i dobio čin potporučnika (u rezervi). U personalnom odeljenju KRV nagovarali su me da se aktiviram. To nisam prihvatio, ostao sam građansko lice na službi u JNA (Jugoslovenska narodna armija).

BIHAĆ- AERODROM

BIHAĆ

Po povratku iz vojske 1966. čekako me je moje radno meesto u BGD. Posle perioda od oko tri meseca rada u Zemunu, za koje vreme sam imao i dva službena puta u Zadar i Pulu, došlo je do ugovaranja elektromontažnih radova u bihaćkom aerodromu, sa MONTAŽNO PROJEKTNIM PREDUZEĆEM (MPP) iz Sarajeva. Određen sam u komisiju za reviziju ponude, ne shvaćajući da me posle toga čeka terenski rad na mestu nadzornog organa. Bio sam najmlađi i najnaivniji od svih električara u grupi pa su mi smestili da radim u toj vukojebini.

Po završenoj reviziji ponude i potpisivanju ugovora sa MPP-om pozvao me šef, major Vučković, dao mi je gomilu projekata i ugovora a sa njima i putni nalog za Bihać.

Aerodrom se nalazi oko 20km zapadno od Bihaća blizu Ličkog Petrovog Sela (5km) na karstnoj visoravni punoj vrtača iznad koje se strmo uzdiže planina Pelješevica (1648). sva sela i zaseoci ispod Plješevice (od Željave do Baljevca) bila su pusta. To su bila srpska sela čije stanovništvo su ustaše poklale za vreme II svetskog rata. Nedaleko od Ličkog Petrovog Sela, na putu prema Drežniku i Rakovici je selo Vaganac. To je selo zadržih ustaša kojem ni 25 godina posle rata nije dobilo struju (za kaznu).

Bio sam zabrinut da li ću se snaći na poslu nadzornog organa i na to kakav će odnos preme meni, kao početniku, imati osoblje izvođa radova. MPP je na gradilištu podigao svoju montažnu zgradu sa spavaonicama, kancelarijama, kuhinjom i sobom za nadzor. Elektro radove vodio je iskusni tehničar Kučanin Fehim koji se vrlo fer poneo prema meni i pomagao mi da savladam početničku nesigurnost.

U početku posla je bilo malo jer je izvođač građevinskih radova PLANUM veoma sporo obavljao završne građevinske radove tako da elektromontažni radovi nisu mogli da se razvijaju brzim tempom. Nije bilo potrebe da duže boravim na gradilištu. Stanovao sam u Bihaću u iznajmljenim sobama u stanovima podoficira.

Boravio bi u Bihaću 7 do 14 dana i vraćao se u Zemun. Leta 1969. moji roditelji sa Mirjanom i Slobom (2g+4m) u povratku sa mora (Stari Grad na Hvaru) posetili su me u Bihaću i prespavali jednu noć. Baš te noći američki astronauti spustili su se na mesec i to smo gledali na televiziji. Mama nije verovala u to što je videla, govorila je da su to snimili u nekoj pustinji u Americi.

Godinu dana ranije, u proleće, desilo se PRAŠKO PROLEĆE.

Sovjetski Savez (SSSR) kao oslobodilac cele istočne Evrope (Poljske, Čehoslovačke, Mađarske, Rumunije, istočne Nemačke, Bugarske i delimično Jugoslavije) od Hitlera, zadržao je kontrolu u tim zemljama. Isto je uradila Amerika (USA) sa zemljama zapadne Evrope.

Čehoslovačka je prva istočnoevropska zemlja koja je pokušala da se otrgne toj kontroli, da uvede demokratskiji režim i da se osamostali. To je pokušala da ostvari sa svojim predsednikom Aleksandrom Dubčekom. Rusi to nisu dozvolili i izvršili su vazdušni desant na Prag i ugušili taj pokret.

Jugoslavija koja se još 1948. godine otrgla sovjetskoj kontroli sa simpatijama je gledala na taj čehoslovački pokušaj osamostaljivanja i dala je političku podršku tom pokretu. Zbog toga se kod nas pojavio strah od toga da će i na nas da se izvrši napad.

Na svim aerodromima u zemlji i svim drugim vojnim garnizonima u zemlji izvršene su pripreme za odbranu od eventualnog ruskog napada.

U to vreme svi radovi i u podzemlju i na pistama bili su uglavnom završeni i vojska se uselila u objekat i počela sa redovnim delatnostima uključujući i letenje. Paralelno s tim vršena je obuka vojnog osoblja za korišćenje i održavanje instalacija, postrojenja i uređaja u podzemlju.

Zbog očekivanog napada uvedena su dežurstva svih 24h u svim službama a na trianglu ispred podzemlja stalno je bila dežurna para Migova sa pilotima u kokpitima a pored Migova bilo je tehničko osoblje sa opremom za startovanje aviona.

Završni radovi vršili su se užurbano pa sam na objektu morao biti neprekidno. Nisam više mogao stanovati u Bihaću. Stanovao sam u sobi za nadzornu službu u kojoj su bila i dva kreveta. Sa mnom je bio i nadzorni orogan za mašinske instalacije major Ivan Mavrić.

Noću su se održavali partiski sastanci pa je komandant objekta zahtevao da im i ja prisustvujem iako nisam član partije (Savez komunista Jugoslavije). Nikad ga nisam poslušao, držao sam se isključivo svog radnog zadatka.

Pošto se ruska invazija nije dogodila dolazi do drastičnog preokreta. Komadant RV general Viktor Bujanj poziva Ruse da dođu na aerodrom, na proslavu dana Vazduhoplovstva (21. maj) kojom prilikom će se održati i aeromiting. Sada tek počinje prava histerija. Finalizacija radova vrši se u tri smene. Izvođači dovode pojačanja u ljudstvu. Vodeći monter MPP-a mole me da im pomognem oko prešemiranja nekih ormara sa automatikom koja je u radionici urađena pogrešno. Po ceo dan sam bio u podzemlju sa šrafčigerom. Jednom mi se desilo da sam od ujutro do ujutro bio u tunelu. Iz kuhinje su nam donosili sendviče i čajeve.

Vođa projektnog biroa klimatizacije MPP-a koji je često dolazio na gradilište zbog automatike na 9 velikih klima komora počeo me nagovarati da pređem na rad kod njih u Sarajevo. Meni to nije bilo privlačno pogotovu zbog zaposlenja žene i zbog stana.

Radovi u kontroli leta najviše su kasnili. Kontrola leta bila je takođe u podzemlju ali 50m iznad galerija stajanki. Veza je bila liftom. Planum je mnogo kasnio sa građevinskim radovima. Građevinskim projektom nisu predviđeni kanali u podu za kablove, pa monteru nisu mogli izvesti radove predviđene elektro projektom. Nacrtao sam kanale i dao nacrt PLANUMU i glavnom nadzornom organu, građevinskom inženjeru majoru Deleviću. Jedva sam ga ubedio da su ti kanali neophodni. Sutradan pre podne dođem da vidim jesu li kanali izšalovani a tamo sveže liven beton po celom podu, bez kanala. Delević je hteo da zaštiti PLANUM a i sebe zbog kašnjenja radova i rekao im da ne rade kanale i da što pre izliju betonski pod pa da krivica zbog kašnjenja bude na elektromonterima. Digao sam histeričnu dreku pred PLANUM-om i Delevićem i naterao ih da izliveni beton delimično uklone, naprave šalung za kanale i ponovo zaliju betonom ono što treba.

U aprilu su stigli projekti za noćno osvetljenje pista („noćni start“). I to je trebalo na vrat na nos uraditi. Ukupna dužina svih pista i rulnih staza bila je oko 10km a radova za kablove noćnog starta oko 20km. Teren kraški, stenovit. Potrebna dubina rovova 70 cm zahtevala je miniranje i vreme iskopa od nekoliko meseci. U inspekciju je došao pomoćnik komadanata za pozadinu i rekao izvođačima da rovovi ne moraju biti toliko duboki i neka ne rade miniranja. Ja sam tada bio u Bihaću (nadzor u naselju Harmani). Vratim se i vidim polažu kablove u rovove dubine od 20 do 40cm. Upišem izvođaču u dnevnik da položene kablove izvadi i produbi kanale. Normalno on to nije učinio jer je odobrenje za takav rad dobio sa višeg mesta. Zadužio sam se jednom biciklom od vojske i po ceo dan obilazio monterne koji su izrađivali kablovske spojnice i vezivali strujne transformatore (koji će biti pod zemljom).

Uoči 1. maja stigla depeša iz KRV da se za dane praznika radi, da niko ne sme napustiti gradilište i da će doći naši rukovodioci iz VOJNOGRAĐEVINSKE DIREKCIJE (VG) da nas kontrolišu. Meni se smučilo. Posle toliko forsiranog rada jedva sam čekao da vidim ženu i sina a sad zabrana. Dan pre 1. maja doleto je bubnjev avion IL 12 (dvomotorac) sličan „kovejeru“ da pilote za praznik prebaci u Zemun. Posle ručka, vidim piloti se kombijem uputili ka glavnoj pisti gde ih je čekao avion. Zgrabio sam bicikl i svom snagom pojurio za njima. Stigao sam taman kada se zadnji od pilota popeo u avion. Bacio sam bicikl i popeo sam se za njim. Očekivao sam da će me pitati što ću tu i sa čijom dozvolom ali me niko ništa nije pitao tako da sam praznik proveo sa porodicom.

Dušan Murgaški, glavni el. inženjer VGD-a je poludeo kada me nije našao na gradilištu. Ispalo je da je za praznik on zajeban a ne ja. Kasnije sam dobio nekakvu disciplinsku kaznu za koju me baš bolela briga.

Moj obim posla u Bihaću se stalno povećavao kako su se tehničke službe KRV prisećale šta im još treba. Tako sam dobijao nove poslove:

- Pumpna stanica na izvoru Klokot, za snabdevanje aerodroma vodom;
- Pumpne stanice na cevovodu kerozina od Pokoja do aerodroma;
- Meteo uređaji uz glavnu pistu;
- Izrada elektro projekta za naknadno definisane zahteve za podzemlje (kuhinja, spavaonice, fotolaboratorija i još neke potrebe);
- Izrada elektroprojekta za radarsku stanicu na vrhu „Gola Plješevica“ (podzemni objekat);
- Centar veze na Čelopeku (Brdu iznad Ličkog Petrovog Sela);
- Stambene zgrade za pilote i aerodromsko osoblje u bihaćkom naselju Harmani.

Moj obim posla i finansijski i fizičko bio je veći od zbira poslova svih ostalih „električara“ u VGD.

Direktor VGD, pukovnik Milan (Mane) Đorđević uporno je pokušavao da moj boravak u Bihaću bude tretiran kao terenski rad (40% dnevnice), a ja sam koristeći neorganizovanost i neažurnost mnogih službi u KRV kao i lenjost mog neposrednog nadređenog „električara“ (Ranka Bajića) uspevao da za odlazak u Bihać uvek obezbedim „nalog za službeni put“ (sa dnevnicama 100%), tj: uvek sam imao razlog da se pre isteka mesec dana boravka u Bihaću vratim u Zemun.

Po završetku aeromitinga i odlaska Rusa, ostalo je još mnogo poslova, sitniji i finijih a i dalje su stizali zahtevi raznih službi za neke naknadne radove. Od ozbiljnih poslova ostao je završetak „noćnog starta“. Nestalo je pritiska i normalno se radilo.

Počele su pripreme za tehnički pregled. To je obuhvatalo izradu projekata „izvedneog stanja“. Od velikog broja parcijalnih projekata trebalo je napraviti, za korisnika, jasne i upotrebljive projekte potrebne za održavanje. Zbog raznovrsnih i mnogobrojnih postrojenja i instalacija „električari“ su imali daleko najveći obim posla. Za taj posao dobio sam pomoćnika, jednog vrednog el. teh. Vjekoslava Zetaića. Uporedo s tim teklo je obučavanje korisnika za rukovanje i održavanje.

U maju 1969. vršen je tehnički pregled koji je trajao 4 dana. Za svo to vreme kiša je stravično pljuštala i danju i noću. Plješevića se natopila kao sunder. Samo što je komisija za tehnički pregled kombijem otišla sa gradilišta nastala je panika. Pod velikim pritiskom podzemnih voda nastalo je curenje na sve strane. Čak su kroz betonski pod izbijali „gejziri“ visine do 2m. Bila je to velika bruka za građevince. U celom podzemlju počelo je proširenje drenaža i dihtovanje curkova koji su bili uglavnom na mestima ankera.

Zbog mnogobrojnih poslova u širem reonu aerodroma i Bihaću dobili smo (nadzor) kombi sa šoferom. Sada smo bili gospoda. Pritiska više nije bilo pa smo za vikende pravili izlete uz i niz Unu na Plitvička jezera.

ODLAZAK IZ VOJNE SLUŽBE

Prilikom svakog kratkotrajnog boravka u Zemunu saletao me jedan oficir (partijski funkcioner) da se učlanim u Savez komunista Jugoslavije. Nisam ga otvoreno odbio već sam ga na razne načine eskivirao. Na kraju, pošto je poznavao mog oca, požali se njemu. A moj otac, veliki vernik u Tita i partiju, bivši politikomesar, poludeo zbog toga. Život u zajedničkom stanu postao je veoma napet. Na kraju, izbacio me iz stana (Sloba još nije prohodao). Našli smo u Banjičkoj neki nazovi jednosoban stan. Mikici je bilo veoma teško. Radila je u tekstilnoj školi pored centralnog zatvora (na sasvim suprotnom kraju grada), sabračaj loš, ja vrlo retko kod kuće. Pozvala je majku iz Niša da joj pomogne oko Slobe. U to vreme pripremala je državni ispit.

U VGD-u sam podneo zahtev za dodelu stana. 1969. nagovešteno mi je da ću dobiti jedan stan u zgradi koja je u izgradnji u Beogradskoj ulici. Iste godine počela je izrada programa izgradnje za podzemni deo aerodroma kraj Prištine, u crnogorskom selu Vrelo. Direktor Mane, direktor PLANUMA, puk. Heraković i ja otišli smo na teren zbog rekognosciranja. Mane je već tada planirao da me posle Bihaća prebaci u Prištinu.

Obećani stanovi su završeni i podeljena rešenja o dodeli stana a moj stan, Mane je dodelio svojoj sekretarici, švalerki, nekoj Bosanki Nadi. Poludeo sam. Obećao je da će mi u drugoj raspodeli stanova dati stan u naselju Nova Galenika (gradnja je tek počela). To naselje je tada bilo na kraj sveta, gradski saobraćaj nikakav, tako da sam odlučio da ga ne prihvatim. Nisam hteo ni da idem u Prištinu. Dosta mi je bilo života bez žene i sina. Odlučio sam da napustim vojsku.

Sve projekte za bihaćki aerodrom radio je CENTROPROJEKT (Biro za specijalno projektovanje). U birou je bio Mile Petrović, moj školski drug iz srednje škole. Pričao sam sa njim relativno često o njihovim projektima. Jednom prilikom 1970. god. on mi

pomenu da dođem u CENTROPROJEKT. Prihvatio sam odmah i odmah podneo zahtev za raskid radnog odnosa Manetu. Mane nije hteo ni da čuje. Posle mesec dana od podnetog zahteva imao sam pravo da odem iz VGD ali nisam mogao jer je Mane naredio personalnom referentu da mi ne da radnu knjižicu. Posle dužeg vremena odem kod načelnika personalne službe da se požalim na Maneta. Na moju sreću on i Mane se nisu trpeli (dva pukovnika) pa kad je čuo šta mi Mane radi reče: „Šta, Mane ti ne da, hajde sa mnom!“ Odveo me do referenta i naredio: „Odmah da daš Vajdiću radnu knjižicu!“ I tu bi kraj.

CENTROPROJEKT

Od 1. maja 1970. godine vodio sam se na radu u CENTROPROJEKTU.

CENTROPROJEKT (CP)

Tada je to još bilo vojno preduzeće sa pukovnikom Redžićem, direktorom. Nalazilo se u vojnoj zgradi (kuli) u donjem delu Balkanske ulice, levo pored parka. Upravo tada vojna preduzeća su se pretvarala u civilna. Zbog toga, CP je izbačen iz ove kule i data mu je jedna oronula zgrada u Zahumskoj ulici u kojoj je do tada bilo vojno izdavačko preduzeće, „VOJNO DELO“. Svi oficiri koji su želeli da ostanu da rade u CP morali su da se demobilišu. Mnogi od njih su to i uradili. Preseljenje je izvršeno mesec dana posle mog dolaska.

Odmah po preseljenju počela je rekonstrukcija zgrade, tako da je to bio pravi haos.

Radio sam u elektro grupi biroa za specijalno projektovanje koja je do tada imala dva inženjera, dva tehničara i jednog crtača. Šef je bio major Radenko, Raša Radivojević. On je ostao u armiji pa je šefovsko mesto nasledio Miodrag, Mile, Petrović.

Od tehničara bili su Aleksandar, Aca, Gambiroža oficir koji se demobilisao, godinu dana mlađi od mene i mlađi tehničar, nedavno došao sa služenja vojnog roka Veselin, Žak, Žakić. Crtačica bila je devojčica Slobodanka, Sloba.

Sistem nagrađivanja bio je sledeći: grupe su dobijale novac od ugovorenog posla srazmerno ponudi koje su dale a u grupi se taj novac delio srazmerno startnim osnovama. Šef biroa je imao najveću startnu osnovu pa šefovi grupa, pa onda ostala raja. Mile je meni dao startnu osnovu manju od Žakove. Ja dipl. inž. sa pet godina prvoklasnog staža a Žak tehničar sa 1,5 god. staža?! Mile je bio jako drčan. Cilj mu je bio da startne osnove u grupi budu što niže pa da on sa svojim velikim startnom osnovom zahvata više iz „zajedničkog kazana“. Da je meni dao veću startnu osnovu njegova plata bila bi manja. Nisam očekivao takav odnos prema meni pa sam se žalio radničkom savetu. Bio sam uvređen. Šef biroa Dragoslav Sobotka se zbog moje žalbe uzbudio (što se njemu nisam žalio) pa je tražio da žalbu povučem jer će on to rešiti. I zaista posle par meseci povećana mi je startna osnova. Napredovao sam sa zvanjima pa sam posle dve godine dobio najviše zvanje „odgovorni projektant“. Voleo sam svoj posao i radio sam ga sa zadovoljstvom. Mile nije voleo da radi. Bio je pravi šefovski parazit što se projektovanja tiče. Drugi su radili a on je potpisivao projekte. Bio je jako hvalisav i sve uspehe je pripisivao sebi. Za nalaženje posla i ugovaranje po izuzetno visokoj ceni bio je maher. Obične poslove on je pred neukim investitorima prikazivao kao izuzetno složene, maltene da su naučni poslovi.

Pokušao sam da nagovorim ljude u grupi koja je sad brojčano porasla, da plate delimo po učinku ali to nije išlo. Mile se tome energično usprotivio a ljudi zaplašeni od šefa nisu za to glasali. Pošto je Mile baš prekardašio u foliranju rada i uzimanju para, posle nekog vremena dao sam novi predlog: da 50% zarađenih para delimo po startnoj osnovi a drugih 50% po učinku. Sada je taj predlog prošao i nastala je, za Mileta, velika promena. Nije bio daleko ispred ostalih po plati a ja sam ponekad bio ispred njega. To kada sam bio ispred njega, bolelo ga je prosto fizički. Svoj nerad kompenzovao je biranjem najbolje ugovorenih poslova koje opet nije on radio nego ih je samo vodio. Na kraju nije izdržao, bogato, ugovorenih poslova bivalo je sve manje i on je pobegao.

Otišao je u ELEKTROMRAMOR PA U AEROINŽENJERING sve na mesta šefa grupe.

CP je bilo preduzeće „od interesa za armiju“ pa je po vojnoj partiskoj liniji imalo dobre poslove. Plate su nam bile na vrhu u Srbiji.

U CP sam konačno počeo da živim kao čovek. Nije bilo rada pre i popodne pa i subotom i nedeljom. Radio sam 8 sati dnevno a popodne je bilo moje. Uživao sam sa Mirjanom i Slobom. Imao sam priliku da idem u Libiju (Tripoli) za platu od 5.000 \$ ali sam to odbio jer sam želeo da moj sin odrasta uz mene.

Poslovi u CP, u početku, bili su dosadni. Uglavnom skloništa za civilnu zaštitu i razni vojni magacini ubojnih sredstava. Kasnije je postalo interesantnije. Projektovali smo veliki broj skladišta naftnih derivate po celoj Jugoslaviji. Tu sam se upoznao sa specijalnim instalacijama i uređajima u protiveksplozivnoj izradi. Radio sam na većem broju projekata mikrohidroelektranama, opet po celoj Jugoslaviji i na kraju postao sam jedini stručnjak u Srbiji za projekte putnih tunela.

Za projektovanje podzemnih skladišta goriva (skladištenje u mokrom) bio sam na studijskom putovanju u Francuskoj (Pariz, Ruan, Marselj). Za problematiku putnih tunela, američka firma Robi (proizvodi tunnelske krtice) organizovala nam je stručno putovanje u Austriju i Švajcarsku. Sami smo pre toga obavili stručnu ekskurziju kroz severnu Italiju i Švajcarsku. Firma MINEL ŠREDER organizovala mi je posetu firmi ŠREDEER U Liežu i obilazak tunela ispod Šelde kraj Anversa (Antverpena) i tunela u Briselu.

Radio sam i na projektu putnog tunela „Karavanke“ pa sam dosta puta putovao u Minhen, Salzburg, Klagenfurt (Celovec), Filah (beljak) i Baden kraj Ciriha. Pri izradi projekta kongresne dvorane Sava Centra bio sam i u Badenu.

Po odlasku Mileta ja sam postao šef elektro grupe. Odmah sam uveo nagrađivanje 100% po učinku. Ranije smo zbog onih 50% po startnoj osnovi beležili odsustvovanje sa radnog mesta zbog kašnjenja i raznih privatnih izlazaka. Sada po novom sistemu to smo ukinuli. Rekao sam im: „Baš me briga za vaša kašnjenja i izostanke. Ne morate uopšte da dolazite na posao, nosite posao kući pa radite. Ali, na kraju meseca u prijavi proizvodnje ne može više biti nikakvih akontacija nego samo ono što je realno urađeno.“ Žak koji je uvek kasnio i voleo da izlazi bio je s početka u problemu, ali se i on navikao pa je poslove i kod kuće radio, da bi mu plata bila veća. Postalo je normalno da mi se obraćaju sa „Šefa, završio sam ovaj posao, daj mi nešto drugo“.

Šefovi ostalih grupa bili su kivni na mene jer su oni dalje imali sistem startnih osnova i radnu disciplinu zasnovanom na strahu od šefa. Uporno su pokušali da nas nateraju na povratak startnim osnovama ali to je bilo bezuspešno.

Pošto smo imali najveće plate uvek su nastojali da našoj grupi ne pripadne sve što je ugovoreno, da bi i druge grupe štrpnule nešto od toga. Zavist je bila velika. Niko u Beogradu nije hteo da projektuje el. instalacije kongresne dvorane SAVACENTRA. Bilo je to zbog izuzetno tesnih rokova jer je u toj dvorani trebalo da se održi 8. kongres SKJ. Mi smo to prihvatili da radimo ali za dobre pare. Radili smo u barakama na gradilištu. Radili smo pre i popodne, subotom, nedeljom i za državni praznik „29. novembar“. Izvođači su nam sa stolova skidali neistuširane crteže i po njima izvodili radove. Zaradili smo toliko

da je cela elektrogrupa posle završetka posla mogla da od toga još šest meseci ima visoke plate. Međutim, zavidnjaci su se dogovorili i na radničkom savetu nam oteli sve pare koje su nam preostale posle završenog posla.

U komunističkoj partiji koja je bila jedina „vodeća“ partija na vlasti, nakupljalo se sve više šljama sve vrste, tako da je ona prouzrokovala raspad Jugoslavije, normalno uz prikrivenu pomoć USA kojoj je Jugoslavija zbog vodeće uloge u širokom i snažnom pokretu nesvrstanih, bila trn u oku. Tu je bilo i gotovo genetske mržnje Germana prema Srbima koji su iz dva svetska rata izašli kao pobednici a gubitnici su bili Germani. Nestalo je Austrougarsko carstvo i Hitlerov III rajh.

Kod nas se pojavilo mnogo patoloških ličnosti željnih vlasti a svi redom bili su veliki lopovi. Zvanične vlasti i vojska, koje su bile dužne da reaguju na otvorene pretnje raspada zemlje, budući da su sastavljene od ljudi koji su kratkovidno gledali samo na svoje lične povlastice i interese nisu bila u stanju da odlučno reaguju i Jugoslavija se raspala u idiotskom građanskom ratu.

Kako su se odnosi u Jugoslaviji sve više mutili i zaoštravali posla je bivalo sve manje. Direktori preduzeća postali su svemoćni (ukinuto je samoupravljanje) i svi redom trudili su se da preduzeće unište i odkupe ga za male pare. svi su oni bili šljama koji je komunistička partija nekritički prihvatila.

Tako je bilo i sa našim preduzećem. Prvo smo od centralizovanog preduzeća, još u vreme Tita i Kardelja postali OOUR-i koji su međusobno počeli da se bore, preotimaju poslove. Na kraju su svi direktori (bivši partijski sekretari) počeli osnivati privatne firme i uništavati one na čijem čelu su bili do tada.

Jednog takvog (Miodraga Markovića) uspeli smo da eliminišemo pre nego je potpuno uništio firmu. Postavili smo novo rukovodstvo. Međutim, sada se pokazalo da i to novo rukovodstvo postaje lopovsko. Kao predsednik upravnog odbora, potpuno razočran napustio sam preduzeće. Lopovi iz novog rukovodstva kasnije su podelili to preduzeće na tri privatna preduzeća i na kraju su ih prodali (to im je i bio cilj).

Otišao sam u INSTITUT ZA PUTEVE SRBIJE 1994. i sa sobom poveo tri građevinca da po zahtevu direktora INSTITUTA formiram novu grupu za projektovanje putnih tunela. Međutim, zbog raspada Jugoslavije nastao je veliki zastoj u investicionoj izgradnji infrastrukturnih objekata tako da nije bilo posla na tunelima.

Radio sam neke poslice na projektima autoputnih petlji (Kolari, Grdelica, Preševo) i gradskih saobraćajnica u Leskovcu i Beogradu. Radio sam i projekat rekonstrukcije el. mreže 10kV i 0,4kV na obilaznici Svođa. Sve ostalo vreme ubijao sam pišući referate za savetovanja DRUŠTVA ZA OSVETLJENJE SRBIJE. Zbog dužeg perioda aktivnog rada u DRUŠTVU proglašen sam za počasnog člana. Inače član DRUŠTVA sam od 1966. prisustvovao sam skoro svim savetovanjima i srpskog i jugoslovenskog društva. Predzadnje savetovanje JUGOSLOVENOSG DRUŠTVA ZA OSVETLJENJE bilo je u PULI 1990. godine. Mikica je pošla sa mnom. Želela je da se podseti svoje mladosti kada je sa SPORTSKIM DRUŠTVOM PARTIZAN tri godine za redom kampovala na Stoji (rt). Tu sam imao dva referata koji su dobro primljeni.

Tom prilikom u organizaciji društva obišli smo Brione. Posebno, sami za sebe, pošto smo putovali stojadinom, napravili smo izlet do Trsta i Ljubljane, u kojoj smo se upoznali.

Dana kojeg smo pošli na put iz Beograda, Tuđmanove ustaše ludovale su po hrvatskim putevima,, idući na veliki skup HDZ-a u Zagrebu. Imao sam nameru da svratim u Zagreb do sestre Milice ali sam zbog ustaškog ludovanja odustao pa sam samo projurio kroz Zagreb. Zaustavio sam se u Karlovcu gde smo ručali. Tu je bila velika mobilizacija rezervista koju je organizovao HDZ. Ludake smo sretali kroz Gorki Kotar sve do Rijeke. Tek posle Rijeke nije ih više bilo.

Da se vratim u vreme kada sam bio u INSTITUTU. Počelo se govoriti da će se starosna granica za penzionisanje pomeriti sa 60 god. života na 65 god. ja sam se bližio 60. godini. Do pune penzije stigao bi tek sa 64 godine. Odlučio sam se da odem u starosnu penziju. Čim sam napunio 60 godina to sam i uradio.

MIKICA

MIRJANA (MIKICA) RAKIĆ (25.10.1940-15.09.2013.)

Rođena je u selu Srečkovcu, 3km ispod Dimitrovgrada. Roditelji su joj bili učitelji, stalno su dobijali premeštaje tako da je bila sa njima u Poljskoj Ržani u Crvenoj Reci u Vavi iznad Babušnice u Ražnju i u Nišu.

Otac Lazar Rakić (umro je 20.11.1973.) iz sela Krupac, 9km od Pirota. Rakiće su u selu uzvali Belokorče, jer su svi bili veoma svetle puti. Izgleda je Lazina majka napravila neku grešku, jer Laza je bio tamnije puti. Kao dečak imao je neko bezazleno zapaljenje oka pa je jednom prilikom lečenja, lekarska pomoćnica napravila grešku pa mu je umesto kapi za oči ukapala neku kiselinu tako da mu je oko odmah iscurelo.

U Nišu je posle odlaska Mikice u Ljubljanu završio fakultet i predavao u srednjoj građevinskoj školi.

Onako jedook, kadbi se nasmešio, delovao je da je da mu je osmeh lukav, pa su ga ćerke zvale „Luša“ (Lukava lisica). Bio je radan i pošten, tj. dobar čovek.

Majka Ljeposava (Karanović) Rakić, umrla 24.10.1993. iz Bosanskog Novog (sada samo Novi). Učiteljsku školu pohađala u Beogradu. Bila je od strane Laze razmažena i zahtevna. Svoje zahteve podupirala je foliranjem bolesti, u čemu nije imala mere. Miki je imala dve godine mlađeg brata („Batu“ Miomira) i četiri godine mlađu sestru („Pikicu“, Ljubicu). Kao sasvim mlada Pikica je imala zapaljenje mozga pa je bila izuzetno pažena i mažena. Zbog toga je umislila da je ona izuzetno i pametno stvorenje i svoju okolinu je terala da joj sve udovoljava. Takva je bila i prema svom mužu.

Bata je bio nesrećan što je u kući sve moralo biti po maminoj i Pikicinoj volji pa je postao problematičan. Mikica ga je zbog njegovog ponašanja nazvala Ludi Bata ili samo Ludi. On se zbog toga nije ljutio. Bežao je od kuće, družio se sa problematičnim momcima i na kraju pobegao u Francusku gde je prvo bio klošar. Tamo se konačno sudio, oženio jednom Nišlikom, i postao normalan čovek. Ima jednog sina i jednu ćerku.

Mikica je u Nišu završila gimnaziju. Bila je odlična učenica. Bila je odličan fiskulturnik pa pošto je tada bila malo bucmasta zvali su je „Bure na mlazni pogon“. Bila je član Društva za fizičku kulturu „Partizan“. Pored toga bila je i član nekog folklornog društva. Jako je volela da igra i kola i okretne igre na igrankama. Pri igranju sva je sijala od sreće. U glavnoj ulici u jednom bioskopu, svake nedelje pre podne bile su matine igranke. Tu su ona i Bata bili glavni. Svo društvo bi napravilo krug oko njih i pljeskalo u ritmu muzike dok bi oni igrali. Ja nisam bio neki igrač ali kad sam igrao sa njom to je bilo kao da igram sa duhom. Ona je osećala sve šta ću ja da napravim, prilagođavala se meni pa je ispadalo da sam ja neki igrač. Nažalost, kao malo starija zbog slabog srca nije izdržala duže da igra. Genetski je bila unesrećena sa srcem. Njen otac, stric, sestra po stricu, pa i Piki bili su sa slabim srcem i slabim plućima. U avgustu 1960. posle raspusta, vratio sam se u Ljubljanu zbog ispita iz matematike 1 koji mi je bio potreban za upis u treći semestar.

Tada me je „Majmun“ upoznao sa Mirjanom. On ju je poznavao od ranije i sada je pomogao da se snađe u Ljubljani. Njen otac Laza je pre njenog dolaska u Ljubljanu, našao stan (sobu) u kraju zvanom Moste. „Majmun“ je smatrao da mu ona sada

pripada. Mirjana nije tako mislila. „Majmun“ nije položio matematiku 1 pa je morao da se vrati u Beograd. Za put je pozajmio pare od mene koje mi nikad nije vratio.

Mirjana je bila skromna, siromašna devojka. Marljivo je učila, imala je dobru memoriju i redovno je polagala ispite. Primer, za njenu memoriju je ovaj: po završetku drugog semestra treba da polaže matematiku 1. Idemo peške od menze do fakulteta i ona mi kaže; sutra polažem matematiku ali nisam prošla svo gradivo, bojim se pašću. Rekla mi je šta nije prešla pa sam joj ja u hodu (na razdaljini od 1km) ispričao to što joj fali. Sutradan na ispitu baš to joj je dopalo. Ona je doslovce ispričala ono što je čula od mene i položila ispit.

Slovenački jezik je brzo savladala. Brzo je na fakultetu našla društvo, mahom „južnjačko“. Ozbiljno se zagrejala za mene. Šetali smo Ljubljanom, najviše Tivolijem, odlazili u bioskope i na kolače u „Slon“ i „Nebotičnik“. Ja sam odlazio kod nje u Malejevu ulicu na Mostama a ona kod mene u ulicu Martina Krpana na Šiški. Jednom smo napravili izlet na Bled, sa njenom prijateljicom Milkom Gošić.

U sobi je imala cimerku Vesnu Dabić iz Mostara, ćerku direktora neke tekstilne fabrike. Vesna je za Mirjanu bila bogatašicu. Na primer: Vesna gaće nije prala nego ih je bacala i kupovala nove.

Posle četvrtog semestra vratio sam se u Beograd jer ćale nije više mogao da me finansira. Za vreme ferja Mirjana se nenajavljeno pojavila na Kalvariji. Bio sam jako iznenađen i zbunjen. Svojim dolaskom me je konačno osvojila a moja veza sa Milicom se ohladila.

Zagrejan za Mirjanu poželeo sam da je posetim u Ljubljani. Ćale mi je dao pare za tu posetu. Tu godinu na fakultetu u Beogradu sam ponavljao jer mi dekan Dragiša Jovanović nije dozvolio upis u peti semestar zbog nekih ispita kojih u Ljubljani nije bilo (nacrtna geometrije, elektronske cevi i statika). Imao sam mnogo vremena za razmišljanje i shvatio sam da sam bednik bez para. Odlučio sam da uzmem vojnu stipendiju u čemu sam, posle svih lekarskih pregleda i psihološkog testiranja, uspeo. Odjedanput sam postao „bogat“. Još jednom sam otišao u Ljubljanu za svoje pare. Upisao sam se u brigadu Beogradskog univerziteta za dobrovoljni rad na izgradnji autoputa. Mikica se takođe upisala za taj rad preko Ljubljanske univerze. Našli smo se zajedno u radnom logoru u selu Lanište pored Jagodine (tadašnjeg Svetozareva). Bilo je to u leto 1962. godine.

Po završetku radne akcije registrovali smo se u zemunskoj opštini. Imali smo dva svedoka: kuma Stevu Stevanovića „Cigu“ mog druga iz srednje škole i Ljiljanu Petrović „Čavku“ drugaricu moje sestre i moju. Matičarka nam je rekla da smo neozbiljni i da taj brak neće dugo trajati. Prevarila se jer smo bili zajedno do Mikicine smrti 2013. godine tj. 51. godinu. Moji roditelji bili su na moru, ništa im još nismo rekli, ja sam još bio bez stipendije. Bili smo kao crkveni miševi. Posle registracije otišli smo na piće u „Veneciju“ i to je bilo sve od „svadbe“.

Mikica se patila u Ljubljani. Zbog inflacije njena stipendija i ono malo para i hrane od roditelja bilo je nedovoljno za život u Ljubljani. Gladovala je i počela da puši da bi prigušila osećaj gladi. Povremeno je radila u ljubljanskoj „Kartonaži“ tako dolazila do

malo dopunskih para. Kada sam dobio stipendiju slao sam joj polovinu stipendije tako da je „došla 'k sebi“ ali nažalost nije prestala da puši.

Posetila me je tri puta u Rajlovcu. Jednom smo spavali u ugostiteljskoj školi u Sarajevu. Drugi put preko puta školskog centra na Lemezovom brdu i treći put iza školskog centra na putu za Reljevo.

Mikica je diplomirala 1965. i odmah se zaposlila kod davaoca stipendije leskovačkog „Resorta“. Za vreme vojske posetio sam je na četiri dana i zaradio zatvor od dva dana.

U Resortu je radila nekoliko meseci. Njena tetka Mira Mitrović, profesorica matematike u penziji, našla joj je posao u „Tekstilnom školskom centru“ koji se nalazio iza „Centralnog zatvora“. Ljubljanski tekstilni fakultet bio je pojam za ovdašnje tekstilce pa su joj zato dali da predaje najteži predmet, pletenje, od koga su svi u školi bežali. Miki kaže da je bila najbolji učenik tog predmeta da bi mogla da ga predaje. Ispočетка je bila kruta u odnosu na učenike ali se ubrzo opustila i postala omiljena. Za vreme časa šetala je između redova i ako bi neko bio nestašan udarila bi mu čvrge. Jednom prilikom jedna njena koleginica na času je ošamarila jednu učenicu koja se zbog toga žalila nastavničkom veću. Optužena nastavnica se pravdala time da i Rakićka udara učenike; udara im čvrge pa je niko zbog toga ne poziva na odgovornost. Na to je predstavnik učenika odgovorio: Da, tačno je da nastavnica Rakić udara čvrge, ali ona to radi sa ljubavlju“ našta je nastao smeh.

Dešavalo se da neki učenik zamoli otpust sa časa (ako je zadnji) zbog toga što mu je slava. Miki je to uvek dozvoljavala uz uslov da na sledećem času održi kratko predavanje o svecu koji je slavio/la.

Mnogi ljudi kažu da je brak robija. Ja sam nasuprot tome u braku bio srećan. Mikica je u svemu bila naj! Sve što je radila radila je sa voljom i ljubavlju. Bila je izuzetna u svemu: u ljubavi prema meni, prema sinu, prema sestri i bratu, prema koleginicama i učenicima u školi, vredna kao domaćica, izuzetna snaja. Svi su je poštovali i imali najlepše reči za nju.

SLOBODAN TANJA UNUCI

SIN SLOBODAN I NJEGOVA PORODICA

1962. prvi put u životu čale dobio stan. Do tada smo uvek bili u iznajmljenim stanovima i zajedničkom stanu. Iste godine smo se Mikica i ja registrovali. Fakultet sam završio oktobra 1964. godine, vojsku sam završio 1966. u martu. Mikica je iste godine u maju napustila Resort iz Leskovca i zaposlila se u Tekstilnom školskom centru (kod stadiona Sindelića) kao nastavnica.

Nisam želeo da odmah imamo dete pa da i ono kao i mi opet živi u zajedničkom stanu. Želeo sam da prvo dobijemo svoj stan pa tek onda da imamo dete. Mikica je tada imala 26 godina, što se tiče deteta bila je pametnija od mene, odlučila da rodi, nije htela po drugi put da pobaci pa mi je za trudnoću rekla tek kada je bila u poodmaklom stanju, da je ne bio mogao naterati na ponovni pobačaj. Bio sam zbog toga ljut na nju. Tako se u februaru 1967. rodio Sloba. Najlepše godine života bile su mi godine njegovog odrastanja, do puberteta. Oboje smo uživali sa njim, bio je prava uživancija.

Njegove prve reči, pored mama, tata, baba, deda bile su Me (Meda), Me (Mesec) i Tamana (čamac).

Mikica ga je zvala Sunce i Koketa, ja sam ga zbog buc mastih obraza zvao Buncika Baj, a za baka Lepu bio je Medeni. Kada bi ga pitali šta si ti mamin rekao bi „Lunte“ ili „Keta“; šta si tatin rekao bi „Bumama Baaaj“ a šta si bakin rekao bi mededi.

Dosta dugo neke glasove nije mogao da izgovori pa je baka Ruža bila baka Luda a deda Zvonko je bio deda Gono.

Mikica ga je pvela na đачku ekskurziju kada je imao dve ipo godine. Bio je đачki miljenik. Naučili su ga da izgovarra glas R. Sačekao sam ih kada su se vraćali sa ekskurzije. Po izlasku iz autobusa prvo mi je rekao: Slušaj tata, pa mi je izrecitovao: DavoRike dajke tuRim ti ga majke“. Tada je u mnogim rečima glas L zamenio glasom R tako da je na primer luster izgovarao Ruster.

Sa godinu ipo dana lopta je bila „opta“ a lubenica je bila „opta njam njam“.

Neke reči su za njega bile suviše komplikovane pa ih on zamenjivao nekim samo njemu razumljivim rečima; tako je na primer: šrafčiger bio tigentan,, a stadion je bio tidajot. Izmišljao je reči koje su se njemu činile logične. U vožnji kolima učio sam ga saobraćajnim znacima pa me je on upozoravao „pazi tata zabrana“ i kada bi naišli na znak prestanka zabrane oni bi oduševljeno vikao „odbrana“.

Njegov godinu dana stariji brat od tetke, na pitanje kako se ti zoveš odgovarao je Vladimir Hinić zvani Bucko. Sloba mu je zavideo na onom dodatku imena zvani Bucko pa je žalosno govorio: A kako sam ja dvani?“ Jednog dana sav ozaren kaže: „Tetio sam se. Ja sam Slobodan Vajdić dvani Sloba!“.

Bio je velika pričalica. Stalno je imao šta da pita i šta da nam objašnjava i ispriča. Zbog toga smmo ga zvali „tranzistor“ (minijaturni tranzistorski radio prijemnik). Za razliku od svog brata od tetke „Bucka“ bio je vrlo živahan. U dvorištu je sa dečacima igrao fudbal, voleo je da daje golove pa kada nije bio u prilici da šutira u protivnički gol, stuštio bi se prema svom голу i oduševljeno vikao „goooo!“.

Bio je jako druželjubiv i lako je sklapao poznanstva. U hotelu na Tari bio je jedan mali Englez njegov vršnjak. Prišao mu je i rekao: „Ja sam Sloba. Kao se ti zoveš? Hajde da se igramo“ U kampu u Vrsaru, pored našeg šatora bio je šator jedne nemačke porodice sa puno dece. Stalno se igrao sa tom decom. Pitao ga moj pašenog: „Slobo kako vi razgovarate?“ Oni govore nemački a ja partizanski“, bio je odgovor.

Voleo je da skita i upoznaje nove krajeve. Kada ga nismo mogli naći u dvorištu znalo se da ja ciglani. Kada je bio malo veći, tada smo bili u svom stanu na Novom Beogradu, odveo sam ga do Kalvarije i spustili smo se kroz šaht (oko 10m) u „talijanski“ lagum ispod Kalvarije. Bio je oduševljen. Kasnije je on svoje drugove vodio da im pokaže taj lagum.

Kada je trebalo zbog putovanja na odmor da se ustane u bilo koje doba noći, sa njim nije bilo nikakvih problema. Odmah bi ustao, trenutno se rasanio, i spremio za polazak. Bio je spreman kao spakovan kofer pa bi ga u nekim slučajevima zvali „koferče“.

Nije bio svađalica i kavgađija niti se tukao ali ako bi ga neko previše dražio ili kinjio znao je da mu „pukne film“ i da ga izmlati. Kada je imao oko četiri godine, Bucko koji jebio godinu dana stariji drao se i plakao u našoj sobio pa je baka Ruža intervenisala i tražila od Mirjane da kazni Slobu jer je tukao Bucka. Pošto je Bucko imao veliko poverenje u „teta Miko“ objasnilo joj je da je on „samo malo čačkao Slobu“ a onda ga je Sloba zbog toga istukao.

Kada smo se preselili u svoj stan na Novom Beogradu na susednom ulazu zgrade stanovao je Goran zvani Divljak, tri godine stariji od Slobe. Taj ga je dečak stalnon kinjio, ucenjivao tražeći pare, jednom prilikom mu je kamenom razbio naočare, srećom oko mu nije povredio. Jednog dana Sloba uđe sav uplakan i kaže „Ubio sam Gorana“. Sav zbunjen, znajući da je Goran stariji i jači, mislio sam da je Goran tukao Slobu. Pitao sam ga ko je koga ubio, on tebe ili ti njega? Sloba reče ja njega, eno ga dole na ulazu. Sjurim se dole, nema nikoga. Vratim se i objasnim Slobi da Gorana nema dole i da ga nije ubio i on mi uz mnogo potpitanja objasni šta je bilo. Ukratko: posle dužeg kinjenja Slobi je „pukao film“ počeo je manito da pesniči Gorana, sabio za uza zid, Goran je glavu pokrio rukama i skliznuo niz zid u čučajući položaj iz kojeg nije smeo da se pomeri pa je Sloba pomislio da je mrtav. Sloba nikad više imao problema sa Goranom.

Ženski svet je za njega bio nešto što je slabašno i nežno i prema njemu se ne sme biti grub. Imao je skoro 4,5 godina, proleće je bilo, i igrao se u dvorištu sa mnogo dece. Kao i Mikici, na prvom prolećnom suncu koža bi mu odmah potamnела. Neko je bacio kamen i udario jednu devojčicu pored Slobe, koja je bila nešto starija od njega. Ona je u ruci držala nekakav lanac, pomislila je da je to ciganče udarilo pa je zamahnula lancem i udarila po glavi (slepoočnici). Sloba je plačući ušao u stan; video sam da na granici kože i čela ima nekakvu šaru kao zmiju. Ispričao je šta je bilo i da on nije kriv. Ja sam se jako naljutio, dao mu u ruku parče slomljene drške od metle, naredio mu da tu devojčicu iz sve snage udari tim parčetom po glavi i isterao ga u dvorište. Posle nekog vremena opet se vratio sav uplakan. Pitao sam ga jesi li je udario. Nisam, ona je devojčica, plakao je jer se plašio da ću ga kazniti jer je nije udario.

Voleo je da nauči nešto novo i da zbog toga bude pohvaljen. Rano smo počeli da mu pokazujemo slova, ona za pisanje mama i tata. Kada bi u vožnji spazio električni drveni

A stub morao je na to da nam, uzbuđeno, skrene pažnju. Voleo je da crta kućice sa krovom na dve vode koje imaju dimnjak i puteljak do vrata. Bio je oduševljen prozorima mansardi na kućama sa kosim krovom, valjda zato što su mu ličile na male kućice. Čim bi neku spazio vikao bi mansarda, mansarda!

Što se hrane tiče čim je prestao da sisa odbijao je mleko isto tako Miki ga nije mogla naterati da jede umućeno jaje. Paradoks je bio da je jako voleo mleko u kojem je bilo razmućeno jaje (mekojaje). To je tako žestoko vukao iz flašice da se sav preznojavao.

Meso nikad nije voleo pa ni kao odrastao čovek. Kada bi ušao u stan osetio miris mesa govorio bi: „opet te crkotine“. Ima vrlo istančano čulo ukusa i skoro ga je nemoguće pevariti da u jelu nije nešto od onoga što on ne voli.

Deda Zvonko, žderonja, jero je prilično svinjski i Sloba bi izgubio apetit čim bi deda seo za sto. Zato sam Slobi i Bucku napraivo mali stočić i dve stolice, po njihovoj meri. Mikica im je jelo uvek servirala da u tanjiru bude kao ukras uz obavezne salvete pa su govorili: „Ala mi jedemo kao gospodini“.

Pre polaska u školu bio je na psihološkom testiranju da se oceni da li je zreo za školu. Između ostalog, psiholog ga je pitao: „Da li znaš koliko je pet hiljada i tri hiljade?“. Sloba mu je odgovorio: „Šta me pitaš te gluposti, pitaj me koliko je pet i tri!“

Kada je pošao u školu napravio sam mu kombinovani radni sto – krevetac koji je bio montiran u ćošku iza vrata 1. sobe. Kada se krevetac zakrene, podigne i prisloni uz zid otvara se radni sto sa pregradicama za radni pribor.

Igrali smo se na tepihu klikerima rešavanje računskih pitalica – mozgalica kao na primer: U jednom grmu ima 6 vrabaca a u drugom 4 više. Kada iz drugog grma 2 vrapca prelete u prvi grum, koliko će ih onda biti više u prvom grmu? Klikeri su bili vrapci. Takve igre sa raznim ulogama klikera je jako voleo i govorio bi: Tata ajde još nešto.

U drugom razredu osnovne škole učiteljica se razbolela pa je zamenio jedan stariji učitelj genijalac. On ih je načio rešavanju mozgalica, usmeno, koje se inače rešavaju pomoću dve jednačine sa dve nepoznate. Sloba mi je dao da rešim jedan takav problem a ja sam mu rekao: Čekaj da uzmem papir i olovku. Napisao sam dve jednačine sa nepoznatima x i y i rešio problem. On mi je rekao: „Tata ne tako sa tim tvojim auks i uksilon, slušaj...“ i ispričao kako se to usmeno izračunava. Nisam ga razumeo. Onda mi je to ponovio na drugom primeru, a ja ga ponovo nisam razumeo. Proverio sam pismeno rešavajući dve jednačine sa dve nepoznate i dobio isti rezultat. Rekao sam mu: Sloba ja ne mogu to da shvatim a ti samo nastavi da radiš kako te učitelj naučio.

Od igračaka imao je što ja kao dečak nisam mogao ni da sanjam. Kad god sam išao na službeni put u inostranstvo obavezno sam Slobi, Bucku a kasnije i Sanjici donosio zanimljive igračke.

Plivanje je naučio za 15 minuta na Lidu neposredno pre polaska u školu. Ali je zato sa maskom i perajima ronio bez straha, kao prava riba. Sa 3,5 godina u Kuparima, On i Bucko bili su atrakcija na plaži jer su u veoma dubokoj vodi uz stene ronili kao delfini. Nikad ga u vodu nisam silio da nešto radi tako da je u mene imao apsolutno poverenje. Zbog toga je kada sam mu predložio da ga naučim plivati to odmah prihvatio i odmah naučio.

Na časovima muzičkog vaspitanja naučio je notni sistem. Tražio je da mu kupim gitaru. Kupio sam mu gitaru, malo manju, prilagođenu veličini njegovih ruku i on je nabavio neku svesku sa notama nekih akorda i melodija i počeo sam da vežba u svojoj sobi. Ubrzo je dosta dobro svirao. Nije imao glas za pevanje. Imao je mnogo raznih zanimanja tako da nije bio zaludenik za gitaru. Važno mu je bilo da on to može. Nije imao drugare koji bi sa njim svirali. Sve je ređe hvatao gitaru u ruke i na kraju je zaboravio na nju.

Kasnije kada su njegovi sinovi bili još suviše mali za gitaru, drndali su po njoj i potpuno je uništili.

Kada je bio u osnovnoj školi upisao sam ga u privatnu školu engleskog jezika. Preko te škole bio je dva puta u Engleskoj, u Brajtonu. Tamo je išao u školu a stanovao je i hranio se u engleskoj porodici sa kojom je mogao da se sporazume samo na engleskom. Engleski je naučio dosta dobro. To znanje engleskog mu je omogućilo da radi u Evropi, Aziji, Africi i Americi.

Sa 12 godina vozio je moped, češka Babeta, koji je brzo izgustirao jer je išao sporo. Sa 14 godina dobio je moped Tomos 14TL. Bio je glavni u kraju. Skoro uvek je vozio nekog. Jednog dana vozio je jednog druga, kretali su se od opštine N. Bgd ka Beogradu. Na raskrsnici sa Bulevarom umetnosti su stali zbog crvenog svetla, pored jednog „Stojadina“. Momak do vozača otvorio je prozor i uperio pištolj u njega. Slobin drug je skočio sa zadnjeg sedišta i potrčao ka zgradama u bloku 30 a Sloba je pod punim gasom jurio ulevo, obišao „Stojadina“ prešao preko zelenog ostrva, obišao ENERGOPROJEKT i preko travnjaka i kroz prolaze zgrada uleteo u ulaz broj 11 naše zgrade gde je stanovao njegov drug Miško. Barabe iz „Stojadina“ pojurili su za njim i ispalili četiri hitca ali kolima nisu mogli da ga prate po travnjacima i kroz prolaze zgrada pa su odustali. U toj jurnjavi Sloba je s motorom na jednoj denivelaciji terena od oko 1,5m leteo kroz vazduh kao na skakaonici i pri doskoku deformisao ram motora. Miško je došao da mi kaže da je Sloba kod njega u stanu (na četvrtom spratu) da je bled ko kreč i da se ne usuđuje izaći napolje. Otišao sam po njega odmah zatim u stanicu milicije. Ispostavilo se da su te barabe bili mladi milicioneri koji su završili smenu, presvukli se u civile i privatnim kolima krenuli u Beograd. Sloba im se učinio da je neki kriminalac kojeg su ranije bezuspešno jurili i tako mladi i nadobudni (tak izašli iz škole) napravili veliko sranje.

Sloba više nije hteo da sedne na motor pa sam ga prodao.

Još jedan dramatični događaj imao je na moto-nautičkoj trici na Zvorničkom jezeru. U prvom startu poveo je trku ali ga je pre bove za okretanje prestigao njegov stari rival, Novosađanin Honki koji je imao „friziran“ motor Neptun 23. Pri preticanju Honkijev čamac je poleteo u vazduh kada je naišao na talase koji je pravio Slobin čamac. Kada mu se elisa našla u vazduhu motor je dobio veliku turažu pa je pri padu u vodu pogurao čamac takvom silinom da se „zrcalo“ prelomilo. Zbog velike brzine još je kratko išao pravo, prestigao Slobu a onda naglo skrenuo levo tačno ispred Slobinog čamca. Sloba je preleteo preko Honkija, u letu se izvrnuo naopako i polako počeo da tone. Na svu sreću ni on ni Honke nisu bili povređeni. Honke je ostao u svom čamcu a Sloba je bio u vodi pored svog čamca, kome je samo pramac virio iz vode zahvaljujući vazduhu ispod pramčane palube. Samo što se Sloba izvrnuo u vodu naleteli su ostali takmičari u punoj brzini. Mikica i ja smo se užasnuti uhvatili za glave ali smo odahnuli kada je starpedo protunjao i spazili Slobu kako iz vode maše rukom. Sudije nisu prekinule trku tako da

niko nije mogao prići Slobi da ga spasi. Čamac je sve više tonuo jer je vazduh iz pramca čamca polako isticao. Organizacija trke je bila očajno loša, niko ni da pokuša spasiti Slobu.

Uspeo sam nagovoriti jednog meštana, Bosanca, muslimana, da svojom šikljom pomogne Slobi. Stigao je do Slobe kada je pramca čamca virio još 20cm iz vode. Sloba se popeo u šiklju i uhvatio pramčani konopac i krenuli su ka obali. Zbog kretanja čamac je dobio potisak i došao u horizontalu i tako su stigli do obale. Odmah sam počeo sa izbacivanjem vode a zatim sam skinuo svećice i potezajanjem startnog konopca izbacio vodu iz cilindara. Izduvao sam svećice, vratio ih i „rus“ je proradio. U međuvremenu su se odvijale trke ostalih kategorija. Samo što sam upalio motor krenulo je razigravanje za drugi start Slobine kategorije.

Sloba je krenuo sa malim zakašnjenjem, na startu je bio zadnji, ali je trku završio kao prvi.

U treće startu bio je opet prvi tako da je u konačnom plasmanu bio drugi jer u prvom startu nije imao poene.

Sa deset godina skijao je na vodi sa gumenim čamcem Maestral 18 i motorom Neptun 23. To nije bilo atraktivno zbog male snage motora. Kasnije smo nastavili sa Elanovim, staklo plastičnim GT 402 sa motorom Arhimedes 40. To je već bila prava uživancija. Sa tim čamce vukao sam na skijama istovremeno Slobu i Bucka a Sloba je skijao i sa monoskijom.

Kamp u Filip Jakovu bio nam je baza za naša krstarenja po moru. Plovili smo do Pakošтана odakle smo prošetali do Vranskog jezera. Jednog jutra otplovili smo i do Tijesna na otoku Murteru gde smo jednom ranije kampovali. Kada smo hteli da se vratimo počela je oluja sa visokim zapejnenim talasima tako da nismo smeli ni da pomislimo na povratak. Talasi su bili tako visoki da su se preivali preko mola za koji je bio privezan naš gumenjak a kada bi se povukli čamac bi udarao o dno. Uhvatio sam priliku kada je talas podigao čamac iznad mola i povukao ga na mol. Tamni oblaci prekrili su sunce postalo je hladno, a vetar je jako duvao. Bili smo samo u kupaćim kostimima i smrzavali se. Sloba i ja legli smo potbuške na topao asfalt i tako se grejali. Mikica je stopirala jednog čoveka koji je automobilom išao prema Jadranskoj magistrali a na magistrali je uhvatila neki kamion i tako se vratila u Filip Jakov. Relativno brzo se vratila u Tjesno, dovezao je naš dobar komšija iz kampa, Mariborčanin. Gumenjak smo stavili na prtljažnik, motor u gepek i vratili se u kamp. U međuvremenu oluja je prestala i kada smo stigli u kamp, sve je bilo mirno, sunce je sijalo, bilo je toplo, kao da oluje nije ni bilo. Hteo sam komšiji da platim za uslugu, nije hteo ni da čuje.

Plovili smo nekoliko puta i do Nacionalnog parka „Kornati“, na dugi otok pa se peli do slanog jezera i na njegovu visoku vertikalnu obalu iznad jezera.

Jednom je na takav izlet, gumenjakom, išao Slobin drug Marko. Drugi put, plastikanerom, išao je moj drug Vuja sa svojom švalerkom Slobodankom.

Inače, skoro svakodnevno bili smo u „Kraju“ koji ima divnu peščanu plažu, pa na otoku Bapcu i uvalama sa spoljne strane otoka Pašman. Jednom smo oplovili ceo Pašman, prošli kroz kanal Ždrelac između otoka Pašman i Ugljana. Tada sam od izlaska iz Ždrelda

pa sve do Filip Jakova vukao Slobu i Bucka na skijama. To je daljina od skoro 15 kilometara pa mi nikad nije bilo jasno kako su to izdržali?

Prva kampovanja bila su nam u Vrsaru pored Limskog kanala, u Istri. Tada još nismo imali kamp prikolicu. Imali smo čaletov šator sa tri prostorije (dve kabine za spavanje). Tu smo dolazili nekoliko godina pa kako smo hvalili taj Vrsar i njegove obale jedne godine su sa nama pošli i Piki i Nandi (moja svastika i paša), drugi put bio je to moj bratić iz Zagreba Branko sa ženom Gitom a dva puta bili su i moja sestra i zet sa Buckom i Sanjicom.

Još nije išao u školu kada su bili Piki i Nandi. Tada je imao neke „bisere“ kao na primer: Nandi je izronio morsku zvezdu i kada je izlazio iz vode uhvatio je zvezdu za jedan krak i tako je nosio. Zvezda je odbacila krak i pala u vodu a Nandi je rekao: „Zaboravio sam na mogućnost da zvezda otkine krak“. Kada je sutradan ponovo pošao na ronjenje Sloba mu je rekao: „Nandi pazi na mogućnost“. Drugi „biser“ bio mu je kada je izašao iz mora i pošao ka klozetu. Pitao sam ga kuda ideš? Idem da piškim, rekao je. Pa što ne piškiš u moru? Nisam lud u moru se kupam.

Još kada je bio manji, on i Bucko kupali su se u kadi. Bucko se popišao u vodi i to obznanio. Sloba je zgađen i ljut odmah izašao iz kade i više nikad nije hteo sa Buckom u kadu.

U Vrsaru uz strmu obalu Limskog kanala bio je sportski aerodrom. Tu je bila jedna cesna za panoramsko razgledanje okoline. Bili su letovi od 15 minuta iznda Vrsara i Funtane i letovi od 30 minuta do Rovinja i Poreča. Jedno popodne odvezli smo se Amijem do aerodroma pa su Sloba i Bucko dobili jedan let od 15 minuta. Kada su izašli iz aviona usta su im bila od uva do uva od uzbuđenja i zadovoljstva saplitali su se u hodu. Na tom aerodrom Sloba je prvi put vozio Amia, sam u kolima.

Tada kada je sa nama bila sestra sa familijom, već smo imali gumeni čamac i čaletov vanbrodski motor od 5KS, Nautilo. Iako je išao brzinom pešaka to je za nas bila velika stvar, a pogotovu za Slobu i Bucka koji su uživali kada smo im dozvoljavali da voze sami.

Prvo kampovanje sa novokupljenom kamp prikolicom bilo je u kampu „Soline“ u Tjesnu. Sloba je tada završio prvi razred. Imao sam jedan pneumatski kanu dvosed, kojim smo Sloba i ja krstarili po kanalu između Murtera i poluostrva na kome je kamp. Odlazili smo do mesta Betina udaljenom od kampa 2,5km. Jednog dana odmah posle ručka Sloba je seo u kanu, sam, da bi uživao u veslanju. Zbog Slobine male težine kanu je imao veoma mali gaz pa se pri svakom zaveslaju jako okretao na suprotnu stranu. Mučeći se tako da održi pravac nije ni primetio da ga je vetar poneo dalje od obale. Tamo je zavetrina bila a vetar jači pa je sve brže odmicao od obale. Vetar na velikoj površini čamca nadjačao je njegove zaveslaje i okretao čamac od obale. Sa punim stomakom, posle ručka, skočio sam u vodu i zaplivaio prema čamcu. Plivao sam tek nešto brže od čamca nošenog vetrom tako da sam ga stigao tek negde na polovini kanala, širokog oko 600 metara. Od napornog plivanja sa punim stomakom samo što nisam povratio.

Od zabava na vodi imao je i dasku za jedrenje koju su on i Bucko koristili u Filip Jakovu. U Zemunu, na Dunavu, nije imao volje da koristi pa sam je koristio ja. Vozio sam ga nekoliko puta, nekad sa bratom a nekad sa drugarima na bazen sa toplom vodom u

Vrdnik. Tu bi celo vreme bio u vodi pa bi u povratku zaspao u kolima tek što bi napustili Vrdnik.

Leto pre polaska u prvi razred obišli smo Đerdapsku klisuru, tvrđavu Fetislam, hidrocentralu, Kladovo a u povratku Lepenski vir. Prespavali smo u Karatašu u barakama bivšeg gradilišta. Na velikom platou ispred baraka po drugi put sam je vozio Ami. Deca iz naselja prvo su se čudila da auto ide sam a posle opet u čudu govorila „Vidi klinja vozi!“ Do Lepenskog vira, tada još nije izmešten i sređen, dolazilo se preko dubokog potoka, dugačkim brvnom a zatim uskom utabanom stazicom po kosom terenu sa dosta grmova. Sloba je trčkarao ispred nas. Zastao je kod jednog grma i prstićem koje je skoro gurnuo u grm pokazivao nešto i govorio: „Tada vidi leptira“. Prišao sam i video sam da se na grani grma sunča šarka. Povukao sam mu ruku i nisam mu više dozvolio da hoda. Posadio sam ga na vrat i tako smo išli dalje. Mikica je bila jako uplašena, preseo joj je Lepenski vir.

Leto posle prvog razreda bili smo na Vlasinskom jezeru. Na terasi hotela igrali smo tenis. Na jezeru smo nas dvojica veslali u našem kanuu obilazili ploveća ostrva i vrlo malo i kratko se kupali jer je voda jako hladna. Na poravnom terenu pored jezera, koji je predstavljao sportski teren Sloba je češće vozio Amija. Dobro je vozio. Dozvoljavao sam mu da vozi najviše drugom brzinom.

ZIMOVANJA

Prvi put je skijao na Tari (hotel Tara) na maloj padini sa žičarom „tanjiračom“. Bilo je to kada je išao u drugi ili treći razred. U četvrtom razredu išao je sa školom u Poljsku. Tada je nastavnik fiskulture vodio osmake ali prihvatio je i Slobu. Obzirom da je bio znatno mlađi dobro ga je pazio.

Sledeće zimovanje bilo je Pamparovu u Bugarskoj kada je imao nepunih 12 godina. Išli smo familijarno u društvu sa Acom Gambirožom i njegovom familijom. Sa nepunih 13 godina bio je na Popovoj šapki na Šarplanini, sa školom.

U srednjoj školi svake zime bio je na skijanju. Četiri puta na Jahorini i dva puta na Kopaoniku. '82. Jahorina, sa nama, deda Zvonkom i Hinićima (u vikendici).

'83. Jahorina, hotel „Šator“, Sloba, ja, Pera i Bucko.

'84. Kopaonik, sa školom.

'85. Jahorina, hotel „Šator“, sa Buckom, a po povratku sa Goranom Jakovljevićem, ponovo, na Kopaonik.

U vaspitavanju Slobe bili smo uvek usaglašeni. Nikad se nije dogodilo da ja zahtevam od njega jedno a Mikica drugo. Ako bi neko od nas dvoje, bez konsultacije, nešto zahtevao, drugi bi se sa tim složio bez obzira na svoje eventualno drugačije mišljenje. Na sve roditeljske sastanke išli smo uvek oboje. Nastavnica matematike, u školi „Nikola Tesla“ nas je zbog toga nazvala „Uređeni par roditelja“.

Mene je moj otac davio sa zahtevima da kao Titov pionir moram imati sve petice. Valjda njemu za inat u srednjoj školi bio sam apsolutno neambiciozan za ocene. Bilo mi je važno, iz stručnih predmeta, da razumem i znam gradivo a za ocenu me nije bilo briga. Važno mi je bilo samo da ne bude dvojka (to je tada bila negativna ocena).

Ja sam Slobu vaspitavao, takođe, da je važno znanje a ne ocena. Još u prvom razredu, hvalio bi se, kada dođe iz škole da je dobio peticu. Ja sam mu jednom prilikom rekao: „Kakav si ti đak? Uvek samo petice! A gde su ti druge ocene, četvorke, trojke, dvojke, kečevi?“ Nekoliko dana posle toga, Miki i ja smo ga, na kuhinjskom balkonu, čekali da se vrati iz škole. Kada je sa nekoćinom drugara bio na oko 50m od kuće, opazio nas je i sav važan povikao je: „Tata, danas sam dobio keca“!

PODELA NADLEŽNOSTI RODITELJA

Iako Miki i ja nismo imali nikakav dogovor o podeli uloga u vaspitanju Sloba je jasno osećao da za neke stvari treba da se obrati Tati a za neke druge Mami. Tako je Tata bio pitan za majstorisanje, alat, bicikle, automobile i sport a Mama za odnose sa ljudima. Pri tom imao je ogromno poverenje u nas a pogotovu Mamu. Tako na primer u osnovnoj školi, kada su počele da ga interesuju devojčice pitao je mamu sledeće: „Ne znam šta da radim? Moj drug Bula hoće da se menjamo za devojke. Moja devojka je lepša a njegova ima veće sike“. Mikica mu je rekla da nije važno kolike su joj sike i pitala ga: „Pa nije valjda da ti devojku držiš za sike?“ – „Pa nego šta!“, odgovorio je. Jedna lepa njegova devojčica bila je i sadašnja pevačica Buba Miranović.

ODEĆA

Pri kupovini odeće uvek smo izbor prepuštali njemu. Prodavačice bi se obraćale nama a mi smo im odgovarali da nije za nas nego za Slobu i neka se obraćaju njemu. Bile bi začuđene. Tako je Sloba stekao sigurnost u odlučivanju šta želi.

RAČUNARI

Ubrzo posle pojave računara SPEKTRUM ZX kupio sam ga Slobi. Tada je bio u drugom razredu srednje škole. Slobi sam rekao: „Sine samo tata malo da proba pa ću dati tebi.“ Tako sam svaki dan po dolasku s posla seo za računar i sedeo za njim skoro sve do jutra. Napravio sam program „Bioritam“, program za crtanje zvezda sa „N“ krakova koji su mogli biti tanki, debeli i pod uticajem vetra sabijeni ili razvučeni i još nekakav programčić kojeg više ne mogu da se setim. Posle nedelju dana Sloba me bojažljivo upitao: „Tata a mogu ja malo da se igram sa računarom?“. Shvatio sam da me računar potpuno zaludeo pa sam mu rekao: „Evo Ti sine, tata više neće da sedne za računar“. I tako je i bilo.

Sloba se više od godine dana samo igrao sa računarom, kupovao je nekakav časopis u kojem su zaludenci za SPEKTURM ZX iznosili sve mogućnosti i nemogućnosti tog računara. To me je počelo nervirati jer sam ja smatrao da računar ne treba da bude samo igračka nego i korisna alatka. Jedna od najinteresantnijih igara bio je program simulacije leta aviona. Sloba je povezao računar sa televizorom pa su se oni i Bucko kao opčinjeni igrali pilotiranja. Napravio sam jednu fotografiju kako njih dvojica ko omađijani gledaju u ekran. Na toj fotografiji pored normalnog izgleda televizora pojavio se niz „likova“ ekrana ispred televizora koji su ličili na meh harmonike koji se iz televizora izvukao u prostor ispred televizora. Pitao sam mnoge ljude, pokazujući im fotografiju, kako je to moguće ali mi niko nije mogao dati bilo kakav odgovor osim „ne znam“.

Obzirom na veoma mali kapacitet memorije, tog prvobitnog računara od 64Kb, nabavio sam memorijske čipove koje sam zalemio na nožice (pinove) postojećih čipova čime sam udvostručio memoriju. Sada su mogli da se prave i opširniji programi.

U olovci sam napravio, u BEJZIKU program za proveru efikasnosti milovanja nazvan ZN. Sloba je taj program sa rukopisa uneo u računar pa smo taj program prodali u pet firmi među kojima je bila beogradska SVETLOST i ENERGOPROJEKT – ARHITEKTURA I URBANIZAM. Sa zarađenim novcem kupili smo „veći“ računar ATARI.

Program ZN počeo sam da viđam u projektima mnogih firmi kojima sam ga prodao.

Na isti način Sloba i ja napravili smo još jedan program za izračunavanje pada napona nazvan PN. To je univerzalni program za trofazne, monofazne i jednosmerne mreže koji u svakoj tački opterećenja daje pad napona, kod kojeg se može simulirati ispad osigurača na opterećenju ili glavnog a sračunavanje vrši vektorski uzimajući u obzir i faktor snage. Takođe je moguće i ubacivanje kondenzatora za popravak faktora snage.

Pošto je program izuzetno dobar i zahtevao dosta vremena za izradu i proveru rezultata na konkretnim primerima on je i dosta skup. Realna cena za projektne firme bila bi previsoka. Pošto mi do slave nije stalo, nisam hteo da ga nudim za male pare; zadržao sam ga za sebe.

Sloba je postao maher za računare. Nije bilo korisničkog programa kojeg on nije mogao od prve koristiti, kao da ih je on pravio. Radio je sa AUTOKEDOM i 3D veoma brzo, verujem da je bio jedan od najbržih u Beogradu. Uvek je radio sa poslednjom verzijom AUTOKEDA. U firmama u kojima je radio bio je učitelj za računare. Njegov šef iz DELTAINŽENJERINGA (Dragan Dimić) zvao ga je maltene svaki dan telefonom tražeći pomoć i objašnjenja tako da je njegova žena jednog dana rekla da bi bilo najbolje da oni (Dimići) usvoje Slobu.

Za vreme rada na Malti, šef biroa Maltežanin, angažovao ga je da obučava privatno njegovu ženu.

Sloba je sa mnom radio sve moje „tezge“ od kada sam u penziji. Svo kucanje teksta i svo crtanje u autokedu radio je on. Dešavalo se da je on u autkedu brže uradio crtež nego što sam ga ja uradio u olovci.

SREDNJA ŠKOLA

Išao je u školu koja je imala isto ime i bila je u istoj zgradi kao škola koju sam ja završio ali po nastavnim programima, nastavnicima pa i učenicima nije bila ni nalik mojoj školi.

Evo na šta je ličina škola koja je reformirana po usvojenim zamislima jedne komunističke budaletine, Stipe Šuvara, po kojem su srednje škole nazivane, pogrdno, šuvarice a zvaničan naziv bio im je škole usmerenog obrazovanja:

- Prva dva razreda, bez usmerenja sa opšteobrazovnim predmetima, čak i sa muzičkim obrazovanjem a bez tehničkog crtanja.
- Treći razred sa usmerenim tehničkim crtanjem u prvom polugodištu. Po završetku proglašavani su za kvalifikacione monter (nazovi).
- Četvrti razred, nastavak usmerenja pa postaju tehničari (ni prineti onima u moje vreme).

U svakom razredu bilo je oko 50% devojčica, za razliku od moje generacije kada smo u razredu imali samo jednu devojčicu.

Sve stručne predmete predavale su nastavnice i to mladice nafrakane i u mini suknjama, u moje vreme to su bili stariji veoma iskusni inženjeri sa dobrim pedagoškim nastupom koje smo veoma cenili.

Učionice su bile kao štale; prekidači počupani, tabla izbušena školskim šestarima (kao da je gađana iz mitraljeza), podijum za katedru bio je bez svake druge daske, tako da je nastavnik morao vrlo pažljivo da namešta stolicu pre nego što sedne.

Najbolji primer koji govori o kvalitetu te škole je sledeći:

Sloba dolazi kući i pita me: „Tata znaš kakva je podela stubova za električne mreže?“ Kažem mu „Kako ne bi znao i počnem da nabrajam: drveni, četinarski i listopadni, čelični rešetkasti, cevasti, okrugli i poligononalni, betonski centrifugirani, četvrtasti“, „Stani, stani, nemaš Ti pojma!“ Nisam shvatio šalu i skoro sam se najutio kad mi on smešeći se kaže: „Danas na času el. mreža, nastavnica nam je lepo objasnila da je podela na: visoke, vitke i elegantne“. To im je čak i izdiktirala.

Dalje nema šta da se kaže.

VOJSKA

Vojni rok od jedne godine, započeo je u avgustu 1985. (posle završene srednje škole). Prvu polovinu roka bio je u artiljerijskoj školi rezervnih oficira u Zadru, a drugu polovinu (staž) u Velesu (tada se još zvao Titov Veles).

Letovali smo u kampu Filipu Jakovu. Po završetku letovanja, Slobu smo ispratili u Zadar pa se vratili u Beograd. Kamp prikolicu smo ostavili u kampu. Posle mesec dana kada je polagao zakletvu, došli smo na tu svečanost i posle toga smo prikolicu vratili u Beograd.

Tog leta moja bivša, vojna firma (VGD) angažovala me da uradim glavni projekat el. instalacije za hangar za Kanadere na aerodromu Zemunik tako da sam za vreme letovanja otišao na aerodrom i prikupio potrebne podatke.

Na tom letovanju imali smo jedan strašno neprijatan događaj zbog kojeg sam odlučio da u Hrvatsku više ne dolazim. Evo kako je to bilo:

Sloba mi jedno jutro kaže da sam ga sinoć spasao batina. Bio sam zbunjen o čemu to priča jer Miki i ja sinoć nismo mrdnuli iz kampa. Kaže, bio sam u jednoj bašti kafića u društvu mladića meštana i još jednog Beograđanina. Dolazi jedna druga grupa, verovatno meštani iz susednog Turnja, izvlače tog drugog Beograđanina napolje (tukli su ga) i posle kraćeg vremena zgrabe mene s namerom da i mene izvuku napolje. Meštani iz mog društva skoče i ne daju me; kažu ne njega, njegov otac se zove Krešimir. I banda me ostavi na miru.

Šta drugo reći za Hrvatsku osim da je hronično bolesna od nacišovinizma.

Sloba nam je pisao da posle zakletve, kada su dobijali izlaske u grad, u ugostiteljskim objektima ili nisu bili posluživani ili su uz posluživanje dobijali poruge. Te jeseni ti katolički naciošovinisti organizovali su procesije po gradu, prenoseći kosti svetog Duje i

još nekih svetaca. Zbog straha od napada na vojnike starešine im, u tim prilikama, nisu dozvoljavali izlaske.

U školi su ih normalno učili korišćenju artiljerijskih tablica. Pošto je bio zaljubljenik u računare on ih nije koristio; služio se džepnim kalkulatorom koji je imao mogućnost računanja sa polarnim koordinatama. Taj kalkulator sam mu kupio u Klagenfurtu (Celovcu). Školu je uspšeno završio. Za vreme staža u Velesu odlazio je na vežbe na čuveni vojni poligon na Krivolaku.

Kasnije, posle vojske imao je dve vežbe. Bio je komandir baterije minobacača kalibra 120mm. Bio je veoma uspešan u gađanju. Na vežbi na Pasuljanskim Livadama meta im je bio jedan grm na naspramnoj strani brda.

Nekoliko komandira baterija se izređalo i nijedna nije pogodila metu. Potpukovnik koji ih je ocenjivao ljutio se i siktao govoreći: „Da sam s one strane, najsigurniji bi bio u grmu“. Odmah posle toga red je došao na Slobu. Dao je posadi elemente gađanja i prvi hitac bio je prebačaj. Onaj mali potpukovnik likovao je: „Šta sam ja rekao!“. Sloba je korigovao podatke i drugu hitac; nema grma. Nastao je smeh i zadirkivanje: „Evo vam sigurnosti u grmu“.

Na vežbi u Nikincima Sloba je u Bujanj Potoku zadužio bateriju minobacača a iz te baterije su svi gađali. On je uspešno gađao i čekao je da i drugi obave gađanje pa da bateriju vrati. Gađalo se plotunom cele baterije. Čekao je tako što je stajao oko 20m iza vatrene linije i pri opaljivanju bio se okrenuo leđima prema vatrenoj liniji. Pri prvom plotunu jedan posužilac nije dobro povukao konopac tako da do opaljivanja nije došlo. Niko nije primetio da jedan minobacač nije opalio. Poslužilac je ubacio drugu minu i pri drugom plotunu dobro povukao konpac. Sloba kaže: „Kad je grunulo, pored mene je nešto zazviždalo, granje drveća je počelo da se krši i pada, a oficiri koji su sa terase objekta pratili gađanje počeli su da skaču sa terase. Okrenuo sam se i video poslužioca koji leži a minobacača nema. Ostalo je samo postolje i dance cevi.“

Na sreću nesrećni poslužilac nije poginuo, samo je ranjen.

Posle priče o tom događaju Sloba je počeo da drhti i da se trese. Tek tada njegova podsvest je reagovala na preživljenu smrtnu opasnost.

Poslednji put vezu s vojskom imao je u proleće 1999. godine za vreme američkog bombardovanja. Pošto se očekivala i američka invazija sve jedinice bile su u ratnoj pripravnosti. Sloba je sa svojom jedinicom bio jedno vreme u školi pored igrališta Teeoptika, zatim u Institutu za kukuruz u Zemun Polju i na kraju na južnoj strani Fruške Gore (Irig, Mandelos) gde su stalno menjali položaj da bi izbegli bombardovanje.

FAKULTET I ŽENIDBA

Sloba je hteo da upiše ETF. U to vreme za upis su trebali poeni koji su se dobijali na osnovu uspeha sa prijemnog ispita i uspeha u srednjoj školi. Pošto u školi nije bio ambiciozan (kao i ja) falila su mu neka dva poena, potrebna za upis. Upisao se na mašinski fakultet. Prve dve godine završio je za tri. U trećoj godini zapeo je na matematičari III (statistika) iako je bio dobar matematičar. Neki prof. Simonović (tada i poslanik Demokratske stranke) uzeo je Slobu na pik, kao što je mene na ETF uzeo prof. Mitraković. Pomoćnik u toj raboti bio mu je njegov asistent koji je prilikom pregleda

pismenog ispita, kod trećeg polaganja, brisao urađene zadatke. Na listovima pismenog ostali su samo otisci olovke i drljice od gumice kojom je brisao. Sloba je bio jako deprimiran. Govorio sam mu da traži komisijско polaganje ispita ili ako to neće da Simonovića negde u mraku čebujemo. Sloba nije hteo ni jedno ni drugo.

Na fakultetu je upoznao Tanju Despot, lepuškstu sisatu i bokatu. Posle prve godine fakulteta letovao je u Grčkoj (u Asprovalti) zajedno sa Markom, Brankicom i Goranom. Putovali su crvenim „kecom“ koji je imao „ugrađen“ plin. Posle toga Tanja ga je odvela u Cirihi, u stan njene tetke, koja je letovanje provodila u Zagorju. Po Cirihi su se vozikali (na divlje i bez saglasnosti) kolima njenog teče. Upecala ga je kao soma i krajem leta venčali su se u Vaznesenskoj crkvi. Svadbeno slavlje, u crkvenim prostorijama finansirao je Tanjin otac koji je dugo kao voskar radio u Srpskoj patrijaršiji. Tada je govorio: „Ma kakvi fakulteti, treba da pravite sveće od toga se živi“.

U vreme velike inflacije iz ne znam kog razloga, Tanje je napustila fakultet, nama ne govoreći ništa. I dalje je ujutro u pidžami dolazila u trpezariju, sedala za sto i čekala da joj Mikica, kao i uvek ranije, servira doručak. Posle toga povlačila se u sobu. Mislili smo da uči. Na fakultet više nije odlazila. Posle dužeg vremena pitao sam je zašto ne ide na fakultet. Odgovorila je da je odustala od fakulteta. Bili smo uvređeni takvim njenim ponašanjem. Ubrzo je i Sloba napustio fakultet.

Jedno vreme bavio se sitnim švercom cigareta koje je prodavao obilazeći noću kafane i restorane. Prestao je zbog straha da ga milicija ne ćorkira.

Našao je posao na Lekinom Brdu kod nekog privatnika koji je uvezio komponente i sklapao računare. Tu je radio par meseci dok gazda nije ćorkiran.

Pokušao sam da ga zaposlim u „Svetlosti“ preko tadašnjeg tehničkog direktora Mirka Štuheca. Uputio ga je u njihovu radionicu za izradu razvodnih tabli koja je bila na Dorćolu pored garaže GSP-a. Niti je Mirko bio autoritet niti je u toj radionici bilo posla i organizacije; Sloba je osećao da nije dobrodošao pa je posle prvog dana odlučio da tamo više ne odlazi.

Posle toga, preko tadašnjeg direktora sektora za elektrotehniku CIP-a, Žarka Radovića i Miše Filipovića iz MINEL KONTAKTNEMREŽE, Sloba je zaposlen u MINEL KM. Radio je kao monter na kontaktnoj mreži u Indiji a zatim na elektrifikacije (kontaktna mreža) na pruzi prema Pančevu. Posle toga, opet preko Žarka Radovića, zaposlen je u GSP kao monter ispravljačkih stanica. Na tom mestu malo bolje je upoznao Beograd jer je dežurao po svim ispravljačkim stanicama u gradu. U to vreme, pričalo se, da ljudi odlaze leti u Grčku na branje voća i da je na tome dobra zarada. U to vreme kod nas je bila katastrofa. Sloba se dogovorio sa Markom 1994. za vreme godišnjeg odmora (koji je malo produžio) otišao u Grčku da zarradi pare. To je bilo jako naivno jer nije znao ni gde ima plantaža, ni gde ima potrebe za radnicima nije imao uputstvo ni preporuku bilo koga. Znao sam da od toga neće biti ništa pa ipak sam mu dao pare, neka ide i vidi koliko je naivan. Išli su preko Soluna i Atine sve do Krita i vratili se sasvim dekontirani.

Nastavio je da radi u GSP-u odakle je preko mog kolege iz CIP-a Milenka Marića prešao u „Svetlost teatar“. Tu je radio na projektovanju (obnova Jugoslovenskog dramskog pozorišta, dekorativno osvetljenje El. teh i građevinskog fakulteta). Sledeća firma bila

mu je „Deltainženjering“ u kojoj je radio takođe na projektovanju ali sada na industrijskim objektima, uglavnom na motornim pogonima.

Na Malti se projektovao (i gradio) jedan ogroman bolničko hotelski kompleks. Neki vešt Bosanac ubacio se u taj posao i objavio da traži ljude za taj posao. Sloba se prijavio i sa dosta drugih Beograđana otišao na Maltu. Posao je bio crtanje u autokedu. Tamo je bio glavni za autoked. Pričao je da je svoj dnevni zadatak završavao za dva do tri sata a svo ostalo vreme pomagao je ostalim Beograđanima koji su bili početnici u autokedu. Šef biroa, Maltežanin, angažovao ga je da obučava njegovu ženu. Sloba se na tom poslu osećao izigran jer je imao istu platu kao i sve neznalice kojima je pomagalo, a svi oni zajedno imali su četiri puta manje plate od Italijana. Bosanac ih je drao. Ugovarao je poslove po svetskim cenama a plaćao po Beogradskim. Nije im dozvoljavao da napuste posao tako što je njihove pasoše držao kod sebe. Posle pola godine rada Sloba je uspeo da ga prevari s molbom da ga pusti na nedelju dana u Beograd da rođendan prosalvi sa familijom. Normalno, više se nije vratio.

Ponovo se zaposlio u Deltainženjeringu. Dragan Dimić ga je zvao da se vrati. Posle nekoliko meseci prešao je u trgovačku firmu „Klas“ koja je prodavala modularnu elektro galanteriju italijanske firme „Vimar“. U toj firmi od ranije radila je Tanja.

Ni u „Klasu“ nije bio zadovoljan poslom pa je ubrzo prešao u firmu „Power com“. To je firma jednog pametnog stručnog el. energ. Inž. koji je prethodno radio u EDB a zatim u ENERGOPROJEKTU, na postrojenjima visokog napona. Sloba je tu radio kao projektant razrađivač. Aca Štaljonić je ugovorio posao u Kuvajtu. Planirao je da on sa inženjerima radi u Kuvajtu a da svu razradu i crtanje radi Sloba koji ostaje u Beogradu. Sloba se na to jako naljutio i uvredio, pogotovu što je i do tada bio prinuđen da umesto osam sati dnevno radi dvanaest sati. Kada je Slobi rekao svoj plan za Kuvajt, Sloba mu je rekao: „Ja od sutra ne radim kod tebe!“.

Meni nije ništa rekao. To sam saznao tek posle nekog vremena kada sam primetio da ne ide na posao. Nisam mogao da verujem da je, u to teško vreme za zaposlenje, tek tako dao otkaz a da prethodno nije našao drugi. Zanovertao sam mu da traži posao a on mi kaže da hoće malo da odmori i da će posao lako naći. Posle jedno mesec dana postao sam neprijatan; govorio sam mu: ne misliš valjda da ću te ja izdržavati. Otvorio je internet i porazgovarao sa vlasnikom firme „Vesimpeks“ koji ga je pozvao da sutra dođe na razgovor. Otišao je a prekosutra je već radio u „Vesimpeksu“. Tu je radio na izradi radioničke dokumentacije za razvodne uređaje i specifikacije potrebne opreme. U toj firmi bio je vrlo cenjen; mladi inženjeri su tražili savete i pomoć tako da im je jednom prilikom rekao: „Jesam li ja vaš tehničar ili ste vi moji tehničari“.

Tu je dosta dugo radio (prvo na Kanarevom brdu a posle preko puta Beogradskog sajma). Posumnjao je u budućnost firme jer se, po njegovom, gazda suviše bavio hobijem nego poslom, tako da je opet promenio firmu. Zaposlio se u firmi ICCE koja je radila iste ili slične poslove kao i prethodna. I tu je radio za njega, prilično dugo pa je prešao u firmu PSR koja radi poslove kao firma „Power comm“ tj. projektovanje postrojenja visokog napona. Preko te firme bio je u Etiopiji, u tri navrata, (ukupno 11 meseci) na ispitivanju i puštanju u rad hidroelektrane na Plavom Nilu (na izlasku iz jezera Tana). Bio je kraće vreme u Iraku a sada relativno često odlazi u Englesku. U toj firmi ima, do sada, najduži staž. Gazda ga veoma ceni. Kupio mu je auto (na ime firme).

2017. bio je duže u SAD (NjuDžersi) a 2018. u Trinidadu.

TANJA I UNUCI

Kada je Sloba Tanju počeo dovodi u stan, ona bi krišom, bez pozdrava, kroz predsoblje šmugnula u njegovu sobu. Tako je i izlazila iz stana. Pa i kasnije, kada je njihova veza postala zvaničnija, bilo je isto. Verovatno je bila stidljiva. Međutim, kasnije, uvideli smo da ona ne voli da priča, bar ne sa nama. U razgovoru s nama ona bi govorila samo da i ne. Tada je živela sa roditeljima i mlađom sestrom u jednosobnom stanu u ulici Ivana Cankara. Pre toga živeli su u Gornjem Gradu (Karlovačka ulica) u dvosobnom stanu. tada je išla u istu osnovnu školu u koju je išao Sloba, u Alaskoj ulici. U nekoj nepromišljenoj kombinaciji zamene stana za dobru zaradu, zaradili su samo jednosoban stan. Roditelji su dugo radili kao voskari u Srpskoj Patrijaršiji. Zbog smanjenog obima posla dobili su otkaz pa su zbog toga bili u sudskom sporu sa Patrijaršijom. Posle toga prodavali su sveće na pijaci kod Starog Merkatora i na Zelenom Vencu. Otac joj je sićišan čovek, iz Ključa je (ispod Grmeča). Majka joj je kršna Dalmatinka iz Dalmatinske Zagore. Oboje su sa osnovnim obrazovanjem. Tanju su smatrali najpametnijom jer je završila gimnaziju i upisala fakultet. Njena mlađa sestra Daca (Dragana) fizički rano sazrela, kršna kao i njena majka napustila je frizersku školu, što su joj roditelji dozvolili i ostala u roditeljskoj kući kao kućna pomoćnica. Sa 16 godina počela je da se viđa sa nekim momkom kojeg je Predrag najurio. Posle toga više nije imala nikakve veze sa muškarcima, ostala je neudata.

I ona kao i Tanja veoma je nekomunikativna. Predrag je bio jako i protiv Tanjine veze sa Slobom.

Kada nam je Sloba rekao da bi se ženio, pokušali smo ga od toga odgovoriti ali smo odustali kada smo shvatili da može napraviti još veću glupost ako se ne saglasimo.

Studirali su a mi smo se trudili da im pružimo sve pogodnosti. Tanja nam je bila kao kćerka. Nikakvim kućnim poslovima se nije bavila. Nije išla na pijacu, nije spremala hranu, nije prala veš, nije peglala, nije išla u samoposlugu.

ŠTA JE ISPRIČAO SLOBA O TANJI I SEBI

Uzeli smo se kao studenti. Moji roditelji su nas primili u stan i hranili. Nikakve kućne obaveze nismo imali ni za vreme školske godine ni za vreme raspusta. Najteži posao moje žene bio je držanje kašike i viljuške. Ni na pijacu nije išla. Sve kućne poslove i kupovine obavljala je moja majka.

Posle tri godine napustila je studiranje, ništa i dalje nije radila, držanje kašike joj je i dalje bio najteži posao. Čak ni za unošenje robe kupljene na kvantašu za zimnicu, koju su moji roditelji dovozili „stojadinom“ od ulaza u zgradu, do stana na drugom spratu, nikad nije pomogla jer je ona slaba i ima matericu.

Navela je i mene da napustim studije. Otac me je uskoro zaposlio a ona je nastavila da ne radi ništa.

Četiri godine posle venčanja počela je da pomaže svojim roditeljima (voskarima) u prodaji sveća na pijaci i tu je upoznala nekog kelnera iz LIDA koji je na pijaci prodavao alkoholna pića. Počela je da radi za njega, dobro je zarađivala na tome (bolje nego moj

otac elektro inženjer). Nažalost sa njim se spandžala. Kada sam za tu vezu saznao i ona mi priznala, istukao sam je a njega sam najurio sa pijace na kojoj se više nikad nije pojavio.

Moji roditelji su to, normalno, saznali ali joj nikada za to nisu ništa rekli. Smatrali su da ne trebaju da se mešaju u naše odnose. Posledica po njih je ipak bilo. majka je dobila dvostruki srčani infarkt zbog kojeg je ležala u sobi za reanimaciju na KBC „Bežanijska kosa“.

Tehničar „Žak“ iz moje elektro grupe zbog raspada u CENTROPROJEKTU našao je zaposlenje u trgovinskoj firmi koja je prodavala luksuznu galanteriju za električne instalacije. Firma se nalazila iza železničke stanice, prema Savi, u Bari Veneciji. Sada je to Beograd na vodi. Preko Žaka uspeo sam da zaposlim Tanju u toj firmi, da ne bi krala Bogu dana u stanu. firma je uspešno poslovala i Tanja je dobro zarađivala. Posle nekog vremena počela je ružno da govori o Žaku i drugim zaposlenima. „Oni lopovi, potkradaju firmu, ja bi to bolje i poštenije radila“. Poverovao sam joj i našao sam joj kancelariju na Zemunskom keju (u ARHITEKUTRI I URBANIZMU koji smo Sloba i ja opremili i ona je nastavila da se bavi istim poslom, uspešno.

Zatim nam se rodio prvi sin. Našu sobu je držala stalno zatvorenu i nije dozvoljavala mojim roditeljima da vide dete, navodno da ga ne bi zarazili. Kada je dete bilo oko 8 meseci, posle jednog kupanja deteta izneo sam ga golišavog iz kupatila da bi ga pokazao roditeljima, koji su tugovali za unukom. Kada je Tanja shvatila, izjurila je iz kupatila i u predsoblju počela da mi otima dete, da bi sprečila moje roditelje da ga vide. Da dete ne bude povređeno pustio sam ga, odnela ga je u sobu a zatim sam je u besu išamarao i izjurio iz kuće. Sledeću 1,5 godinu provela je sa detetom kod svojih roditelja.

Za celo vreme izbivanja iz kuće Tanja je pokušala preko neke poznanice (advokata) da pokrene zahtev za dobijanje prava na stan mojih roditelja. Od toga nije bilo ništa jer je ta žena ubedila da u tome ne bi mogla uspeti.

Moj otac je insistirao da se Tanja i dete vrate kući. Roditelji su odlazili na šetalište na obali Dunava u vreme kada je Tanja izvodila Nikolu na šetnju da bi ga iz daljine videli. Bojali su se da ih Tanja ne primeti i odvede dete.

Pošto je moj otac bio uporan u želji da bude sa unukom počeo je da odlazi kod njenih roditelja i kada je Nikola imao već 1,5 godinu dobio je dozvolu da ga on izvodi u šetnju ali pod uslovom da ga ne dovodi u svoju kuću da ga moja majka ne bi videla.

Zahvaljujući upornosti mog oca, Tanja i ja smo opet počeli da se viđamo i posle oko 1,5 godine vratila se sa Nikolom u naš stan. Život nam je postao normalan.

Rodio nam se drugi sin. Zabrane viđanja su nestale. Srećna Baba je pomagala u poslovima oko unuka. Deda je bio glavni animator i u kući i napolju. Izvodio ih je u dečje parkiće (igrališta), zoo vrt, na plaže, na izlete vangrada, u bioskope, pozorišta. Kupovao im je raznovrsne igračke, tako da su po igračkama bili najbogatija deca u kraju. Organizovao je zajedničke igre i dečije akcije na opremanju „dvorišta“ ljuljaškama, kolibama, toboganima i na čišćenju tog prostora. U kraju su moje roditelje nazivali najboljim i najneumornijim dedom i babom.

Tanja je ostala kakva je i bila ćutljiva, nedruštvena i neuredna. Moji roditelji joj ništa nisu zamerali, imali su unuke i to im je bilo najvažnije.

Pojavio se problem vaspitanja. Tanje je insistirala da deca moraju da slušaju samo nju. Ono što tata kaže nije bilo važno. Pogotovu nije bilo važno ono što kažu baba i deka.

Međutim, kako je zemlja sve više propadala, narudžbi je bilo sve manje pa nije viša mogla da plaća kiriju u URBANIZMU I ARHITEKTURU: našao sam joj novi prostor u PINKIJU i pozajmio joj pare da bi mogla nastaviti rad. Još jedno vreme uspevala je da se održi ali je i tu krenulo nizbrdo. Ona jednostavno nije bila za trgovca. Bila je ćutljiva nije sklapala poznanstva i normalno da nije mogla da opstane. Prešla je u kuću u Batajnici koju je sagradio njen otac i još neko vreme, sporadično, nalazila poslove. Sada na pijaci prodaje sveće koje njen otac pravi.

ENGLESKI

Hteo sam da i moji unuci znaju engleski pa sam ih upisao u privatnu školu jezika. Časova su imali dva puta nedeljno. Plaćanje časova bilo je na kraju svakog meseca. Jednog meseca nastavnica mi reče: „Gospodine ja ne mogu od vas da više uzima pare“. „Zašto“, pitam je. „Pa oni dolaze samo dva puta mesečno“ Bio sam zaprepašćen. Dođem kući i kažem Tanji šta mi je nastavnica rekla a ona mi kaže: „Znam, oni su mi se žalili da im je na časovima dosadno, pa sam im rekla da ne moraju da dolaze na časove“. Ni tada ni sada ne razumem takvu majku.

DALJI ŽIVOT

Dao sam im svoju uštedevinu od tezgi za vreme penzije, oni su se još zadužili kod svojih drugara pa su otvorili sajber igraonicu u kući u kojoj je pre bila KUBA KERAMIKA. Za sada im dobro ide.

Sve ostalo znaju sami, pa kada budu matori možda će i oni napisati svoja sećanja.

.

GRAĐANSKI RAT I BOMBARDOVANJE

GRAĐANSKI RAT I NATO BOMBARDOVANJE

U to vreme na Kosovu, Bosni i Hrvatskoj besneo je rat. U Srbiji (bez Kosova) bilo je mirno.

U Albaniji, Amerikanci su formirali vojne kampove za obuku šiptara iz kojih su napadali na više mesta graničnu liniju na Prokletijama. Naša vojska ih je stručno i efikasno uništavala. Na samom Kosovu naša vojska je takođe uništavala šiptarske zlikovce i pobunjenike što je Amerikance dovodilo do besa. Po staroj fašističkoj taktici (iz doba Hitlerovog III rajha) u selu Račak na Kosovu iscenirali su masakr šiptara od strane jugoslovenske (srpske) vojske. Normalno je to bio lažni masakr koji im je bio potreban kao opravdanje za otvoren napad na Srbiju. Preko svih sredstava informisanja prikazivali su Srbe kao fašiste, ubice, silovatelje, ljudoždere kako javno mnjenje u Americi i Evropi ne bi bilo protiv kažnjavanja Srbije nego bi je naprotiv podržalo.

Amerikanci su Srbiji dali ultimatum, čijim ispunjenjem bi Srbija bila potpuno ponižena i okupirana. Na primer:

- Američka vojska može slobodno i besplatno koristiti svu saobraćajnu infrastrukturu: puteve, železnicu i aerodrome.
- Američka vojska može slobodno i besplatno koristiti srpske radio i TV stanice.
- Američki vojnici i u civilu mogu biti naoružani, ne mogu odgovarati pred srpskim sudovima za bilo šta (otimačinu, pljačku, silovanja, ubistva).
- Američka vojska može hapsiti, suditi i zatvoriti bilo koga po pravilima američkog vojnog sudstva.

Srbija taj ultimatum, normalno, nije mogla prihvatiti pa su je Amerikanci počeli bombardovati. Radili suto uz sadejstvo svojih prišipetlji pod firmom NATO pakta. Bombardovana je cela Srbijai delovi Crne Gore. Počelo je to u martu 1999. godine oko mesec dana pošto sam otišao u penziju i trajalo je 72 dana.

Naše bedno vazduhoplovstvo sa nešto malo zastarelih aviona sa zastarelim naoružanjem i naša protivvazдушna odbrana sa zastarelim raketnim sistemima nije mogla efikasno da se suprotstavi masovnim naletima NATO avijacije opremljene najsavremenijim naoružanjem. Napravili su nam ogromnu štetu. Porušili su nam veliki broj mostova, skladišta goriva, vojnih centara i kasarni pa i bolnica. U Aleksincu su srušili stambeno naselje i pobili puno stanovnika, civila. Niš su zasuli, zabranjenim kasetnim bombama od kojih su godinama kasnije stanovnici ginuli. Jug Srbije i Kosovo zasipali su radioaktivnom municijom i kontaminirali velike površine terena zbog čega je došlo do velikog porasta oboljenja od raznih vrsta kancera.

Šteta koju su namnaneli bila bi znatno veća da ih naša vojska nije zaluđivala i navodila na lažne ciljeve. Na Kosovu su pravljene lažne aerodromi tako što su preko livada postavili plastičnu foliju koja je predstavljala pistu. Na drugim aerodromima pravili su veoma uspešne makete MIG-ova. Sve su to Amerikanci besomučno bombardovali i trošili resurse na budalaštine. Našim raketašima uspelo je da noću da obore najnoviji, za radare nevidljivi avion što je bila velika bruka za Amerikance. Na Kosovu, Amerikanci, su pravili velike greške, bombardujući kolone šiptara, civila, koje su sami organizovali s ciljem prikazivanja navodnog sprskog genocida (proterivanja civila). Naše TV stanice su

sve te strahote koje su Amerikanci činili svakodnevno prikazivali. To je bila velika antipropaganda za američko bombardovanje pa su zbog toga bombardovali TV studije i TV tornjeve sa emisionom opremom. Najviše su razorili TV Novi Sad na Mišeluku i TV Beograd u Abardarevoj kraj Tašmajdana.

Sa prozora svog stana u ul. Aleksinačkih rudara gledao sam let krstareće rakete prema Batajnici, njeno uspinjanje pred ciljem i skoro vertikalno obrušavanje na cilj i zatim ogroman crveni zastor koji se dizao ka nebu na kojem su se oštrom ocrtavale siluete novobeogradskih zgrada. Sa istog mesta video sam napad krstareće rakete na rezervoar novobeogradske toplane udaljene od mog stana 2,8km, tako da se uz vatrenu zavesu čula i štrašna eksplozija. Vozeći se kolima prema pijaci, na Bežanijskoj kosi (tačno upravcu ulice Aleksinačkih rudara) opet ogromna vatrena zavesa. Shvatio sam da je to bio napad na visokonaponsku trafostanicu „Beograd IV“. Ceo Novi Beograd ostao je bez struje. Gledao sam sa prozora kako Amerikanci kruže iznad Rakovice i Petlovog brda napadajući podzemni komandni centar ispod brda Straževica. Naša protiv avionska artiljerija ih je plašila jer drugi i nije mogla zbog malog dometa. Bilo je tužno ogledati kako čitavi rojevi svetlećih granata poleću prema avionima usporavaju i padaju a Amerikanci na dovoljnoj visini bezbrižno kruže, obrušavaju se i ponovo penju. Straževicu su gađali bombama od 5.000kg, izazvali su prave zemljotrese ali podzemnom centru nisu mogli naškoditi.

Najstrašniji napad bio je na kinesku ambasadu udaljenu od stana 220m i hotel „Jugoslaviju“ udaljen 300m. Pošto je bombardovana TV u Abardarevoj ulici, očekivali smo napada na TV „BK“ (Braća Karić) koja je bila u zgradi AEROINŽENJERINGA preko puta naše stambene zgrade. Unuke (Nikola 6 godina i Laza 2,5 godine) sklonili smo kod prijatelja u Zemun. Sloba je bio pod uniformom na terenu (rezervista).

Noću nas je probudila strahovit niz eksplozija i zemljotres. Izleto sam iz kreveta na prozor. Napolju je bilo sve u mraku (nije bilo struje) ali se ipak video crn gust dim kojeg je vetar nosio prema ENERGOPROJEKTU. Pomislio sam da je pogođena „BK“ TV pa sam to proverio tako što sam pozvao telefonom komšiju sa četvrtog sprata, čiji je stan gledao na „BK“ TV. Rekao mi je da je „BK“ TV čitava i da ne zna šta se desilo. Obukao sam se na brzinu, sjurio u dvorište i krenuo prema tom dimu. Susretnem jednog čoveka koji je išao otuda mi kaže pogodili su Kineze. Čujem huk aviona, pogledam i vidim iz pravca toplane leti bombarder B52 pravo prema hotelu „Jugoslavija“ a na donjoj strani trupa počela je da trepće neka svetlost. Video sam ih i ranije i zbog tog svetla zvao sam ih „namiguše“. Shvatio sam da će biti nesreće i okrenuo se da se vratim u zgradu. Samo što sam se okrenuo začuše se strašne eksplozije i ja ubrzam. Odjedanput počinje kiša betona. Potrčao sam što brže mogu da se sklonim u ulaz zgrade. Kiša betona je kratko trajala. Shvatio sam da je pogođen hotel. Nas dvoje smo odmah napustili stan, seli u kola i krenuli prema mojoj sestri u Bulevar Mihajla Pupina. Jedva smo prošli pored kineske ambasade gde je bila velika gužva od policijskih, ambulantnih i vatrogasnih kola. Malo smo se sredili od uzbuđenja i sa balkona gledali plamen i dim iznad hotela kad iznad Dunavca, iz pravca Zemuna prozvižda jedna tamna silueta (krstareća raketa), propne se i sruči na zgradu Centralnog komiteta (CK) uz strahovit prasak. Ta zgrada je kasnije obnovljena a sada se zove „Ušće“. To je bila najuzbudljivija noć. Sutradan nađem pored ulaza u sklonište jedan komad betona od oko 20kg do pola zabijen u

zemlju. S druge strane na oko 8m od kuće još jedan veći komad koji je u padu odsekao granu sa javora pored parkinga. Na svu sreću unuci su u Zemunu čvrsto spavali i niša nisu čuli.

Kada sam mu ovo pročitao, Nikola kaže da nije spavao, da se seća kako su oni u Zemunu mislili da je pogođen Brankov most.

Inače, stvarno, posle rušenja mostova u Novom Sadu i po celoj Srbiji, očekivali smo rušenje Brankovog mosta. Jednog dana na osnovu nekih informacija iz NATO-a javljeno je da će Most biti bombardovan. To veče (bombardovanja su vršena uglavnom kasno popodne i uveče). Most je bio zaposednut velikom masom Beograđana, uglavnom mlađih, spremnih da izginu. Most nije bombardovan. Američkim gnjidama nikad nije bilo niti će biti shvatljivo to ponašanje Beograđana.

Sloba je sa svojom jedinicom bio na južnim padinama Fruške Gore. I njih su gađali ali uvek kasno jer su se rezervisti uvek na vreme premeštali na nov položaj.

Bombardovanje je završeno jer je potpisan nekakav sporazum u Kumanovu, praktično kapitulacija jer su se sprovodile samo one stvari iz sporazuma koje su odgovarale Amerikancima. Kosovo i Metohija su izgubljeni.

Počela je obnova porušenog, bez plaćanja radova, štampanje dinara, raspisan zajam za preporod Srbije što je bila prevara. Naime ogromna inflacija, do tada nezabeležena u istoriji, pojela je taj zajam tako da građani nisu nikad dobili povraćaj novca. Predsednik Srbije Slobodan Milošević patentirao je pljačku naroda, preko piramidalne štednje (Dafina i Gazda Jezda) i preko, tada još prikrivenih tajkuna (Mišković i drugi).

Moja plata na dan isplate, vredela je 2DM a posle par dana 10 feninga.

Moj Sloba tada je napustio fakultet (posle treće godine). Molio sam ga da to ne radi a on me učutkao rečima: „Hoćeš da budem inženjer kao Ti pa da imam platu 2 marke?“ Jedno vreme prodavao je švercovane cigarete obilazeći uveče restorane.

Nezadovoljna raja je demonstrirala na ulicama, u dogovoreno vreme, u celom Beogradu lupalo se u šerpe. Na kraju 5. oktobra zapaljena je Skupština a Milošević se povukao s vlasti. u svim tim događajima najveći uticaj imali su Amerikanci preko svoje ambasade u Beogradu. Uspostavljena je, uz njihovu pomoć, nova vlast, nazovi demokratska koja je slepo slušala naloge Amerikanaca.

To su bili glupaci, diletanti, nesposobnjakovići sa ogromnom mržnjom prema komunistima i socijalistima i sa nezajažljivom željom za bogaćenjem.

Oni su praktično nastavili uništavanje Srbije, ali iznutra, bez upotrebe američkih navođenih bombi i krstarećih raketa. Novi vlasnici su ih uništili, otpustili radnike a mašine i opremu rashodovali. Sve domaće banke su likvidirane a otvoreno je bezbroj stranih banaka. Nezaposlenost je sve veća i veća a činovništvo u državnoj upravi se nakotilo, tako da sad Srbija ima brojniju administraciju nego što je imala cela Jugoslavija.

Da bi opstala ovakva „demokratska“ Srbija stalno se zadužuje u inostranstvu ali neće moći još dugo. Moraće da bankrotira i propadne što i jeste cilj Germana. Nova „demokratska“ vlast isporučila je Haškom sudu koji su oformili Amerikanci, svo svoje

političko i vojno rukovodstvo. Od vojnog rukovodstva samo one koji su se uspešno borili protiv Amerikanaca i njihovih saveznika (šiptara, ustaša i poturica) u pokušaju očuvanja Jugoslavije i Srbije.

Nazivi ulica su promenjeni: Borci protiv fašizma u Drugom svetskom ratu, narodni heroji i ruski generali koji su oslobađali Beograd ostali su bez ulica. Ulice kao Bulevar revolucije i 29. novembra (Dan Republike Jugoslavije) i Bulevar AVNOJ-a (Antifašističko veće Narodnog oslobođenja Jugoslavije) kao i ul. 27. marta (Dan rušenja kraljevskog namesništva koje je potpisalo pakt sa Hitlerom) promenile su imena. Dobile su imena kraljeva, kraljica, kneževa, knjeginja i demokrata. Rehabilitovan je zločinački četnički pokret pa zamalo da u Smederevu jedan trg dobije ime Dimitrija Ljotića (srpskog fašiste i krvničkog ministra policije za vreme nemačke okupacije).

Strahovita tuga me obuhvata kad pomislim kakav život očekuje moje unuke.

ŽIVOT U PENZIJI

PENZIONERSKI ŽIVOT I DALJI RAD U STRUCI

Bombardovanje je prošlo, Sloba se vratio iz „rezerve“ i život se vratio u normalu. Moja glavna zanimacija bili su unuci. Čime da ih zabavim, čemu da ih naučim, šta da im kupim, gde da ih vodim. Uz njih zabavljao sam i ostalu decu u dvorištu. Bio sam praktično jedini aktivni deda u kraju pa me komšiluk zvao super deka.

Jednog dana na vrh Prizrenske ulice sretnem svog centroprojektaša (iz tunelske grupe) Mišu Maksovića (konstruktivca) koji je posle raspada našeg dela CENTROPROJEKTA prešao u privatnike. Otvorio je biro za projektovanje tunela. Pitao me da li bi hteo da mu budem saradnik za elektroinstalacije tunela. Prihvatio sam, normalno, i uskoro me pozvao na prvi posao. Bio je to jedan tunel u Makedoniji. Ubrzo se posao za Makedoniju razvio tako da smo uradili oko 16 tunela, sve je išlo preko firme GRANIT iz Skoplja. Ti projekti u stvari nikom nisu ni trebali jer po njima ništa nikad nije realizovano. Sigurno je direktor GRANITA i neko iznad njega u ministarstvu maznuo dobru proviziju od Miše.

Miša je, inače, što se administracije i srpskog jezika tiče, polupismen čovek. Problem mu je da napiše propratni akt a pogotovu tehnički opis za projekat.

Za ugovaranje poslova sa drčnim ljudima na višim položajima je maher tako da je posao razvio sa CRNOM GOROM, REPUBLIKOM SRPSKOM i na kraju sa PUTEVIMA SRBIJE.

Do 2002. godine zaradio sam dovoljno da od sestre otkupim polovinu ćaletovog stana koji smo do tada izdavali i kiriju delili. Preselio sam se u ćaletov stan, malo ga preuredio i sva tri balkona zatvorio PVC stolarijom čime sam dobio mnogo bolju toplotnu i zvučnu izolaciju.

Projektovanje se nastavilo sve do 2023. god. Sloba mi je bio nezamenljiv saradnik. Ispočetka je samo u autokedu radio crteže koje sam ja skicirao u olovci i kucao tekst a kasnije kad se nije dalo ili kad nisam imao vremena radio je i neke proračune i predmere za predračune. Obzirom da mi je sin, zaradu sam delio na dva dela tako da je i on dosta zaradio.

Pored poslova sa Mišom bilo je i dosta sitnijih poslova kao što su stanovi, magacini, radionice (arhitekta i konstruktivca). Bilo je i većih poslova kao: nadzor na RODI u ul. Omladinskih brigada na Novom Beogradu, i projekat i nadzor na RODI na lokaciji ZMAJA pored autoputa.

Ponekad sam imao toliko puno posla da sam govorio da mi je dosta i da moram ponovo da idem u penziju.

Dok sam još bio u radnom odnosu fantazirao sam da ću kao penzioner najviše vremena provoditi na „ranču“ u Banovcima ali od toga nije bilo ništa. Prvo toliko sam bio zaokupljen unucima da me „ranč“ slabo interesovao. Drugo okupiran sam bio projektantskim poslovima pa opet nisam imao vremena za „ranč“.

2011. godine radio sam zadnji veći posao za PUTEVE SRBIJE (preko Instituta za puteve i Miše). Taj posao nije naplaćen zbog glupih izjava ljudi u Institutu pa smo Miša i ja ispali magarci.

Te i sledeće godine radio sam još samo dva manja projekta i ništa više. Kriza je nastupila prvo u Americi pa u Evropi i normalno u Srbiji. Građevinarstvo je stalo a lopovljnik ljudi na vlasti i oko njih je harao po Srbiji.

Još sam imao poslova do 2017. Od 2017 pa do danas (juni 2018) ništa.

Uz ovaj deo „Sećanja“ priložio sam reference poslova koje sam radio u radnom odnosu i u penziji.

2021 Prihvatio sam da projektujem levu cev tunela „Straževica“. To je ispao najodvratniji posao koji sam ikad radio. Projektni zadatak Puteva Srbije prava katastrofa. Gomile revidenata raznih struka neusaglašeni. Revident energetike neki Dr. Sa fakulteta u Novom Sadu, dobio je posao na ono „Dr.“, inače o projektovanju tunela nije imao pojma.

Na tom poslu sam se definitivno uverio da su novoprojektovani inženjeri, činovnici koji se slabo razumeju u svoju struku.

MILICA

Tri godine posle Mikicine smrti sretnem svoju ljubav iz mladosti (završetak srednje škole). Ona je tada bila udovica već sedam godina. Pozvala me u stan. Od tada smo nastavili da se družimo. To druženje mi odgovara jer bi inače bio potpuno sam. Biti sam, to je ka da si u zatvoru, vrlo je nezdravo.

REFERENCE

PUTNI TUNELI

Glavni projekti:

- Teraziski tunel;
- „Strmen“ na putu Paraćin – Zaječar;
- „Klašnice“ i „Laktaši“ na putu Banja Luka – Gradiška;
- „Čemerno“ i „Surdup“ u Hercegovini;
- „Banjica“, „Preseka“, „Kodrostan“ i 10 kraćih tunela u Makedoniji;
- „Grza“ na putu Paraćin – Zaječar;
- „Šargan“ na putu Kremna – Višegrad;
- „Palisad“ na Zlatiboru;
- „Mečkino brdo“ u Ovčarsko kablarskoj klisuri;
- „Manajle“ stari tunel u Grdeličkoj klisuri;
- „Kržince“ stari tunel u Grdeličkoj klisuri;
- Stara „Straževica“;
- „Sarlah“ u Pirotu;
- „Budaš“ kraj Nikšića;
- „Vrmac“ u Kotoru;
- „Belvedere“ kod Cetinja;
- „Tivran“ na putu Ribarevina – Berane;
- Tuneli „T10“ i „T11“ u Sićevačkoj klisuri.

Idejni i glavni projekti:

- „Golo Rebro“ na putu Celje – Maribor;
- „Pletovarje“ na putu Celje – Maribor;
- „Razdrto“ na putu Postojna – Sežana;
- „Debeli hrid“ na autoputu Ljubljana – Zagreb;
- „Mali vrh“ na autoputu Ljubljana – Zagreb;
- „Karavanke“ na putu Jasenice – Rozenbah;
- „Tivran“ na putu Ribarevina – Berane;
- „Lipak“, „Železnik“, „Straževica“ i Most – podvožnjak Beograd i „Beli Potok“ samo idejni.

Idejni projekti i investicioni elaborati:

- Tuneli „Duboka“ i „Umka“ investicioni elaborat na putu za Obrenovac;
- Tunel „Mišeluk“, idejni elaborat rekonstrukcije (posle bombardovanja);
- Višenamenski gradski tunel sa više ulaza i izlaza u Tripoliju u Libiji;
- Podvodni putni tunel na ulazu u Boku Kotorsku kao alternativa za most;
- Tunel „Fruška Gora“;
- Tunel „Kadinjača“;
- Tunel na obilaznici Tivta;
- Tunel „Bancarevo“ put Niš – Crvena Reka, revizija idejnog projekta;
- Tunel „Orizari“ na obilaznici Skoplja.

RASVETA ULICA

Beograd i Novi Beograd:

- Bulevar Revolucije (gornji deo);
- Bulevar AVNOJ-a (Đinđićev bul.);
- Španskih boraca i Proleterske solidarnosti.

Pančevo:

- Rekonstrukcija deset ulica u Pančevu;
- Centralni park u Pančevu.

Leskovac:

- Obilaznica Leskovca (Bul. Nikole Pašića).

Petlje na autoputu:

- „Kolari“;
- „Vladičin Han“;
- „Grdelica“;
- „Vranje“.

ZNAČAJNIJI OBJEKTI

- Savezna Skupština SFRJ. Rekonstrukcija rasvete velike i male sale i pet odborničkih sala.
- SAVA CENTAR, faza B, kongresna dvorana, rasveta.
- ZAGREBAČKA KREDITNA BANKA (sada OTP Banka) sve instalacije uključujući TS i DEC.
- V OPŠTINSKI SUD na Dušanovcu, sve instalacije uključujući TS i DEC.
- Sportska hala u Čairu u Nišu, sve instalacije uključujući TS i DEC.
- Sportska hala u Igalu, sve instalacije uključujući TS i DEC.
- Dekorativno osvetljenje u Pančevu. Uspenska crkva, „Magistrat“ (muzej), „Staklena zgrada“ i „Globus“.

Javne parking garaže idejni i glavni projekti:

- „Pionirski park“ u ul. Dragoslava Jovanovića i garaža kod crkve Sv. Marka.

Tehničke kontrole (revizije projekata)

Najznačajniji objekti su :

- Zgrada JUGOPETROL na Novom Beogradu;
- Podzemno -železničko stajalište VUKOV SPOMENIK.

NADZOR NA IZGRADNJI

Najveći objekat u izgradnji koji sam nadzirao bio je vojni aerodrom kod Bihaća sa pet pista i svi prateći objekti u okolini uključujući radarsku stanicu na Goljoj Plješevici, radio relejni centar na Čelopeku kraj Ličkog Petrovog sela, vazduhoplovnu bazu u Željavi i stambeno naselje Harmani u Bihaću.

ZNAČAJNIJI INDUSTRIJSKI OBJEKTI

Idejni i glavni projekti skladišnih kompleksa naftnih derivata u:

- Čelincu (ENERGOPETROL) kod Banja Luke;
- Mostaru (ENERGOPETROL);
- Čukarici (JUGOPETROL), Beograd;
- Prahovu (JUGOPETROL).
- Idejni i glavni projekti skladišnih kompleksa naftnih derivata u:
- Idejni i glavni projekti skladišnih kompleksa naftnih derivata u:

Na vojnim skladišnim kompleksima u reonu:

- Sombora;	- Prokuplja;
- Ledinaca;	- Leskovca;
- Užičke požegce;	- Kumanova;
- Valjeva;	- Kičeva.

Glavni projekti nekoliko mikro hidroelektričnih centrala u Sloveniji, Hrvatskoj, BiH, Srbiji i Makedoniji.

Izrada uputstava za rukovanje mikro hidroelektričnih centrala.

STRUČNO USAVRŠAVANJE

U okviru upoznavanja i usavršavanja problematike tunelskih osvetljenja i uopšte tunelskih instalacija obišao sam veliki broj tunela u eksploataciji i manji broj u izgradnji u Austriji, Švajcarskoj, Belgiji.

Kao aktivni član SRPSKOG DRUŠTVA ZA OSVETLJENJE napisao sam dosta referata, iz oblasti javnog osvetljenja objavljenih u zbornicima radova od kojih navodim sledeće:

- 1990. Novo rešenje problema vidne adaptacije kod putnih tunela i njegova primena na deonici autoputa Dobanovci – Bujanj Potok;
- 1993. Jačina osvetljenja raskrsnica na neosvetljenim putevima;
- 1994. Kontrasvetlo u javnom saobraćaju;
- 1996. Pad napona potpuno zanemaren faktor kvaliteta javnog osvetljenja;
- 1996. Optimalizacija rešenja osvetljenja autoputa;
- 1996. Optimalno rešenje redukcije osvetljenja saobraćaja pomoću dva pogonska stepena;
- 1997. Kriterijumi vidljivosti i njihovi međusobni odnosi kod osvetljavanja puteva;
- 1997. Pogodnosti i nepogodnosti građevinskog i saobraćajnog rešenja za osvetljenje putnog tunela i sigurnost saobraćaja;
- 1998. Blještanje kod vertikalnih ispupčenih krivina;
- 1999. Svetlost kao zagađivač prirodne sredine;
- 2000. Osvetljenje pešačkih prelaza.